

Riksdagens protokoll

1978/79:109

21 mars 1979

Debatter m. m.

Onsdagen den 21 mars

Studiestöd m. m. (forts.)	4
Särskilda administrationsavgifter för statliga lån	14
Arbetsmarknadspolitiken	18
Stöd till dagspressen m. m.	98
Avdraget vid inkomstbeskattningen för resa med bil till och från arbetet	124
Bidrag till trossamfund	128
Tandläkarnas utbildning	132
Utbildning av sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk perso- nal	138
Visa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde: Lokaliseringen av delegationen för samordning av havsresurs- verksamheten	153
Statens elektriska inspektion	158
Anslag till länsstyrelserna m. m.	159
Anslag till kronofogdemyndigheterna	166
Meddelande om frågor: 1978/79:446 av Bonnie Bernström (fp) om journalistutbildningen	172
1978/79:447 av Bonnie Bernström (fp) om ökad jämställdhet i arbetsgivarverkets personalpolitiska delegation	172

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 21 mars

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:16 om anslag till studiestöd m. m.	4
--	---

Finansutskottets betänkanden

1978/79:17 om datorfrågor i riksgäldskontoret	14
1978/79:18 om tilläggsbudget II: ekonomidepartementet	14
1978/79:19 om anslag till avskrivning av oreglerade kapi- talmedelsförluster	14

1978/79:109	1978/79:21 om de kungl. hov- och slottsstaterna	14
	1978/79:22 om särskilda administrationsavgifter för statliga lån	14
	<i>Arbetsmarknadsutskottets betänkanden</i>	
	1978/79:19 om vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde	18
	1978/79:24 om anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m.	18
	1978/79:26 om svenskt medborgarskap	18
	1978/79:21 om Arbetsmarknad m. m.	18
	<i>Konstitutionsutskottets betänkande</i>	
	1978/79:24 om stöd till dagspressen, organisationstidskrifter samt tidningar på andra språk än svenska m. m.	98
	<i>Skatteutskottets betänkanden</i>	
	1978/79:37 om avdragsreglerna för ökade levnadskostnader, m. m.	124
	1978/79:38 om det särskilda byggnadsinvesteringsavdraget m. m.	128
	<i>Kulturutskottets betänkande</i>	
	1978/79:21 om anslag till kyrkliga ändamål.	128
	<i>Utbildningsutskottets betänkanden</i>	
	1978/79:23 om tandläkarnas utbildning m. m.	132
	1978/79:24 om utbildning av sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk personal i högskolan	138
	<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
	1978/79:28 om vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde	153
	<i>Civilutskottets betänkanden</i>	
	1978/79:21 om anslag till lantmäteri- och kartväsendet	159
	1978/79:22 om anslag till planväsendet	159
	1978/79:23 om anslag till kommundepartementet m. m.	159
	1978/79:24 om anslag till länsstyrelserna m. m.	159
	1978/79:25 om anslag till kronofogdemyndigheterna.	166

Onsdagen den 21 mars

Kl. 09.00

§ 1 Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelser:

Till riksdagens kammare

Undertecknad begär härmed entledigande från uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

1979-03-20

Iris Mårtensson

Till riksdagens kammare

Undertecknad begär härmed entledigande från uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet.

1979-03-20

Åke Green

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:156 till arbetsmarknadsutskottet

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1978/79:20 till konstitutionsutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2214 till försvarsutskottet

1978/79:2215 till utbildningsutskottet

1978/79:2216 till näringsutskottet

1978/79:2217 och 2218 till konstitutionsutskottet

§ 6 Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkande 1978/79:25

Jordbruksutskottets betänkande 1978/79:19

Näringsutskottets betänkande 1978/79:27

§ 7 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1978/79:166

Onsdagen den
21 mars 1979

Fortsattes överläggningen om socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:16.

Studiestöd m. m.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! I årets budgetproposition framhöll utbildningsministern att många studerande inte fullföljer sina studier fram till examen. Anledningen härtill ansåg ministern vara att studenterna – och då i första hand studenterna på de allmänna linjerna och på filosofilinjerna – redan från början har "låga" utbildningsmål. Detta är ett i högsta grad bekvämt sätt att komma ifrån ett problem, som till sin karaktär har en klar social och ekonomisk bakgrund. Det är kort sagt ett problem som liksom de flesta andra vi står inför har en klar och otvetydig klasskaraktär.

För vilka är det som avbryter sina studier, och varför gör de detta? Jo, det är i stor utsträckning studerande från arbetarklassen som avbryter sina studier, och det är i de flesta fall av ekonomiska skäl.

De senaste årens mycket snabba pris- och hyresstegringar har naturligtvis urholkat studiemedlen på samma sätt som de har urholkat löner och pensioner. För den som inte har välplacerade föräldrar eller andra ekonomiska försänkningar har det blivit allt svårare – och för många omöjligt – att studera på heltid. Förvärsarbete och studier är en kombination som blir svår, ibland omöjlig, och då avbryter man studierna. Resultatet blir att den sociala snedrekryteringen till högre studier och forskning som vi har i vårt land permanentas.

Det är högst troligt, herr talman, att utbildningsministern och den borgerliga riksdagsmajoriteten tycker det är tillfredsställande att den numerärt fåtaliga överklassen lägger beslag på merparten av den högre utbildningen. Det är också troligt att samma majoritet anser att det är bra att ungdomar i gymnasieskolan i stor utsträckning förvärsarbetar – eller rättare sagt utnyttjas av arbetsköpare.

Vi kommunister reagerar emellertid starkt mot en politik som under beteckningen utbildningspolitik medvetet söker utestänga ungdomar ur den största socialgruppen från högre utbildning. Vi hävdar att förutsättningen för att man skall kunna nå ett uppställt studiemål är att man har det som kallas ekonomisk trygghet, att man skall kunna ägna all sin tid åt studier. Detta gäller på alla utbildningsnivåer. Målet för utbildningspolitiken måste vara att undanröja alla ekonomiska hinder för dem som kan och vill studera vidare efter en kvalitativt god grundutbildning, som skall komma alla elever till del. Därför måste studier jämföras med arbete och ersättas därefter.

I konsekvens med denna principiella inställning har arbetarpartiet kommunisterna i motion 1633 föreslagit en successiv övergång från studielån till studielön. Det handlar alltså om en successiv övergång. Därför har vi föreslagit att studiestöd bör utgå från gymnasieskolans första årskurs. Den icke återbetalningspliktiga delen – den s. k. bidragsdelen – bör fr. o. m. nästa budgétaires höjas från nuvarande 12 % till 25 % av hela studiemedelssumman

och därefter successivt höjas, så att man under budgetåret 1982/83 kan övergå till studielön.

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:16 anmärker utskottet på att vi inte har anvisat hur finansieringen av den föreslagna reformen skall ske. Jag finner detta vara en mycket inskränkt anmärkning. Ett partis riksdagsmotioner måste väl i rimlighetens namn ses som en helhet. Vi har inte på något sätt föreslagit en minskning av statens inkomster – tvärtom. Vi har föreslagit en annan skattepolitik, som syftar till att öka statens inkomster. Det handlar alltså om en fördelning av ekonomiska resurser, exempelvis en fördelning antingen på militär kapprustning eller på ett demokratiskt utbildningsväsende.

Det senare är i enlighet med arbetarklassens intressen, och därför yrkar jag bifall till motionen 1633.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl. samt 3:o motionen 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Christer Nilsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 1 antar reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 143
Nej – 14
Avstår – 152

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161
Nej – 150

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 296
Nej – 14

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls. *

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 14

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl. samt 3:o) motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Christer Nilsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 5 antar reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 143
Nej – 13
Avstår – 157

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 152

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motionen 1633 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Inga Lantz begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Rolf Hagel begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontrapositionen i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 6 antar motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1633 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 14
Avstår - 4

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Studiestöd m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298
Nej - 14

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av Allan Åkerlind och Blenda Littmarck, 3:o) motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 4:o) motionen nr 1633 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Inga Lantz begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz ånyo begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Rolf Hagel begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 8 antar motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit motionen nr 1633 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Studiestöd m. m.

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 8 antar reservationen nr 3 av Allan Åkerlind och Blenda Littmarck röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 48
Nej – 18
Avstår – 247

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Allan Åkerlind och Blenda Littmarck.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sixten Pettersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 256
Nej – 45
Avstår – 14

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1806 av Inger Lindquist och Ove Nordstrandh, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 10

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Christer Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 152

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 597 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 14

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Christer Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl.

Onsdagen den
21 mars 1979

Studiestöd m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 140
Avstår - 12

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Maj Pehrsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gösta Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 15 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Maj Pehrsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232
Nej - 81
Avstår - 1

Mom. 16-24

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Christer Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 25 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165
Nej - 151

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Studiestöd m. m.

Mom. 26-28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Christer Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Christer Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 151

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Allan Åkerlind och Blenda Littmarck, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Allan Åkerlind begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Allan Åkerlind och Blenda Littmarck.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 47

*Särskilda administrationsavgifter
för statliga lån*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 9 Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

1978/79:17 med anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret redogörelse

1978/79:14 ang. datorfrågor i riksgäldskontoret

1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser ekonomidepartementets verksamhetsområde

1978/79:19 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagt förslag om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster för budgetåret 1979/80

1978/79:21 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagda förslag såvitt avser de kungl. hov- och slottsstaterna

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Särskilda administrationsavgifter för statliga lån

Föredrogs finansutskottets betänkande 1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 bilaga 2 såvitt avser särskilda administrationsavgifter för statliga lån jämte motion.

I propositionen 1978/79:100 bil. 2 (budgetdepartementet) hade regeringen efter föredragning av budget- och ekonomiministern Ingemar Mundebo såvitt nu var i fråga berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen beträffande särskilda administrationsavgifter för statliga lån.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:2136 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta utta en avgift av 1 % på lånesumman för statliga kreditgarantilån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket m. m.,

2. besluta att influtna avgiftsmedel tillfördes inkomstiteln Övriga diverse inkomster.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2136.

2. att riksdagen lade till handlingarna mom. 7 i hemställan i bil. 2 till propositionen 1978/79:100.

Reservation hade avgivits av Kjell-Olof Feldt, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Torsten Karlsson och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2136 beslutade
 - a. att en avgift av 1 % på lånesumman för statliga kreditgarantilån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket m. m. skulle uttas,
 - b. att influtna avgiftsmedel tillfördes inkomsttiteln Övriga diverse inkomster,
2. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 2 mom. 7 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført beträffande särskilda administrationsavgifter för statliga lån.

*Särskilda administrationsavgifter
för statliga lån*

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Till finansutskottets betänkande nr 22 är fogad en reservation av oss socialdemokrater i utskottet där vi yrkar att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2136 beslutar att en avgift av 1 % skall tas ut på lånesumman för statliga kreditgarantilån till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. samt att influtna avgiftsmedel tillförs inkomsttiteln Övriga diverse inkomster. Vidare yrkar vi att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 2 mom. 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført beträffande särskilda administrationsavgifter för statliga lån.

Jag skall bara helt kort motivera reservationen.

Utskottsmajoriteten gillar för sin del inte det förslag vi lagt fram i utskottet om avgiftsbeläggning på jordbrukslånen utan motsätter sig detta. Man säger bl. a. att en sådan avgiftsbeläggning avsevärt skulle försvåra och t. o. m. förhindra och stoppa nödvändig rationalisering inom jordbruket.

Vi reservanter anser nog att detta är en svag motivering, eftersom det inte finns några belägg för att så skulle bli fallet. Det finns redan nu sådana avgifter införda för de s. k. industrigarantilånen, och vi har mycket svårt att förstå varför inte samma principer skall gälla i avseende på statliga lån till jordbruksnäringen. De avgifter som tas ut på industrigarantilånen har uppenbarligen inte medfört sådana negativa konsekvenser som utskottsmajoriteten befarar skall bli fallet om systemet tillämpas på lån inom jordbruket.

Vi anser det inte vara särskilt nödvändigt att i alla sammanhang särbehandla jordbruket och alltid hålla det inom en skyddad sektor. Dessutom är det, som socialdemokraterna i jordbruksutskottet framhåller i den avvikande mening de fogat till jordbruksutskottets yttrande, i nuvarande budgetläge angeläget att ta till vara alla de möjligheter som står till buds för att förstärka den statliga ekonomin på inkomstsidan. De 5,3 milj. kr. det här skulle röra sig om i ökade inkomster till staten bör, enligt min mening, inte nonchaleras i ett trängt läge som det nuvarande. Jag tycker att utskottsmajoritetens negativa inställning i det här avseendet mest är att betrakta som den obotfärdiges förhinder och ett uttryck för att jordbruksnäringen till varje pris skall särbehandlas i förhållande till andra näringsgrenar i samhället. För min del tycker jag inte att ett sådant synsätt hör hemma i ett modernt näringspolitiskt tänkande. Vi reservanter delar alltså inte den syn på de

Onsdagen den
21 mars 1979

*Särskilda administrationsavgifter
för statliga lån*

aktuella frågorna som framförs i propositionen utan anser att avgifterna redan nu bör införas även på det här området. När såväl det föredragande statsrådet som utskottsmajoriteten ändå uttalar att det inte kan uteslutas att det senare kan bli aktuellt att införa uppläggningsavgifter eller andra former av kreditgarantier finns det enligt vår uppfattning inte någon anledning att vänta.

Vidare anser vi att det bör vara möjligt att finna andra områden som också kan bli aktuella i det här sammanhanget. Vi menar alltså att regeringen aktivt bör undersöka om sådana möjligheter finns.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 1978/79:22 och samtidigt avslag på reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Finansutskottet finner, liksom föredragande statsrådet, att det inte nu finns någon anledning att ta ut en särskild administrationsavgift utöver de avgifter som redan finns på statliga lån.

Regeringen har redovisat riksrevisionsverkets rapport där verket konstaterar att det inom denna låneverksamhet finns vissa typer av lån för vilka det inte kan bli aktuellt med nya eller ytterligare avgifter. Föredraganden konstaterar också, mot bakgrund av de uppgifter riksrevisionsverket redovisat, att enhetliga avgifter på samtliga statliga lån och lånegarantier på samma nivå som i banksystemet skulle ge ett obetydligt nettotillskott till statsbudgeten. Vidare skulle systemet bli administrativt krångligt.

Socialdemokraterna har i sin motion ändå velat avgiftsbelägga lånesumman för statliga kreditgarantilån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket m. m. med 1 %. Motionärerna jämför detta lån med det statliga industrigarantilånet, där avgift tas ut.

Jordbruksutskottet har till finansutskottet yttrat sig över motionerna. Jordbruksutskottets majoritet har därvid avstyrkt motionärernas krav och påvisat att förlustrisken inom jordbrukets område för denna lånegaranti är obetydlig i jämförelse med vad som är fallet vid industrigarantilån.

Finansutskottets majoritet instämmer i de synpunkter som jordbruksutskottets majoritet framfört, och vi konstaterar dessutom att man inte kan jämföra lånegarantier till jordbrukets rationalisering med de statliga industrigarantilånen på grund av att lånen till jordbruket utgör en integrerad del av den statliga politiken för jordbrukets rationalisering och därmed är förknippade med vissa villkor från statens sida liksom med åtaganden från låntagarnas sida.

Herr talman! Än en gång yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte föra någon lång debatt i det här ärendet. I och för sig är det inte någon stor fråga, men den är av principiell natur, och man bör sträva efter att få så lika regler som möjligt att gälla inom olika delar av näringslivet.

Utskottet säger på s. 3 i betänkandet:

”Utskottet delar föredragandens uppfattning. I likhet med vad som anförs i propositionen anser utskottet dock att det inte kan uteslutas att det senare kan bli aktuellt att införa uppläggningsavgifter eller andra former av kreditavgifter.”

Utskottsmajoriteten är alltså uppenbarligen inne på linjen att införa avgifter, och jag vill därför fråga Rolf Rämgård: När kan man tänka sig att ändra uppfattning från utskottsmajoritetens sida och gå med på en sådan uppläggning som vi reserverar föreslår?

ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att det inte nu finns anledning att ta ut ytterligare avgifter. Men man kan inte vara kategorisk i den här frågan, därför att det kan komma att finnas möjligheter att inom särskilda områden avgiftsbelägga olika lånesummor. Riksrevisionsverket har emellertid gjort en grundläggande undersökning och funnit att det f. n. inte finns några lån som man kan avgiftsbelägga. Föredragande statsrådet har också konstaterat att de avgifter som man skulle kunna ta ut inte skulle tillföra statskassan några nämnvärda inkomster.

Jag vill i detta sammanhang säga att det är ganska betänkligt att man från reserveranternas sida vill avgiftsbelägga de lån som rör jordbruket. De lånen kan nämligen inte, som jag sade tidigare, jämföras med andra lån. De är förknippade med restriktioner för låntagarna. Det är därför beklagligt att man gör jämförelser med industrigarantilån.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att jordbruket är en näring som har omfattande statligt stöd och hjälp i olika sammanhang. Men för mig är det principiellt viktigt att man i varje fall i lånehänseende försöker behandla de olika näringsgrenarna så lika som möjligt. Jag finner just i detta speciella fall ingen anledning att särbehandla jordbruket. Det sker på så många andra områden.

Det är ändå 5,3 milj. kr. som man skulle kunna få in till statskassan, om man lade på den här avgiften. Den summan är väl inte helt försumbar, herr Rämgård, i det ekonomiska läge som vi nu befinner oss i?

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads- politiken

med övervägande ja besvarad. Sedan Paul Jansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Paul Jansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 146
Avstår - 2

§ 11 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1978/79:19 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde jämte motioner 1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

1978/79:26 med anledning av propositionen 1978/79:72 om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap jämte motioner

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Arbetsmarknadspolitiken

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller Arbetsmarknad m. m. jämte motioner.

I betänkandet behandlades regeringens i propositionen 1978/79:100 bil. 15 (arbetsmarknadsdepartementet) – efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1979/80 till Arbetsmarknad m. m., punkterna B 1–B 4, B 6–B 8, samt till Arbetsmiljö, punkten C 6.

I propositionen hade föreslagits
under punkten B 1 (s. 49–57) att riksdagen skulle till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 885 961 000 kr.,

under punkten B 2 (s. 58–68) att riksdagen skulle

1. godkänna i propositionen förordade ändringar i grunderna för arbets-

marknadsutbildning,

2. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisa ett anslag av 1 988 668 000 kr.,

under punkten B 3 (s. 68–86) att riksdagen skulle

1. godkänna vad som anförts om beredskapsarbeten på vägar med anledning av riksdagens revisorers skrivelse,

2. medge att regeringen fick bemyndiga AMS att under budgetåret 1979/80 besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket, beträffande vilken antingen omständigheterna var sådana att vederbörande inte kunde betala sin skuld och enligt styrelsens bedömning ingen eller ringa möjlighet förelåg att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedömdes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte var ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte ansågs påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

3. till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 1 533 000 000 kr., varav förslagsvis 300 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

under punkten B 4 (s. 86) att riksdagen skulle till Stöd till lageruppbyggnad för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 milj. kr.,

under punkten B 6 (s. 89–92) att riksdagen skulle till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 72 810 000 kr.,

under punkten B 7 (s. 92–95) att riksdagen skulle till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.,

under punkten B 8 (s. 95–97) att riksdagen skulle till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Vidare hade regeringen under punkten C 6 (s. 131–133) föreslagit riksdagen att till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 145 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:339 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära åtgärder som garanterade alla ungdomar arbete, praktik eller utbildning,

2. att hos regeringen hemställa om förslag till införande av ungdomsavdelningar vid arbetsförmedlingarna,

3. att hos regeringen hemställa om förslag till obligatorisk plats- och arbetsförmedling,

4. att uttala sig för att lokala åtgärdsprogram mot ungdomsarbetslösheten utarbetades i kommuner och landsting i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att uttala att statsbidrag till lönekostnader borde utgå med 100 % vad gällde statliga, kommunala och landstingskommunala beredskapsarbeten i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att hemställa hos regeringen om förslag till åtgärder för att åstadkomma varvning av utbildning och praktik i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att uttala att delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor borde utökas med de ungdomsorganisationer som angavs i motionen,

1978/79:456 av Wilhelm Gustafsson (fp) och Arne Remgård (fp),

1978/79:482 av Frida Berglund m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala sig för att främst kvinnor i skogslänens glesbygder borde få möjlighet till körkortsutbildning inom arbetsmarknadsutbildningens ram,

1978/79:484 av Rune Rydén (m),

1978/79:505 av Tage Adolfsson m. fl. (m),

1978/79:554 av Yngve Nyquist m. fl. (s),

1978/79:555 av Johan Olsson m. fl. (c),

1978/79:556 av Christina Rogestam (c), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla om ändring i arbetsmarknadskungörelsen i enlighet med motionen,

1978/79:557 av Martin Segerstedt m. fl. (s),

1978/79:565 av Doris Håvik m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att föreskrifterna om arbetsmarknadsresor borde ses över,

1978/79:666 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 2-4) yrkats att riksdagen skulle

2. besluta att arbetarskyddsavgiften höjdes fr. o. m. den 1 juli 1979 med 0,07 procentenheter och att de influtna medlen användes till information och utbildning om medbestämmandelagen,

3. besluta att bidrag till information om arbetsrättsreformen inte skulle utgå till arbetsgivarorganisationerna,

4. avslå regeringens hemställan i vad avsåg anslag till Bidrag till arbetarskyddsfonden,

1978/79:667 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 7 och 8) yrkats att riksdagen skulle

7. besluta att utöver regeringens förslag i budgetpropositionen medel beräknades för 300 tjänster vid arbetsmarknadsverket,

8. utöver regeringens förslag anvisa 22 milj. kr. under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice för de under punkterna 6 och 7 upptagna ändamålen,

1978/79:668 av Olof Palme m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen till Totalförsvärsverksamhet (arbetsmarknadsdepartementet) anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 2 500 000 kr. höjt förslagsanslag av 75 310 000 kr.,

1978/79:669 av Bengt Silfverstrand (s) och Hugo Bengtsson (s),

1978/79:774 av Gösta Karlsson (c) och Tage Sundkvist (c),

1978/79:775 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:1046 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade om införandet av försöksverksamhet med kontant sysselsättningsstöd fr. o. m. den 1 juli 1979 i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen uttalade sig för tillämpning av arbetsmarknadskungörelsen i enlighet med vad som anförts i motionen beträffande anordnande av beredskapsarbete inom jordbruket,

1978/79:1049 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

1. hos regeringen hemställa att förslag lades fram om komplettering av lagen (1974:12) om anställningsskydd med definition av begreppet praktikarbete i enlighet med vad som förordats i motionen,

2. hos regeringen hemställa att förslag lades fram om komplettering av lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder för att reglera arbetsmarknadsmyndigheternas rätt att främja ungdomens praktiktjänstgöring i enlighet med vad som förordats i motionen,

3. besluta att försöksverksamhet med planering av resp. genomförande av beredskapsarbeten inleddes enligt de riktlinjer som förordats i motionen,

4. hos regeringen hemställa att förslag lades fram om rättslig reglering av arbetsgivares skyldighet att medverka i under punkten 3 angiven försöksverksamhet,

6. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgning av försöken med könskvotering i regionalpolitiken till att omfatta andra former för statligt stöd till företag,

7. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgade försök att stimulera äldre arbetssökande att bl. a. utnyttja arbets-

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

marknadsutbildning,

8. besluta att föräldrar, som för att genomgå arbetsmarknadsutbildning måste bo tillfälligt på utbildningsort inom den egna kommunen, skulle erhålla samma förmåner beträffande barnomsorg som föräldrar, vilka genomgick sådan utbildning utanför den egna kommunen,

10. hos regeringen begära att förslag skyndsamt lades fram om samhällskontroll vid nedläggning av företag m. m.,

11. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av frågan om utbildningsfonder i företag,

1978/79:1052 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sin anslutning till att principen lika lön för lika arbete oavsett ålder borde gälla på arbetsmarknaden som helhet och hos regeringen hemställa att denna borde genomföras på det statliga avtalsområdet,

1978/79:1534 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen, i enlighet med förslaget i motion 1978/79:1108, skulle

1. uttala att arbetsmarknadsverket borde söka bredda utbudet av beredskapsarbeten för kvinnor,

2. hos regeringen anhålla om en kartläggning av arbetsmarknadsutbildningens effekter för kvinnlig arbetskraft,

1978/79:1535 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla dels om åtgärder i syfte att öka främst den inomregionala och yrkesmässiga rörligheten på arbetsmarknaden, dels om en översyn av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i enlighet med vad som föreslagits i motion 1978/79:1108,

1978/79:1538 av Rune Carlstein (s) och Gördis Hörnlund (s), såvitt nu var i fråga (yrkandet 3),

1978/79:1542 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp),

1978/79:1547 av Bertil Johansson m. fl. (c, m),

1978/79:1555 av Johan Olsson (c),

1978/79:1557 av Johan Olsson m. fl. (c),

1978/79:1558 av Johan Olsson m. fl. (c, m),

1978/79:1559 av Gunnar Oskarson m. fl. (m),

1978/79:1562 av Catarina Rönnung (s) och Arne Fransson (c),

1978/79:1643 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen hemställa om förslag till sysselsättningsgaranti inom gruv- och stålbranschen,
2. att hos regeringen hemställa om förslag till bidrag för kommunerna och landstingen att anordna ungdomsarbeten, bl. a. genom tidigareläggning av angelägna investeringar intill 15 000 nya arbetstillfällen,

1978/79:1666 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen beslutade hos regeringen anhålla om sådana åtgärder

1. att undervisningen i svenska språket vid AMU-centra utökades till att omfatta minst 24 veckor och att stödundervisning gavs under utbildningstiden,
2. att grundbidragen utgick med samma belopp till samtliga AMU-elever, oavsett vederbörandes ålder,
3. att grundbidraget höjdes till 155 kr. per dag och stimulansbidraget till 15 kr. per dag,
4. att utbildningsbidragen standardsäkrades och följde löneutvecklingen inom industrin,

1978/79:2034 av Arne Fransson m. fl. (c),

1978/79:2036 av Anton Fågelsbo (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om tillämpningen av föreslagna nya regler för arbetsskadeersättning för AMU-elever,

1978/79:2037 av Anton Fågelsbo (c),

1978/79:2046 av Gunnel Jonäng (c), såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 3),

1978/79:2048 av Wiggo Komstedt (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 000 kr.,

1978/79:2049 av Wiggo Komstedt (m) och Arne Andersson i Ljung (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att medel beräknades för ca 200 ytterligare tjänster till AMS under 1979/80,
2. att till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 865 961 000 kr.,

1978/79:2058 av Gunnar Oskarson m. fl. (m),

1978/79:2063 av Per-Olof Strindberg (m) och Karl Leuchovius (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisa ett anslag av 1 788 668 000 kr.,

1978/79:2064 av Marianne Stålberg m. fl. (s),

1978/79:2067 av Margaretha af Ugglas (m) och Sten Svensson (m), vari yrkats att riksdagen skulle avslå förslaget om att den s. k. 25-kronan under anslaget Bidrag till arbetsmarknadsutbildning blev ett permanent medel i arbetsmarknadspolitiken,

1978/79:2121 av Anders Dahlgren m. fl. (c), såvitt nu var i fråga (yrkandet 1)

1978/79:2124 av Olle Eriksson (c) och Rune Johansson i Ämål (s),

1978/79:2148 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) yrkats att riksdagen hemställde hos regeringen att inom arbetsmarknadsutbildningen invandrarna gavs möjlighet att utbilda sig på modersmålet samt att yrkesvägledningen skulle förbättras och förmedlas på resp. invandrarspråk, samt

1978/79:2152 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om obligatorisk arbetsförmedling,

2. att hos regeringen hemställa om nödvändiga åtgärder för att AMU aktivt skulle verka för att stimulera kvinnorna att ta yrkesutbildningar inom traditionellt "manliga" områden,

3. att hos regeringen hemställa om åtgärder som möjliggjorde att AMU kunde bedriva uppsökande verksamhet bland hemarbetande kvinnor med särskild inriktning på invandrarkvinnorna.

Utskottet hemställde

1. beträffande överensstämelsen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1557,

2. beträffande åtgärder för ökad rörlighet på arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1535,

3. beträffande samhällskontroll vid nedläggning av företag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049, yrkandet 10,

4. beträffande översyn av reglerna för arbetsmarknadspolitiskt stöd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2037,

5. beträffande försök med könskvotering inom arbetsmarknadspolitiken att motionen 1978/79:1049, yrkandet 6, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande obligatorisk arbetsförmedling att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:339, yrkandet 3, och 1978/79:2152, yrkandet 1,

7. beträffande sysselsättningsgaranti inom gruv- och stålbranschen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1643, yrkandet 1,

8. beträffande beredskapsarbete inom jordbruket att motionen 1978/79:555, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:1046 godkände de i propositionen förordade grunderna för åtgärder inom jordbruket och trädgårdsnäringen,

10. beträffande åtgärdsprogram mot ungdomsarbetslösheten att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:339, yrkandena 1–2 och 4–7, samt 1978/79:1643, yrkandet 2,

11. beträffande uppdrag åt delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor att motionen 1978/79:2034 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

12. beträffande komplettering av lagen om anställningsskydd med definition av begreppet praktik att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049 yrkandet 1,

13. beträffande komplettering av främjandelagen med bestämmelser om obligatorisk praktik att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049, yrkandet 2,

14. beträffande effekterna av anställningsskyddslagen för nytillträdande på arbetsmarknaden m. m. att motionerna 1978/79:1547, 1978/79:1555, 1978/79:1558, yrkandet 2, samt 1978/79:1559 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

15. beträffande uppsökande verksamhet på företagen att motionen 1978/79:669 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

16. beträffande försöksverksamhet i Kopparbergs län att motionen 1978/79:554 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

17. beträffande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1558, yrkandena 1, 3 och 4,

18. beträffande borttagandet av ATP-avgiften för ungdomar m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:505 och 1978/79:2046, yrkandena 1 och 3,

19. beträffande ungdomslöner på den statliga arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1052,

20. beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket att riksdagen med avslag på propositionens förslag och motionen 1978/79:2049, yrkandet 1, skulle bifalla motionen 1978/79:667, yrkandet 7,

21. beträffande utökning av antalet dövkonsulenter att motionen 1978/79:484 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

22. beträffande samrådsgrupper i länen för arbetskraftsfrågor inom skogsbruket att motionen 1978/79:557 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

23. beträffande försöksverksamhet i Jämtlands län med en intensivare byggarbetsplanering att motionen 1978/79:2064 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

24. beträffande ersättningsbeloppens storlek vid bilresa i samband med sökande av arbete att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:565 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anført,

25. att riksdagen med avslag på propositionens förslag och motionen 1978/79:2049, yrkandet 2, samt med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandet 8, till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisade ett

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

förslagsanslag av 906 961 000 kr.,

26. beträffande permanentning av bidraget till utbildning vid permitteringshot att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2067 skulle bifalla regeringens förslag,

27. beträffande åtgärder inom AMU i syfte att få fler kvinnor i "manliga" yrkesområden, m. m. att motionen 1978/79:2152, yrkandena 2 och 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

28. beträffande arbetsmarknadsutbildningens effekter för den kvinnliga arbetskraften att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1534, yrkandet 2,

29. beträffande körkortsutbildning att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:482 som mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. beträffande barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049, yrkandet 8,

31. beträffande ersättning till skadelidande inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2036 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

32. beträffande förbättrade möjligheter till arbetsmarknadsutbildning för invandrare att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1666, yrkandet 1, och 1978/79:2148, yrkandet 3,

33. beträffande vidgade försök med arbetsmarknadsutbildning för äldre arbetssökande att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049, yrkandet 7,

34. beträffande utredning av frågan om utbildningsfonder i företag att motionen 1978/79:1049, yrkandet 11, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

35. beträffande utbildningsbidragets storlek att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1666, yrkandena 2, 3 och 4,

36. beträffande samordningen av barnpension och utbildningsbidrag att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:556 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. att riksdagen godkände de i propositionen förordade grunderna för arbetsmarknadsutbildning, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

38. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:2063 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 1 988 668 000 kr.,

39. beträffande försök med nya former av planering av beredskapsarbeten att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1049, yrkandet 3 i motsvarande del. och yrkandet 4,

40. beträffande nya regler för tidsbegränsning av beredskapsarbeten att motionen 1978/79:1049, yrkandet 3 i motsvarande del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

41. beträffande utbudet av beredskapsarbeten för kvinnor att motionen 1978/79:1534, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

42. beträffande ombyggnad av riksväg 41 m. m. som beredskapsarbete att motionerna 1978/79:456 och 1978/79:1538, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

43. beträffande byggande av förbifart vid Flen på riksväg 55 som beredskapsarbete att motionen 1978/79:774 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

44. beträffande byggande av ny väg mellan Pauliström och Kvillsfors som beredskapsarbete att motionen 1978/79:1562 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

45. beträffande utbyggnad av väg 158 i Halland som beredskapsarbete att motionen 1978/79:2058 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

46. beträffande åtgärder mot viltolyckor på vägarna som beredskapsarbete att motionen 1978/79:1542 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

47. beträffande beredskapsarbeten inom skogsbruket att motionen 1978/79:555, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

48. beträffande möjligheten för beredningen för turism och rekreation att disponera 150 milj. kr. av beredskapsmedel för angelägna projekt att motionerna 1978/79:2121, yrkandet 1, och 1978/79:2124 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

49. beträffande skydd av naturområden som beredskapsarbete att motionen 1978/79:775 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

50. att riksdagen godkände vad i budgetpropositionen anförts om beredskapsarbeten på vägar med anledning av riksdagens revisorers skrivelse,

51. att riksdagen medgav att regeringen fick bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1979/80 besluta om avskrivning av vissa lånefordringar enligt budgetpropositionens förslag,

52. att riksdagen till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 533 000 000 kr., varav förslagsvis 300 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

53. att riksdagen till Stöd för lageruppbyggnad för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.,

54. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:668 till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 72 810 000 kr.,

55. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.,

56. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

57. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionerna 1978/79:666, yrkandena 2, 3 och 4, och 1978/79:2048 till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 145 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande åtgärder för ökad rörlighet på arbetsmarknaden av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1535 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande samhällskontroll vid nedläggning av företag av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 10, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande försök med könskvotering inom arbetsmarknadspolitiken av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande arbetsmarknadspolitiska insatser inom jordbruket och trädgårdsnäringen av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med anledning av budgetpropositionens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1046 godkände vad reservanterna anfört om grunderna för åtgärder inom jordbruket och trädgårdsnäringen,

5. beträffande komplettering av lagen om anställningsskydd med definition av begreppet praktik av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande komplettering av främjandelagen med bestämmelser om obligatorisk praktik av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket av Elver Jonsson (fp), Jan-Ivan Nilsson (c), Allan Gustafsson (c), Arne Fransson (c), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) och Pär Granstedt (c) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:667, yrkandet 7, och 1978/79:2049, yrkandet 1, skulle bifalla propositionens förslag,

8. beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionens förslag och motionen 1978/79:667, yrkandet 7, skulle bifalla motionen 1978/79:2049, yrkandet 1,

9. beträffande medelsanvisning under anslaget Arbetsmarknadsservice – under förutsättning av bifall till reservationen nr 7 – av Elver Jonsson (fp), Jan-Ivan Nilsson (c), Allan Gustafsson (c), Arne Fransson (c), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) och Pär Granstedt (c) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:667, yrkandet 8, och 1978/79:2049, yrkandet 2, till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 885 961 000 kr.,

10. beträffande medelsanvisning under anslaget Arbetsmarknadsservice – under förutsättning av bifall till reservationen nr 8 – av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa

att riksdagen med avslag på budgetpropositionens förslag och motionen 1978/79:667, yrkandet 8, samt med bifall till motionen 1978/79:2049, yrkandet 2, till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 865 961 000 kr.,

11. beträffande permanentning av bidraget till utbildning vid permitteringshot av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 26 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2067 samt med avslag på regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande arbetsmarknadsutbildningens effekter för den kvinnliga arbetskraften av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1534, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 8, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande vidgade försök med arbetsmarknadsutbildning för äldre arbetssökande av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson,

Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 33 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 7, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

15. beträffande bidrag till arbetsmarknadsutbildning av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 38 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2063 samt med avslag på budgetpropositionen i motsvarande del till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 1 788 668 000 kr.,

16. beträffande försök med nya former av planering av beredskapsarbeten av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 3 i motsvarande del, och yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

17. beträffande nya regler för tidsbegränsningar av beredskapsarbeten av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1049, yrkandet 3 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

18. beträffande utbudet av beredskapsarbeten för kvinnor av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 41 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1534, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

19. beträffande anslaget till Totalförsvarsverksamhet av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 54 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:668 samt med anledning av propositionen till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 75 310 000 kr.,

20. beträffande bidrag till arbetarskyddsfonden av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:666, yrkandena 2, 3 och 4, skulle

dels anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,

dels avslå motionen 1978/79:2048 och propositionen 1978/79:100 bil. 15 i vad avsåg anslaget C 6 Bidrag till arbetarskyddsfonden,

dels som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförde i fråga om upphörande av stödet till arbetsgivarorganisationer.

21. beträffande bidrag till arbetarskyddsfonden av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa

att riksdagen dels med anledning av budgetpropositionens förslag samt med bifall till motionen 1978/79:2048, dels med avslag på motionen 1978/79:666, yrkandena 2, 3 och 4, till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 125 000 000 kr.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande försök med könskvotering inom arbetsmarknadspolitiken (mom. 5) av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m).

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! Sysselsättningen är socialdemokratins viktigaste fråga. Kravet på arbete åt alla utgör en grundförutsättning för vår politik. Men det handlar inte om rätten till ett arbete vilket som helst, utan om allas rätt till ett meningsfullt arbete. Vi utformar kravet på det sättet, därför att rätten till ett meningsfullt arbete lägger grunden för individens möjligheter till självförverkligande och till deltagande i samhällslivet. Detta är utgångspunkten för att socialdemokratin sätter allas rätt till ett meningsfullt arbete främst i sin politik för jämlikhet och välfärd.

Men det är också utgångspunkten för vår kritik mot de borgerligas sysselsättningspolitik. Vi kan inte acceptera att företagsekonomins och den s. k. fria marknadens lagar leder till arbetslöshet och en konkurrens om arbetstillfällena, som reser nästan oöverstigliga hinder för särskilt utsatta grupper att komma in i arbetslivet och där göra en insats.

Därför ser vi allvarligt på de kraftigt försämrade förhållanden på arbetsmarknaden som har inträtt efter de borgerligas maktövertagande hösten 1976. Som vi konstaterar i vår partimotion 1049 har deras regeringar – trots arbetsmarknadspolitiska insatser – inte lyckats hindra en ökning av den öppna arbetslösheten. Sedan hösten 1976 har antalet människor som antingen har ställts helt utanför arbetsmarknaden eller som har erbjudits utkomst genom beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildning eller skyddat arbete ökat med 70 000 personer. I dag köar i runt tal en kvarts miljon människor för att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Kampen om arbetstillfällena kommer att förbli hård. Påfrestningarna för de svagaste kommer att kvarstå. Utestängning och utslagning står kvar som hot för stora grupper.

Den slutsats vi har dragit i vår partimotion är att politiken nu måste inriktas på att stödja de svagastes ställning på arbetsmarknaden. Jag tänker på de arbetshandikappade, invandrarna, ungdomarna och kvinnorna. Det är här lika angeläget att man bryter ned de hinder som stänger människor ute från arbetsmarknaden som att man vidtar effektiva åtgärder för att hejda utslagningen från arbetslivet.

I det sistnämnda hänseendet har vi i särskilda motioner tagit upp de arbetandes villkor. De motionerna kommer upp i annat sammanhang. Jag skall därför endast sammanfattningsvis erinra om att vi med dessa motioner vill stärka de arbetandes möjligheter att forma sina egna arbetsvillkor.

Genom medbestämmande och ett effektivt fackligt arbete kan arbetstägarna förverkliga intentionerna bakom den nya arbetsmiljölagstiftningen. Genom att utrota akut hälsovådliga eller allmänt påfrestande och långsiktigt nedbrytande miljöer, samtidigt som nya arbetslokaler och arbetsformer byggs upp med utgångspunkt i de arbetandes förutsättningar, hejdas utslagningen och rivs de väggar som stänger fysiskt eller psykiskt handikappade ute från arbetslivet.

Herr talman! När det gäller de fyra grupper med svag position på arbetsmarknaden som jag nyss nämnde, så vill jag först erinra om att de arbetshandikappades problem debatterades här i kammaren förra veckan. Vår kritik var stark mot att regeringen inte hade följt upp sysselsättningsutredningens förslag i vissa centrala delar. Särskilt gäller det om den personalförstärkning till arbetsmarknadsverket som behövs för att verket skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt statsmakternas intentioner. Till den frågan återkommer jag längre fram i mitt anförande. Jag gör det då inte som reservant. Genom splittring i det borgerliga lägret har socialdemokraternas uppfattning om behovet av personaltillskott också blivit utskottets.

En annan grupp som mycket hårt får känna av sysselsättningskrisen är invandrarna. Deras problem har vi tagit upp i en annan motion som kommer att behandlas i samband med debatten om invandrarpolitiken.

Vår partimotion 1049, som är aktuell i detta sammanhang, handlar alltså främst om ungdomars och kvinnors svårigheter på arbetsmarknaden. Jag kommer nu i mitt anförande att tala om de ungas problem. Bengt Fagerlund kommer senare i sitt anförande att ta upp åtgärder till stöd för de kvinnor som vill ut på arbetsmarknaden. Han kommer också att beröra bl. a. frågan om lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag, en fråga som vi på nytt har aktualiserat i partimotionen.

De ungas arbetsmarknad försvagades redan på sommaren 1977, och problemen har fortsatt att växa. Summerar man de ungdomar som är arbetslösa, i arbetsmarknadsutbildning eller beredskapsarbete, kommer man fram till att en hel årskull ungdomar står utanför den reguljära arbetsmarknaden eller reguljär utbildning. Det kan befaras att ungdomarnas svårigheter kommer att bestå året ut. Dessutom får man räkna med att problemen kommer att växa på sikt. De årskullar som under åren framöver, långt in på 1980-talet, lämnar skolan kommer att vara betydligt större än under den gångna delen av 1970-talet. Redan i vår är det 9 000 fler ungdomar som

lämnar grundskolan än tidigare. Detta ställer krav inte bara på omedelbara åtgärder utan också på långsiktiga utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser. Denna sak behandlas i den skrivelse från AMS och SÖ till regeringen som refereras i utskottets betänkande.

Ungdomsarbetslösheten debatterades förra våren med anledning av en proposition från regeringen. Liksom beträffande propositionen om arbetshandikappade kritiserade vi regeringen hårt för att den inte ville avsätta några resurser för att bekämpa arbetslösheten bland de unga. Våra konkreta förslag till åtgärder blev i allt väsentligt nedröstade av den borgerliga majoriteten. Detta upprepades i höstas. Vi står emellertid fast vid våra krav.

Med den personalökning hos arbetsmarknadsverket som vi har föreslagit bör det bli möjligt att frigöra personal för koncentrerade insatser till förmån för de unga. Det är det första.

En annan viktig åtgärd gäller tillgången på praktik. En betydelsefull förutsättning för att ge ungdomar arbete är en god och säker tillgång på praktikplatser. Sysselsättningsutredningen har lämnat flera konkreta förslag till åtgärder för att förbättra tillgången på praktikplatser. Ett problem är här att begreppet praktik inte är definierat i lagen om anställningsskydd eller i förarbetena till denna lag. Som vi anför i reservationen 5 till utskottets betänkande har praktikbegreppet på senare år tolkats på skiftande sätt. Det gör det angeläget att fastställa lagens innebörd på denna punkt, så att inte rådande oklarhet, som LO påpekat, utnyttjas för att anställa ungdomar som s. k. praktikanter på otrygga och oförmånliga villkor. Sysselsättningsutredningen har lagt fram ett förslag till en strikt definition av praktikbegreppet. Förslaget har vunnit instämmanden från de flesta håll vid remissbehandlingen. De materiella skälen för en lagändring är starka, och formellt sett är det fråga om ett enkelt ingrepp i lagen. Frågan skall därför inte behöva utredas ytterligare, såsom de borgerliga påstår, utan regeringen bör snarast lägga fram förslag till lagändring.

I vissa utbildningar är praktik ett obligatoriskt inslag. Om samhället föreskriver praktik som del av en utbildning, måste samhället också ta ansvar för att ungdomarna garanteras denna praktik. Men då måste samhället ha möjlighet att fullgöra detta ansvar. Om detta handlar vår reservation nr 6. Vi föreslår där att regeringen får i uppdrag att lägga fram förslag till ändring av den s. k. främjandelagen, så att länsarbetsnämnderna får befogenhet att anskaffa de behövliga praktikplatserna.

Med dessa ord yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 5 och 6 om praktikfrågor.

Vi socialdemokrater har i reservationerna 16 och 17 redovisat åtgärdsförslag när det gäller beredskapsarbeten. Även de förslagen är enligt vår uppfattning av betydelse för ungdomarnas möjligheter till sysselsättning. Det gäller nya former för planering av beredskapsarbeten och regler för tidsbe-gränsning av beredskapsarbeten.

Enligt vår mening lider systemet för planering av beredskapsarbeten av stora brister. Planeringen sker bl. a. på alltför kort tid. Beslut om beredskapsarbete fattas för kortare tidsperioder i taget. Ungdomsarbetslösheten har visat

sig vara relativt oberoende av konjunkturutvecklingen, och det finns därför ett behov av kontinuerlig tillgång på beredskapsarbeten. Vi måste finna nya vägar att förbättra systemet, och vi reservanter anser att länsarbetsnämnderna i sin årliga planering bör få reella möjligheter att planera och genomföra beredskapsarbeten. På försök bör nämnderna i vissa områden av landet kunna ålägga offentliga och privata arbetsgivare att upprätta och förete beredskapsplaner.

En annan svaghet i nuvarande system är tidsgränserna för beredskapsarbeten. Trots att behovet av beredskapsarbeten för ungdom står kvar under långa perioder, planeras och dimensioneras beredskapsarbetena för begränsad tid. Mot bakgrund av att betydande sysselsättningssvårigheter för ungdom med säkerhet kommer att kvarstå ännu under lång tid, bör enligt vår mening försök göras att förlänga tiden för praktik- och beredskapsarbeten.

Vi föreslår att nya regler för tidsbegränsningar skall prövas vid arbetsplatser som genom fleråriga beredskapsplaner ställt praktik och/eller beredskapsplatser till förmedlingens förfogande. Därmed kan tiden i anställning med bidrag från samhället bättre anpassas till den enskildes förutsättningar och behov när det gäller praktik, arbetslivsvana etc. Vidare skulle personalplaneringen underlättas för arbetsgivaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 16 och 17 om beredskapsarbeten.

I reservationen 14 återkommer vi med ett förslag till vidgade försök med arbetsmarknadsutbildning för äldre arbetssökande. Sysselsättningsutredningen har haft en försöksverksamhet på det området i Gävleborgs län. Vi vill bygga vidare på den verksamheten och pröva möjligheterna till bättre samverkan med den kommunala vuxenutbildningen och med studieförbunden, framför allt för att ge kvinnor med kort grundutbildning chans till en yrkesutbildning. Utskottsmajoriteten avfärdar i år vårt förslag med hänvisning till avståndstagandet förra året. Tyvärr måste vi konstatera att den borgerliga majoriteten därmed återigen visar sig vara ovillig att på allvar pröva våra konkreta förslag till åtgärder.

Jag yrkar därför bifall till reservationen 14.

Jag skall nu ta upp frågan om arbetsmarknadsverkets personalbehov. Vi har presenterat vår bedömning i motionen 667 som väcktes i anslutning till propositionen 73 om åtgärder för arbetshandikappade. Frågan kom därför, som jag nämnde inledningsvis, att beröras i förra veckans debatt om de handikappades villkor i arbetslivet. Bengt Fagerlund och Ingemund Bengtsson underströk i den debatten med skärpa att arbetet för att hjälpa de handikappade är förenat med mycket personalkrävande insatser. Den kritik som riktades mot regeringen var hård för att regeringen inte har velat avsätta tillräckliga resurser i en situation då man måste gå ut och ta ett verkligt krafttag för att hjälpa de handikappade.

Eftersom det är i dag som frågan om personalförstärkningen till arbetsmarknadsverket skall avgöras, skall jag här närmare utveckla skälen till vår kritiska inställning.

För att vi skall kunna förverkliga de arbetsmarknadspolitiska målsättning-

arna krävs bl. a. en väl fungerande arbetsförmedling. Ett faktum är nämligen att fler människor än någonsin söker och behöver arbetsförmedlingens stöd i dag. Samtidigt har arbetsmarknadsverket efter hand fått nya och utvidgade uppgifter utan att verket under den borgerliga regeringen fått det personaltillskott som är nödvändigt. Det har alltså inte funnits någon rimlig proportion mellan den ökning av arbetsuppgifter som förmedlingen skall klara av och den personaltilldelning som de borgerliga beslutat.

Att sysselsättningsutredningen övertygande visat att personella insatser från arbetsförmedlingens sida leder till resultat, tycks inte nämnvärt ha påverkat regeringens inställning. Utredningen föreslog en femårig plan för utbyggnad av arbetsmarknadsverkets resurser med ca 2 400 tjänster. Därav föreslogs att ca 600 skulle tillföras verket det första året.

Behovet av personalförstärkning är alltså stort. Låt mig här peka på behovet av ökade insatser i det direkta förmedlingsarbetet, i anpassningsgrupperna, i ett fördjupat planeringsarbete, i effektiviserad tillämpning av främjandelagen, i nyttjandet av nya bidrags- och stimulanssystem eller som specialinsatser för särskilda handikapp.

I propositionen föreslår regeringen att medel beräknas för ytterligare 350 tjänster. Regeringen förutsätter "att dessa förstärkningar huvudsakligen kommer den egentliga platsförmedlingen till godo och där i väsentliga delar används för att tillgodse behovet av förmedlingsinsatser och andra anställningsfrämjande åtgärder för arbetshandikappade och ungdomar med särskilda behov". Ett genomförande av regeringsförslagen i dessa stycken är inte tillräckligt för att förverkliga regeringens egna, och ännu mindre sysselsättningsutredningens, förslag till insatser.

Till detta kommer så att förmedlingsorganisationerna nu är i tvingande behov av upprustning efter de hårda ansträngningar som de utsatts för i den allmänna arbetslöshetsbekämpande politiken. Då den föreslagna personalförstärkningen väl torde motiveras enbart av behoven inom den "egentliga platsförmedlingen", så ifrågasätter vi socialdemokrater om personaltillskott över huvud taget har avsatts för att tillgodose arbetsvårdsbehoven och handikappinsatserna. Beaktar man därtill att, under en lång tid av hårda konjunkturmotiverade insatser, arbetsvårdspersonal fått sättas in i kampen mot den öppna arbetslösheten, kan det ifrågasättas om regeringsförslaget ens kompenserar den nedtrappade personalinsats för handikappåtgärderna som tvingats fram de senaste åren.

Härtill kommer, som jag förut framhållit, det stora behovet av personalinsatser i förmedlingsverksamheten för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Vi socialdemokrater finner regeringsförslaget oacceptabelt. Vi föreslår därför att arbetsmarknadsverket tillförs 650 tjänster för nästa budgetår, dvs. 300 fler än regeringen föreslagit. Anslaget bör därför höjas med 22 milj. kr.

Herr talman! I början av mitt anförande har jag påpekat att jag i denna personal- och anslagsfråga uppträder som talesman för utskottet, eftersom socialdemokraterna har kunnat forma utskottets majoritetslinje. I den frågan

finns emellertid två reservationer från de borgerliga företrädarna i utskottet.

Företrädarna för centern och folkpartiet går på regeringens förslag medan moderaterna förordar en reducering av regeringens förslag med 150 tjänster.

Moderaternas förslag är svårbegripligt. Dels föreslår man i en partimotion intensifierade insatser inom arbetsförmedlingen för att främja rörligheten på arbetsmarknaden, dels vill man ha en väsentlig reducering t. o. m. av regeringens blygsamma förslag till personalförstärkning. Detta går inte ihop. Så ansvarslost får man helt enkelt inte bedriva arbetsmarknadspolitik.

Tyvärr kan man även skönja en negativ inställning till verkets personal i den moderata reservationen. Vi socialdemokrater kan inte ställa oss bakom de till synes grundlösa påståendena om att verkets personal har onormalt stor frånvaro och sysslar med onödiga arbetsuppgifter. Tvärtom har vi intrycket att man ute på förmedlingarna gör ett bra jobb – detta inte minst med tanke på den besvärande lågkonjunkturen och bristen på personal. Eftersom jag själv är arbetsförmedlare och fortfarande har kontinuerlig kontakt med förmedlingsarbetet vill jag kraftigt stryka under denna vår inställning till förmedlingspersonalens arbete.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan när det gäller personalförstärkning till arbetsmarknadsverket samt anslag till arbetsmarknadsservice och i övrigt till reservationerna som är undertecknade av de socialdemokratiska ledamöterna.

JAN-IVAN NILSSON (c):

Herr talman! Arbete åt alla är ett av centerns främsta politiska mål. Erik Johansson i Simrishamn framförde alldeles nyss samma målsättning för socialdemokraternas del. Vi kan således konstatera att det finns en mycket stor politisk samling kring detta mål.

Budgetpropositionen liksom arbetsmarknadsutskottets betänkande ger en mångsidig överblick över arbetsmarknadsläget i vårt land. Det är tack vare ökade och mycket massiva arbetsmarknadspolitiska insatser på ett stort antal områden som arbetslösheten kunnat hållas nere på en från internationell synpunkt mycket låg nivå. Utan dessa insatser skulle vi ha haft en mycket större arbetslöshet. Vi skulle samtidigt ha haft en lägre produktion, medan samhället skulle ha haft i stort sett samma kostnader. Den gemensamma kaka som vi skall dela på skulle ha blivit mindre.

Bland de mest bekymmersamma företeelserna är den stora ungdomsarbetslösheten. Av många skäl måste detta svåra problem lösas. Arne Fransson kommer att närmare beröra denna mycket viktiga fråga.

Konjunkturen synes nu ge vårt näringsliv mera vind i seglen. Vår produktionsapparat är emellertid långt ifrån helt utnyttjad. Den kan producera mera utan att efterfrågan på arbetskraft ökas nämnvärt totalt sett. Det är i och för sig mycket bra. Det kan hjälpa upp vår handelsbalans och vår ekonomi. Huruvida detta blir möjligt beror i hög grad på vår ekonomiska politik.

Anpassningen av utbildningen inom det reguljära skolväsendet liksom av AMS-utbildningen till arbetsmarknadens behov är en viktig uppgift. Arbetsmarknadsutbildningen är en sektor som expanderat mycket kraftigt. Trots den kritik som ibland riktas mot arbetsmarknadsutbildningen hör denna nog ändå till de mest progressiva arbetsmarknadspolitiska instrumenten. Den måste dock kompletteras med näringspolitiska och regionalpolitiska åtgärder för att vi skall kunna berika främst de svagaste arbetsmarknaderna. I annat fall blir också AMS-utbildningen ett av medlen i en mera rörlighetsfrämjande politik med svåra negativa effekter som följd.

Vårt land liksom den övriga industrivärlden har träffats hårt av omvälvande strukturförändringar inom flera viktiga näringsområden. Nya länder med mycket lägre kostnadsläge än vårt har konkurrerat ut oss inom vissa branscher – det är deras möjligheter att ge sina invånare en drägligare tillvaro. Arbetsmarknadsutskottet var över till Canada och USA i september i fjol. Vi fann i stort sett samma problem där som hos oss, t. ex. en mycket stor arbetslöshet bland ungdomen liksom branscher med stora osålda lager. I USA tillverkades exempelvis enligt uppgift inte en enda TV eller transistorradio. Denna del av näringslivet var utkonkurrerad av Japan och Korea.

Samtidigt med att nya industriländer konkurrerar med oss på traditionella marknader finns en latent fruktan i världen för händelser som bl. a. kan störa vårt effektiva men ytterst känsliga industrisamhälle. Krisen i Iran har väl inte påtagligt stört industriproduktionen, men den har ändå skapat oro bland de oljeimporterande industriländerna. Det är ett tecken på hur sårbart vårt industrisamhälle är.

I vårt land har ännu inte frågan om datateknikens inverkan på sysselsättningen uppmärksammats särskilt mycket i den allmänna debatten. På många håll ute i Europa diskuteras emellertid nu ganska livligt, om datateknologin kommer att medföra bortfall av så många arbetstillfällen att man måste ransonera dem som finns kvar. Datorutvecklingens effekter i framtiden är något som vi måste sätta oss in i, så att den inte får okontrollerat negativa verkningar. Det är tillfredsställande att trepartiregeringen tillsatte två utredningar för att genomlysna vad datautvecklingen kan innebära för den framtida sysselsättningen, arbetsmiljön m. m. Denna problematik bör ligga väl till även för ett nordiskt samarbete. När Nordiska rådet samlades här i Stockholm i februari var sysselsättningsproblemen det ledande temat i debatten. Man var enig om att arbetslöshetsproblemen främst löses genom en riktig ekonomisk politik. Detta bör inte minst gälla vårt land som för sin ekonomi är så starkt beroende av handeln med utlandet.

Den felaktiga politiken under 1975 och 1976 får vi dyrt betala. I fjolårets arbetsmarknadsdebatt pekade jag på att den socialdemokratiska politiken efter 1976 skulle ha fördyrat exporten mer än 20 % i förhållande till trepartiregeringens politik. Frågan är om socialdemokraterna ännu har uppfattat allvaret i den nya situationen.

Under 1978 förbättrades vår handelsbalans, och inflationen har dämpats påtagligt. Industriproduktionen började ta fart igen. Det är på den här vägen vi främst kan skapa arbete åt alla.

Liksom under tidigare år råder det stor enighet om huvudlinjerna i vår arbetsmarknadspolitik. I år liksom tidigare år ger de många reservationerna närmast exempel på hur små skillnaderna är mellan partierna. Den reservation som utifrån centerns värderingar väcker mest uppseende är moderaternas reservation nr 1, som sjunger flyttlasspolitikens höga visa. Moderaterna säger i sin reservation nr 1 följande: "En ökad rörlighet mellan branscher och inom regioner är som framhålls i moderata samlingspartiets motion en förutsättning för att vårt lands tillgångar av kapital och arbetskraft skall kunna tillvaratas och att framtidsinriktade och expansiva företag skall kunna bidra till vårt välbefinnande och vår sysselsättning. Politiken måste alltså utformas så att den främjar rörligheten. De arbetsmarknadspolitiska insatserna är därvid självfallet betydelsefulla, men även andra åtgärder måste övervägas."

Om denna moderaternas politik genomföres skulle, enligt vår åsikt, 1960-talets flyttlasspolitik pånyttfödas. De regionalpolitiska insatserna skulle neutraliseras. Företrädare för folkpartiregeringen, t. ex. statsrådet Mundebo, har varit inne på samma tankegångar. Även arbetsmarknadsministern har i försiktiga ordalag varit inne på samma sak i budgetpropositionen.

Centerpartiet har i sin partimotion nr 1652 framhållit de negativa effekterna med en upptrappad rörlighetspolitik för samhällsbyggnaden, servicen och miljöfrågorna. Alternativet är ökade regionalpolitiska och näringspolitiska insatser. Det är detta alternativ centern för fram. I motsats till rörlighetspolitiken skapas därmed bättre regional balans och bättre miljö såväl i glesbygderna som i tillväxtorterna. Denna politik är också samhällsekonomiskt lönsam. Vi har alltså i det avscendet en annan uppfattning än den som moderaterna framför i sin motion och i reservationen 1 vid utskottsbehandlingen.

Den stora förändringen under 1970-talet i fråga om den befolkningsmässiga obalansen har inträffat inom regionerna, inom länen. Framst gäller detta länen i stödområdet. Strömmen av framst unga människor fortsätter från glesbygdskommunerna till de stora orterna med de bästa arbetsmarknaderna. Det är just denna omflyttning som moderaterna vill ytterligare stimulera, vilket klart uttalats i såväl motion som reservation.

Även andra åtgärder än arbetsmarknadspolitiska måste övervägas för att öka rörligheten, säger moderaterna. De anser också att det är allvarligt och t. o. m. ägnat att inge oro att människornas vilja att flytta har drastiskt minskat. Detta är en ganska cynisk syn på människorna och deras egen strävan att skapa trygghet i en miljö man rotat sig i. Moderaterna kommer säkert att oroas – och oroas välförtjänt – när man inför 1980-talet vill fortsätta att flytta människor som robotar. Har inte 1960-talets misstag gett några lärdomar?

Utskottets majoritet "finner inte anledning att i förevarande sammanhang gå närmare in på problemen om arbetskraftens rörlighet". Troligtvis är inte enigheten så stor i sakfrågan mellan de partier som nu bildar majoriteten – socialdemokraterna, folkpartiet och centern. Denna fråga kommer emellertid upp i samband med propositionen om den framtida regionalpolitiken. Om

inte moderaterna hade varit så ivriga, borde man ha kunnat nöja sig med majoritetens skrivning. När de nu inte gör det utan reserverar sig med en, som vi tycker, så utmanande skrivning, måste vi naturligtvis från centerpartiet reagera också i detta sammanhang.

De flesta av de socialdemokratiska reservationerna är, som jag ser det, närmast markeringar och nyanseringar. Utskottets skrivning visar i flera fall att reservationerna kanske t. o. m. är onödiga. I fråga om t. ex. samhällskontroll vid nedläggning av företag förelåg enighet i utskottet 1976, och i sakfrågan råder, efter vad jag kan se, inte några delade meningar.

Frågan om könskvotering inom arbetsmarknadspolitikerna tas upp i en annan reservation, som i praktiken är tillgodosedd.

Kravet på vidgade försök med arbetsmarknadsutbildning för äldre arbetsökande kan tillgodoses inom gällande regler och organisation. Försök med nya former för planering av beredskapsarbeten pågår redan. Man behöver därför avvakta effekterna av det nya samrådsförfarandet, som alltså redan pågår.

I reservation nr 20 upprepar socialdemokraterna sitt förslag om en höjd arbetsgivaravgift för att betala facklig information. Denna information betalas nu över budgeten. Arbetsgivaravgifter fördyrar produktionen och minskar disponibelt löneutrymme. Deras effekt är också att kommuner och landsting får en kostnadsövertäckning från staten med höjda kommunal-skatter som följd. Det är således flera skäl som talar emot denna finansieringsväg, som visat sig ha så negativa följder såväl för näringslivets kostnader som för kommunernas skatter.

Vårt parti har godtagit propositionens förslag om 300 nya tjänster för arbetsmarknadsverket. Sedan förra lågkonjunkturen 1972 har AMS ökat antalet tjänster med 40 % eller 1 500. Det är en mycket stark tillväxt. En återhållsamhet är nödvändig på alla områden. Arbetsmarknadsstyrelsen har hört till de samhällssektorer som vuxit mest i vårt samhälle. När man diskuterar varje enskilt område kan alltid vägande och starka skäl framföras för ett ökat antal tjänster. Så är också fallet i fråga om arbetsmarknadsstyrelsens framställningar i år. Men vid en övergripande avvägning av resursbehov mellan övriga områden kan man också i år konstatera att arbetsmarknadsstyrelsen får förhållandevis många tjänster. Den snabba tillväxten av arbetsmarknadsverket kan ha inneburit att verket nu inte fungerar särskilt väl, och detta kan också ha inverkat på arbetsmiljön. Frånvaron inom arbetsmarknadsstyrelsen är förvånansvärt stor. Utskottet ansluter sig till vår motion om en snar utredning om arbetsmarknadsverkets organisation.

I reservation nr 4 tar centerledamöterna upp en fråga som varit föremål för utredning, nämligen jordbrukets och trädgårdsnäringens säsongsmässiga sysselsättningsproblem. Under vegetationsperioden uppstår av naturliga skäl en arbetstopp. Under vintern minskar arbetsuppgifterna kraftigt. Utredningen föreslår en försöksverksamhet med kontant sysselsättningsstöd på vissa villkor under högst fyra vintermånader. Folkpartiregeringen anser, liksom arbetsmarknadsstyrelsen i remissvaret, att detta skulle minska rörligheten på arbetsmarknaden. Utskottets majoritet instämmer och anser dessutom att

dessa problem bör lösas med de befintliga arbetsmarknadspolitiska medlen. Vi vet ju att detta hittills inte har varit möjligt. Det har sagts i denna fråga att bönderna bör kunna planera så att arbetet också skall räcka till under vintern. Man skulle då vilja be om t. ex. sådana planeringsföreskrifter från folkparti-regeringen som skulle ändra klimatet eller alternativt växternas orationella beteende under vinterhalvåret. Om den skulle lyckas med detta, kanske sysselsättningsproblemen under vintern kan lösas – vi får se hur det blir med det.

Utskottsmajoriteten ställer sig bakom regeringens restriktivitet med beredskapsarbeten inom jordbruket. Vi har svårt att förstå denna inställning. Vad finns det för skäl för den? Tvärtom borde enligt vår mening jordbruket ha samma prioritet som andra områden i samhället, förutsatt att åtgärderna är meningsfulla och lönsamma från samhällets synpunkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som undertecknats av centerpartister och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Jan-Ivan Nilsson hänvisar i sitt inlägg till föregående års debatt om den ekonomiska politiken och menar att socialdemokraternas ekonomiska politik skulle fördyra produktionen och att trepartiregeringen kom fram till bättre resultat.

Jag vill bara hänvisa Jan-Ivan Nilsson till den ekonomiska debatt som vi förde för ett par veckor sedan här i riksdagen. Det är väl ändå ett obestridligt faktum att vad vi har föreslagit är en effektivisering av det svenska näringslivet för att öka vårt lands internationella konkurrenskraft. Den upplåning som blev följden av den ekonomiska politik som trepartiregeringen förde framgick med önskvärd tydlighet i den debatten, och jag ber att få hänvisa till den.

När det sedan gäller tjänsterna vid arbetsmarknadsverket säger Jan-Ivan Nilsson att det har gjorts en prioritering av dessa och att det verket har blivit väl tillgodosett i förhållande till andra myndigheter. Låt mig bara erinra, Jan-Ivan Nilsson, om de utökningar av verkets arbetsuppgifter som skett genom beslut i riksdagen och om den ekonomiska och konjunkturmässiga situation som vi har i vårt land. Våra ambitioner att fler och fler människor skall få komma ut i förvärvslivet gör arbetsförmedlingens verksamhet alltmer tidskrävande, eftersom de nytillkommande arbetssökande behöver få sitt självförtroende stärkt genom personliga samtal och även har behov av att bli informerade om de många olika utbildningsvägar som vi har tillskapat. Detta klarar man inte med den nuvarande personaltillgången.

Detta har understrukits av arbetsmarknadsstyrelsen som är ansvarigt ämbetsverk. Man kan uttrycka det så att redskap och maskiner är anskaffade i och med de instrument som riksdagen har ställt till förfogande för arbetsmarknadsverket men att man inte har personal att sköta dem. Det är på den punkten som vi socialdemokrater ser allvarliga brister, och det är där som de övertygande motiven för vår framställan ligger.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att Erik Johansson i Simrishamn och jag kan vara eniga om att grunden för ökad sysselsättning läggs genom en riktig ekonomisk politik och en riktig näringspolitik. Vi har i det sammanhanget hävdad att socialdemokraternas inställning efter 1976, när det gäller devalveringarna, anknytningen av vår valuta till den tyska marken och när det gäller att belasta näringslivet med ytterligare arbetsgivaravgifter, minskar vårt näringslivs möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden. Det kan beläggas med många såväl inhemska som internationella ekonomers bedömningar. Effekten av den politik som trepartiregeringen har fört har inneburit att vi har förbättrat vår handelsbalans. Vi har minskat tempot i inflationen. Det är huvudvägen när det gäller att skapa ökad sysselsättning.

Skillnaden mellan socialdemokraternas politik och trepartiregeringens politik – minst 20 % i kostnadsbelastning på Sveriges export – skulle kraftigt ha minskat vår konkurrenskraft.

AMS får också detta år 300 nya tjänster. Det är en utökning som väl är större än på något annat område i år liksom så många tidigare år – en ökning med 40 % sedan förra lågkonjunkturen. Vi har haft starka ökningar också under högkonjunkturperioden. Vårt samhälle är under stark omvandling, såväl av tekniska orsaker som av orsaker utifrån. Därför behövs arbetsmarknadspolitiska insatser oavsett om det råder hög- eller lågkonjunktur. Men vi har begränsade resurser. Vi måste vara återhållsamma på alla områden.

När nu arbetsmarknadsstyrelsen har varit prioriterad under hela 1970-talet och är det också i år, är det vår bedömning att man där liksom på alla andra områden får försöka att genom omgrupperingar och omprioriteringar och en rationalisering av den stora apparaten åstadkomma större effektivitet.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Helt kort, Jan-Ivan Nilsson: Vi är överens om att grunden för arbetsmarknadspolitiken har starkt samband med den ekonomiska politiken och näringspolitiken. Det är helt riktigt. Det framkom vid årets finansdebatt här i kammaren. Där redovisades den internationella konjunkturutvecklingen, där redovisades de åtgärder som har vidtagits i fråga om arbetsgivaravgifter och deras konstruktion – allt i syfte att förstärka och utveckla arbetsmarknaden.

Rätten till arbete råder det politisk enighet om. Det har också framkommit i denna debatt. Jan-Ivan Nilsson säger att tjänsterna vid AMS har ökat med 40 %. Han påpekar också att vi har begränsade resurser. Vad vi reserverar menar är att arbetslösa människor är dyra för samhället. Vi har genom sysselsättningsutredningen fått bevis för att ökad service ger resultat. Försök har pågått i Eskilstuna, där man kunnat öka tidsramen för varje sökande, och det har gett ett gott resultat.

Som det f. n. är klarar vi inte att förverkliga de politiska beslut som vi i riksdagen har fattat när det gäller arbetsmarknadspolitiken, och orsaken är just bristen på tjänster. Det är det vi har slagit fast och vill ha en ändring på, av

två skäl.

Det första är att vi utifrån ideologisk-politisk synpunkt sätter rätten till arbete högt. Det andra är att arbetslösa människor är en förlust för samhället från flera synpunkter.

Det är motiveringen för vårt ställningstagande.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att med tillfredsställelse få konstatera att Erik Johansson och jag är helt eniga om huvudlinjen för att nå målet arbete åt alla och att det skall vara en rätt för alla människor som vill ha arbete att också kunna få arbete. Den gemensamma grunden är en framgångsrik ekonomisk politik och en framgångsrik näringspolitik.

Erik Johansson har understrukit vikten av just detta. Jag ber också att i det sammanhanget få peka på att den politiken har varit framgångsrik efter 1976, trots att vi på den punkten har delade meningar. Meningsskiljaktigheterna är inte särskilt stora när det gäller arbetsmarknadspolitiken, men där är det ju, som jag tidigare har sagt, också frågan om att hushålla med den kaka som tyvärr är alltför liten. Vi kan konstatera – och mot detta har Erik Johansson inte gjort någon invändning – att arbetsmarknadsverket är ett prioriterat område i vårt samhälle, bl. a. när det gäller att få nya tjänster.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! I en arbetsmarknadspolitisk debatt i Sveriges riksdag bör man enligt min mening kunna ägna några minuter åt den principiella frågan om rätten till arbete. De tidigare talarna har redan gjort det, och jag skall utveckla den ytterligare litet grand.

Vill verkligen alla människor ha ett jobb? Vill de verkligen arbeta? Är det inte så att man då och då hör människor säga att många av de där som är arbetslösa egentligen bara är lata? Inte vill de ha ett jobb, inte vill de gå upp tidigt på morgnarna, inte vill de passa tider eller göra rätt för sig! Nej, sådana där föredrar sofflocket eller en öl tillsammans med kompisarna i ledighetskommittén. Och pengar, det får de ju: de stämplar och kvitterar ut slantar så att det räcker till både det ena och det andra.

Och dagens ungdomar skall vi inte tala om. De har tydligen tidigt fått lära sig hur man skall göra det så bekvämt för sig som möjligt.

Herr talman! Jag skall inte fortsätta på den reaktionära litanian.

Jag skall i stället påpeka att självfallet är en diskussion om huruvida alla människor verkligen *vill* jobba ganska onödig i en krets av kloka och progressiva ledamöter i arbetsmarknadsutskottet. Men även om man skulle kunna tro, när man här ser sig omkring, att arbetsmarknadsutskottet vid det här tillfället bara har förlagt sitt sammanträde till en något större lokal, är det ju ändå så att vi med den här debatten vill nå också åtskilliga andra människor, ja åtskilliga miljoner svenskar. Därför är den här principiella frågan befogad, liksom det självklara svaret: Visst vill *alla* människor ha ett arbete, visst vill *alla* människor göra rätt för sig, visst vill *alla* känna en mening med tillvaron, såväl i ett jobb som på fritiden där hemma!

Jag har träffat många människor – och det har ni också gjort – som mycket engagerat protesterar när man kommer med sådana påståenden. För att förstå att den människa som utåt uppträder likgiltigt, oengagerat och lättjefullt egentligen, innerst inne, vill arbeta, vill engagera sig, krävs det ett längre resonemang om orsakerna och om hindren.

Låt mig bara få tillägga att denna syn på den enskilda människan ligger helt i linje med den moderata ideologin. Resonemanget leder vidare in i nästa principiella grundsats: att alla människor skall ha rätt till ett arbete. Jag vill då också instämma i vad Erik Johansson i Simrishamn uttalade, att det inte bara är fråga om rätten till ett *arbete*, utan att det också är rätten – som Erik Johansson sade – till ett *meningsfullt* arbete. Det är detta som sysselsättningspolitiken i stort syftar till med bevarad samhällsekonomisk balans.

I begreppet sysselsättningspolitik ingår olika ekonomisk-politiska åtgärder såsom bl. a. finansplan, ekonomisk politik, näringspolitik, regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik.

De senare åren har verkligen lärt oss att full sysselsättning, jobb åt alla, förutsätter att såväl den ekonomiska politiken som näringspolitiken skapar möjligheter till ökad export. Denna i sin tur kräver effektiva företag och effektiva produktionsmetoder. De senare åren har lärt oss löntagare att den bästa trygghetsgarantin, det är ett vinstgivande och konkurrenskraftigt näringsliv.

Den borgerliga trepartiregeringen visade genom de åtgärder – en del var impopulära s. k. svängremsåtgärder – som vidtogs att man var inne på rätt väg. Svenska folket har med egna ögon kunnat konstatera att trepartiregeringen lyckades. Expertis både inom landet och ute i världen har bekräftat att det var rätt att exempelvis devalvera och att ta bort den s. k. löneskatten. Det borde i dag stå klart för varje löntagare att den återhållsamma och måttfulla löneutvecklingen för 1978 och i viss mån, såvitt vi kan förstå, också för 1979 medverkar till att skapa förutsättningar för att lönsamma och expansiva företag skall bidra till trygghet i jobbet men också till nya jobb.

Samtidigt borde det stå klart för varje löntagare att Olof Palmes politik under 1970-talet fram till 1976 inte var särskilt löntagarvänlig, fast man ville låta påskina det. Allt fler blev ju arbetslösa. Tryggheten hotades. Och får jag lov att påminna Erik Johansson i Simrishamn om, när han här börjar tala om ungdomsarbetslösheten och att siffrorna var dåliga 1977, att siffrorna för ungdomsarbetslösheten också var dåliga under 1970-talet, när vi hade en socialdemokratisk regering. Att siffrorna var så dåliga även 1977 berodde på den socialdemokratiska politik som fördes under 1970-talet. Inte sedan 1930-talet har vi haft att brottas med så allvarliga och svårlösta arbetslöshetsproblem som under 1970-talet.

Jag är övertygad om att händelseutvecklingen vad gäller företagskriser, branschkriser och ökad arbetslöshet har givit varje löntagare en allvarlig tankeställare. Vad nyttar det exempelvis med en avtalsrörelse som i år skulle kunna ge ett procentuellt större lönepåslag men som knappast ger någon ökad köpkraft på grund av vårt skattesystem och våra prisstegringar m. m.? Är det klokt att avtala om en större lönehöjning i en situation då svenskt näringsliv

har allvarliga problem med höga kostnader och konkurrenssvårigheter, dålig lönsamhet osv.?

Jag tror att allt fler löntagare börjar förstå det samband som finns mellan senare års löneutveckling och arbetslöshetssiffror. Och den som vill lära mer om det kan ju studera vad som pågår i Danmark. Senast i dag har vi läst om ting som vi verkligen inte vill skall hända i det här landet.

Jag är också övertygad om att allt fler inser att de tre borgerliga partierna måste få ytterligare en mandatperiod för att fullfölja den ekonomiska politik som fick en lycklig start under de två borgerliga regeringsåren.

Herr talman! När näringspolitiken och den ekonomiska politiken misslyckas krävs det arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och även i det avseendet har 1970-talet varit lärorikt. I den moderata partimotionen 1108 har en sådan lärdom berörts, nämligen behovet av rörlighet mellan yrken och branscher och inom regioner. Benägenheten att byta boställningsort eller att byta arbete tycks ha minskat. I ett snabbt föränderligt samhälle som grundar sin produktiva verksamhet på marknadsekonomi är en sådan rörlighet nödvändig. Därför måste de arbetsmarknadspolitiska stödformerna utformas med hänsyn till detta. I reservationen 1 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21 kräver vi att de senaste årens erfarenheter skall granskas. Hur har arbetsmarknadsmedlen fungerat? Vilka åtgärder måste vidtas för att göra dem ännu effektivare, för att över huvud taget göra arbetsmarknadspolitiken effektivare?

Får jag i det här sammanhanget säga att detta inte innebär kritik enbart mot arbetsmarknadsmyndigheterna. Nej, den här kritiken slår tillbaka mot oss politiker. Hur går det till, ärade kammarledamöter, när ett företag råkar i kris i en kommun någonstans här i landet? Jo, då kliver det ögonblickligen fram en politiker, som säger: Lugn, lugn! Det här skall vi ordna. Inte skall ni behöva flytta från den här bygden inte. Bara några dagar senare kommer nästa politiker från nästa parti och uttalar samma löfte.

Visst kan vi förstå att de här politikerna vill slå vakt om sysselsättningen i sin bygd. Det är alldeles klart att det finns skäl för det. Men är det här på längre sikt ett realistiskt sätt? Jag undrar om inte varje ansvarsmedveten politiker är klar över vad det egentligen gäller. Det gäller egentligen att ha civilkurage, att ha politiskt mod att förklara de verkliga ekonomiska sammanhangen för människorna och inte bara tänka på att de är väljare. Felet med oss politiker är, inte minst i det här avseendet, att vi diskuterar de här tingen med folk först då det är för sent. Är det inte vår skyldighet egentligen att förklara för människor att i ett snabbt föränderligt samhälle, i ett arbetsliv där strukturförändringarna sker snabbt och eftersom vi är starkt påverkade av förhållandena ute i världen måste vi bereda oss på – det är detta vi måste förklara för människor i god tid – att byta yrke några gånger under vår levnadstid, att kanske tvingas byta arbetsplats några gånger under vår levnadstid, ja, t. o. m. kanske någon eller några gånger tvingas byta boplatser under vår levnad?

Det jag nu sagt, Jan-Ivan Nilsson, är ett svar på angreppet. Jag är på det klara med och vet att Jan-Ivan Nilsson också har klart för sig att vi finner samma resonemang i propositionen. Såvitt jag kan förstå instämmer också

socialdemokraterna i att vi måste se detta realistiskt.

Herr talman! Det är inte lämpligt att jag behandlar alla olika delfrågor i betänkandet nr 21. Min kollega Sten Svensson skall senare komplettera mig. Men jag måste också få beröra frågan om personalförstärkning till arbetsmarknadsverket.

Arbetsmarknadsverket förfogar i dag över 5 500 personer. Det är minsann inget litet verk. Men det kan också ses som ett uttryck för vår ambition att omsätta principerna i praktisk handling. Under 1970-talet har verket fått en mycket stor personalförstärkning, med 1 800 tjänster. Personalökningen har alltså uppgått till nära 40 %. Omkring detta har det rått politisk enighet. Sysselsättningsproblemen har varit stora och arbetslösheten har ökat under 1970-talet. Vi har tvingats till reella insatser och dem har vi stått eniga kring. Men vi har också bibringats uppfattningen att med de här stora personalökningarna skulle arbetsmarknadsverket stå väl rustat.

Mot den bakgrunden var arbetsmarknadsverkets krav på ytterligare personalökning inför nästa år – det budgetår som börjar i sommar, den 1 juli – helt enkelt uppseendeväckande. Man krävde hela 1 025 nya tjänster. Regeringen prutade riktigt rejält och ansåg att det skulle räcka med 350 nya tjänster. Socialdemokraterna klämde till med att det behövdes 650 nya tjänster.

Vi moderater menar att innan vi går med på några ytterligare stora personalökningar vill vi veta hur organisationen egentligen fungerar. Är det verkligen inte möjligt att effektivisera verksamheten? Det tvingas vi i det övriga arbetslivet runt om i landet att göra, inte minst i de enskilda företag som har stora lönsamhetsproblem. Jag deltar i sådant arbete i det företag där jag är anställd. Vi måste dagligen och stundligen ägna oss åt att söka göra arbetet effektivare, när tryggheten för de anställda är hotad. Är det inte möjligt att på något sätt omfördela arbetsuppgifterna inom arbetsmarknadsverket?

Vad beror den stora frånvaron på?

Jag har här i min hand en skrivelse som belyser problemen, bl. a. frånvaron, inom en del av arbetsmarknadsverket. Jag har ännu inte hunnit läsa skrivelsen tillräckligt ingående, för jag har fått den ganska nyligen, men det skall jag göra senare. Den grundar sig på ett utredningsarbete inom länsarbetsnämnden i Stockholms län. Jag vill citera en del av vad som där sägs.

Man har gjort undersökningar som visar att ”det finns en mycket markant skillnad mellan den formellt gällande personalorganisationen och den reella personalstyrkan. Enligt de undersökningar, som vi haft möjligheter att genomföra, uppgår den faktiska personalstyrkan till omkring 60 %.”

Det innebär att fyra av tio är ständigt borta, en frånvaro på omkring 40 %.

Jag fortsätter att citera ur skrivelsen:

”Det är enligt vår mening viktigt att detta förhållande bringas till de beslutande organens kännedom, så att dessa inte får en felaktig bild av fältorganisationens verkliga kapacitet.”

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

I nästa stycke står följande:

”Den akuta personalbristen beror i första hand på att rekryteringen inte fungerar.”

Hur länge har det pågått, kan man ju fråga sig.

”En annan orsak till personalbristen är det numera betydande kapacitetsbortfall, som är en följd av dels utvidgad rätt eller generös tillämpning för personalen till vissa tjänstledigheter (exempelvis föräldraledighet, studier), dels intensifierad intern utbildnings- och informationsverksamhet och dels ökad facklig aktivitet. Vi har tidigare givit uttryck för den uppfattningen, att en idealiskt uppbyggd personalorganisation borde vara ’överdimensionerad’ för att tåla en viss grad av kapacitetsbortfall.”

Man kan inte låta bli att göra den reflexionen att dessa förhållanden gäller för alla arbetsplatser och alla företag. För den skull har vi väl inte en frånvaro på 40 %? Vad beror den stora frånvaron inom arbetsmarknadsverket på?

Nej, Erik Johansson i Simrishamn tog i litet väl hårt, när han påstod att vi moderater visade, jag tror han sade ansvarslöshet. Jag vill gärna säga till Erik Johansson att vår kritik står sig. Den här skrivelsen från länsarbetsnämnden i Stockholms län ger belägg för det. Däremot tycker jag att det verkar som om det socialdemokratiska överbudet på 650 nya tjänster inte står sig särskilt väl i relation till vad jag nu har citerat.

Jag menar inte att den enskilde arbetsförmedlaren inte skulle sköta sitt jobb väl. Det är jag helt övertygad om att den enskilde arbetsförmedlaren gör runt om i hela vårt land. Men det måste vara något fel på organisationen. Eller är det något fel på arbetsledningen? Dessa frågor måste vi få svar på. Jag vill i detta sammanhang påpeka att ett enigt arbetsmarknadsutskott har begärt att riksdagens revisorer skall göra sådana undersökningar.

Vi moderater har alltså stannat för en ökning med 200 tjänster inför nästa budgetår. Därmed är inte sagt att vi vill införa något slags anställningsstopp för kommande år. Vi är helt medvetna om att det behövs mera folk, inte minst för att tillgodose de handikappades rätt att få utföra ett meningsfullt arbete. Men till det får vi återkomma.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 8 och samtliga övriga moderata reservationer.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Alf Wennerfors inledde sitt inlägg med att ställa en principiell fråga: Vill alla ha arbete? Med tanke på det stora antal arbetssökande som finns tycker jag att det är underligt att Alf Wennerfors finner anledning att ställa den frågan.

Alf Wennerfors kom in på den ekonomiska politiken, devalveringen och den internationella konjunkturutvecklingen. Det har vi ju – som jag sade i ett tidigare inlägg – diskuterat i samband med finansdebatten. Socialdemokratiska talare redovisade där utvecklingen på detta område. Vi har också i olika sammanhang givit uttryck för vår vilja att medverka till att utveckla detta land.

Den anställde känner ansvar – och det är svaret på frågan om alla vill ha

arbete – för försörjningen av sig själv och sin familj. Han är intresserad av det företag han är anställd i. Det ger honom möjlighet att försörja sig själv och sin familj. Dessutom är det naturligt att han vill medverka till en progressiv utveckling av det samhälle som han lever och verkar i. De anställda – det har de fackliga organisationerna givit uttryck för – är villiga att tillsammans med företagen och samhället medverka till att utveckla vår företagsamhet. De vill ha medbestämmande, vara med och forma utvecklingen och dela med sig av den kunskap och erfarenhet de har för att vi skall kunna behålla den förmånliga plats som vi under åren har förvärvat på den internationella marknaden. Sverige har undan för undan skapat sig ett internationellt anseende för sin handel och sina varor; vi har marknadsförare som kan det där, företagare som planerar sitt företag och framför allt anställda med stor yrkesskicklighet. Det vill vi medverka till att utveckla.

Mot den bakgrunden tycker jag att frågeställningen: "Vill alla ha arbete?" är alldeles för utmanande. Vi vill alla hjälpa till att stärka företagens konkurrenskraft och utveckla den positivt.

Sambandet mellan löner och vinster framgår om man tittar på vinstutvecklingen bl. a. i de börsnoterade företagen.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Alf Wennerfors pekade i sitt anförande på den enighet som han ansåg rådde mellan moderater, socialdemokrater och folkpartister när det gällde att trappa upp rörlighetspolitiken. Jag kan inte se att detta är ett argument i sakfrågan. Moderaterna tar inte heller upp det som ett argument i sin motion och reservation. Sakfrågan för moderaterna gäller att det är nödvändigt att flytta folk till maskinerna. Det innebär i praktiken att man flyttar folk från redan svaga arbetsmarknader på små orter till starkare arbetsmarknader på större orter. Det är ett sätt att neutralisera regionalpolitiken.

Nu pekade jag i mitt anförande också på den ivrighet som moderaterna visar genom att reservera sig för sin motion. Övriga partier, centern, folkpartiet och socialdemokraterna, vill vänta med denna diskussion tills den kommer upp i sitt stora sammanhang. Men det vill inte moderaterna, vilket jag tycker är oroande. Det är därför som jag har tagit upp frågan på ett så allvarligt sätt.

Moderaterna säger att det är nödvändigt att flytta folk inom regionerna. De verkligt stora balansproblemen har uppträtt just där under 1970-talet. Det är oroande att moderaterna nu är så ivriga på den punkten, ivrigare än något annat parti. Det måste också upplevas som mycket oroande av de människor som kämpar för sina jobb på den ort där de trivs och vill bo kvar.

ALF WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Erik Johansson tyckte det var litet underligt att jag tog upp den mer principiella frågan om alla människor verkligen vill ha ett jobb. Jag kan förstå att Erik Johansson tycker att det kan förefalla litet märkligt. Hans inställning i frågan är så klar. Jag kan också tänka mig att alla övriga

närvarande i kammaren är klara med sin inställning.

Men jag tänker på de människor som inte kan arbetsmarknadspolitik lika bra som vi, människor som faktiskt påstår att många av de arbetslösa är lata och inte vill ha jobb. Det är den inställningen jag vill slå udden av genom att här i riksdagen föra en debatt, där man tar avstånd från sådana reaktionära tendenser och i stället slår fast att varje människa innerst inne vill ha ett meningsfullt jobb. Det var min utgångspunkt. Den ambitionen tror jag nog att jag kan få stöd för på åtskilliga håll.

Sedan måste jag fråga Jan-Ivan Nilsson om han verkligen menar att samtliga svenskar för all evighet skall bo på den ort där de just nu bor. Är det centerpartiets politik? Har ni inte utrymme för ett uns av flexibilitet? Tror ni inte att det faktiskt finns människor som vill byta yrke, arbetsplats och kanske t. o. m. boplat? Men inte bara det. Människor tvingas dessutom i större eller mindre utsträckning att flytta och byta yrke, vilket beror på den föränderlighet som kännetecknar detta samhälle genom bl. a. de strukturförändringar som vi dess värre har fått uppleva och genom påverkan från andra länder. Det är här fråga om att vara realistisk.

Jag och mina moderata kolleger önskar verkligen inte, Jan-Ivan Nilsson, att folk skall tvingas flytta från den ena bygden till den andra. Men vi måste vara realistiska och tala om hur det hela hänger ihop. Vi måste skapa handlingsberedskap. Det är det som jag försökte ge uttryck för i mitt anförande på samma sätt som vi har gjort i vår partimotion och reservation.

Var snäll och svara på frågan, Jan-Ivan Nilsson, om det finns någon flexibilitet i ert sätt att se på problemet.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Alf Wennerfors slår fast att folk som inte känner till förhållandena tror att människorna är lata, att de inte vill arbeta och att den stora arbetslösheten beror på detta. Det har också sagts att vi skall anpassa vår ekonomi. Vi har inte råd. Företagen får lov att spara.

En faktor, som påverkar om en anställning kommer till stånd, är bl. a. arbetsgivarnas krav på arbetskraften. Arbetsmarknadspolitikerna har till uppgift att föra samman utbud och efterfrågan. Där kommer de arbetsmarknadspolitiska medlen in. Den myndighet som skall administrera detta är arbetsmarknadsverket.

Sysselsättningsutredningen har talat om för oss politiker vad arbetsmarknadsverket behöver för att klara de uppgifter som ålagts ämbetsverket. Lagg därtill vad jag sade i mitt föregående inlägg om den ansvarskänsla som de anställda vill känna gemensamt med företaget för att kunna utveckla näringslivet, samhället och därmed tryggheten. Jag tror att man inte skall peka på just anställda och arbetare. Jag begär inte att Alf Wennerfors skall säga det, men skulle man lägga samma granskningsmall på många företag, kan det hända att man skulle få en liknande bild.

Frånvaron hann jag inte ta upp i mitt föregående inlägg. Jag är medveten om att det finns enstaka rapporter, men jag tror inte att man skall generalisera.

Vi politiker har beslutat om en rad åtgärder, som kan ge anledning till frånvaro: barnledighet, studieledighet osv. Vi skall vara väldigt försiktiga med att uttala oss, innan vi får klarhet om förhållandet från andra verk och organisationer.

När man påstår att det måste vara något fel på rekryteringen, får man inte glömma bort att i AMS, länsarbetsnämnderna och distriktsarbetsnämnderna finns representanter för arbetsmarknadens parter samt för de lokala, regionala och centrala myndigheterna. Deras uppgift är att bevaka ärendena och föra fram förslag, som ger underlag för framställningar och åtgärder. AMS gör framställningar om rekrytering av aspiranter till verket. Vi politiker har att ställa medel till förfogande.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Alf Wennerfors frågade mig om det inte finns någon flexibilitet i centerpartiets inställning till flyttningspolitiken. Jag vill då erinra Alf Wennerfors om vad jag sade i mitt första anförande, nämligen att det är viktigt att anpassa utbildningspolitiken, såväl den allmänna som arbetsmarknadsutbildningen, till näringslivets behov. Men jag sade också att det i det sammanhanget är nödvändigt att förstärka svaga orter och svaga arbetsmarknader genom regionalpolitiska åtgärder. I annat fall innebär en utbildning till nya yrken en fortsatt flyttningspolitik. Om detta finns inte ett ord i Alf Wennerfors anförande, i moderaternas motion eller i moderaternas reservation. Tvärtom pekar man endast på en ökad rörlighet, inte på ökade regionalpolitiska insatser. Jag ber att än en gång få citera ur reservationen 1 från moderaterna, vilket ger belägg för vad jag säger:

”En ökad rörlighet mellan branscher och inom regioner är som framhålls i moderata samlingspartiets motion en förutsättning för att vårt lands tillgångar av kapital och arbetskraft skall kunna tillvaratas och att framtidsinriktade och expansiva företag skall kunna bidra till vårt välstånd och vår sysselsättning.

Politiken måste alltså utformas så att den främjar rörligheten. De arbetsmarknadspolitiska insatserna är därvid självfallet betydelsefulla, men även andra åtgärder måste övervägas.”

Detta vill alltså moderaterna göra för att öka flyttningen och rörligheten just inom de regioner och län där svårigheterna är särskilt stora. Det är rörligheten som moderaterna ensidigt inriktar sig på, inte bara med arbetsmarknadspolitiska insatser utan också med andra metoder. Detta är enligt vår uppfattning ingen flexibilitet utan en flyttlasspolitik, som vi reagerar väldigt starkt emot. Vi vill skapa flexibilitet och anpassa näringslivet till ny teknik och nya behov, men det skall inte ske genom en flyttlasspolitik, vilket moderaterna här föreslår.

Det skall ske genom en ökad och anpassad utbildning, och det skall givetvis ske genom att människor – och då frivilligt – flyttar från en plats till en annan. Det skall inte ske genom att man med statliga insatser tvingar människor att flytta från den plats där de vill bo.

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

ALF WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Erik Johansson i Simrishamn missförstår mig nog litet i onödan när han säger att jag på något sätt skulle ha givit uttryck för att arbetslösheten skulle bero på att folk var lata. Det är väl ändå att riktigt rejält missförstå sin meddebattör.

Jag tror inte ens jag behöver gå vidare i det resonemanget – jag har uppehållit mig vid detta flera gånger – utan skall i stället inrikta mig på det påpekande som Erik Johansson gjorde om den granskningsmall som jag vill lägga på arbetsmarknadsverket och varje annan offentlig verksamhet. Det vore väl i så fall nödvändigt också i fråga om de enskilda företagen, sade Erik Johansson.

Ja, det kan jag visst hålla med om. Det är bara det att när det gäller ett enskilt företag har vi en mekanism, den fria marknadsmekanismen, som ett någorlunda skapligt instrument för att mäta effektiviteten. Företaget måste gå ihop. Det måste ha mer intäkter än utgifter. Företaget måste drivas lönsamt och gå med vinst. Sker inte det, utan företaget visar upp förluster det ena året efter det andra, då går företaget i konkurs.

Men arbetsmarknadsverket behöver inte ta hänsyn till några marknadsmekanismer, utan det är bara att gå till skattebetalarna och säga: Vi behöver mer pengar och mer folk. Likadant är det för byggnadsstyrelsen och socialstyrelsen och för gatukontoret hemma i kommunen.

Därför måste vi föra en mycket fri och öppen debatt om effektiviteten i den offentliga sektorn. Det är därför jag har tagit i litet när det gäller arbetsmarknadsverkets uppscendeväckande stora krav på ytterligare befattningar, hela 1 025, inför nästa budgetår.

Till Jan-Ivan Nilsson vill jag säga att jag kunde väl tänka mig att det ändå finns ett visst mått av flexibilitet även i hans sätt att se på dessa ting. Jag påminner mig att Jan-Ivan Nilsson är ledamot i styrelsen för Skogsägarna. Nu skall verksamheten i Hörnefors läggas ner. Vad skall vi göra med de människor som förlorar sitt arbete i det företaget? Såvitt jag förstår måste de också vara med om ett slags flyttlasspolitik.

Jag menar alltså att människor tvingas att flytta, vare sig vi vill eller inte. Därför skall vi kunna resonera om det.

Om jobben finns kvar på orten, inte kräver vi då ökad rörlighet. Att påstå att jag gjort det är väl att dra för långtgående slutsatser av vad en meddebattör sagt. Vad vi menar är att när strukturförändringarna är besvärande måste vi tyvärr inrikta oss på att kunna resonera också om en ökad rörlighet.

Talmannen anmälde att Erik Johansson i Simrishamn och Jan-Ivan Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Rätten till arbete finns inte inskriven i svensk lag. I denna s. k. demokrati är det fullt lagligt att ställa arbetare och tjänstemän på gatan utan försörjning. I denna liberalismens marknadsekonomi – understödd av

statliga pengar – råder ingen garanti för sysselsättning åt medborgarna, ingen rätt till arbete. Här hör arbetslöshet – i större eller mindre grad – till ordningen. Under olika tidsperioder råder också massarbetslöshet.

Orsaken till detta skeende är den ohämmade kapitalistiska marknadshushållningen. Det är den samhällsstruktur som omhuldas av liberalerna, centern och högern men som också har tillåtit att under det långa socialdemokratiska regeringsinnehavet breda ut sig på arbetarnas bekostnad. Därför är det ett något falskt kvitter när socialdemokratiska företrädare ställer sig upp och attackerar arbetslöshet och ungdomsarbetslöshet i synnerhet. De ingrepp som erfordras borde ha gjorts tidigare – under det 44-åriga majoritetsinnehavet.

Det är det kortsiktiga vinstintresset som leder produktionen och inte kravet på alla människors rätt till ett jobb att försörja sig på. De fria marknadskrafterna – det svenska näringslivet – känner inget ansvar för jobben. De känner bara ansvar för profiterna. För vad är det som är viktigast på bolagsstämorna och i bolagsstyrelserna? Jo, det är hur mycket utdelning det blir på aktierna. Det är frågan om hur mycket vinst det har blivit. Inte upplever vi bolagsstämmorna eller bolagsstyrelserna som de församlingar där man diskuterar hur jobben skall räddas åt människorna. Där gäller bara djungelns lag. Ger inte företaget tillräcklig avkastning kastas arbetarna ut på gatan. Allt därför att det måste bli utdelning på aktierna. En stor del av den svenska industrin befinner sig i en strukturomvandling, i en strukturkris. Det kortsiktiga investerandet har resulterat i att andra länders teknologiska utveckling gått förbi den svenska, vilket bidragit till krisen. Eller också har bristen på industriell förnyelse och kvarblivande beroende av klassiska typer av svensk produktion orsakat kris i dessa branscher. Många andra faktorer som kännetecknar marknadsekonomin – som kapitalexport, maktkoncentration och minskad tillväxt – är att betrakta som orsaker till krisen och till arbetslösheten.

Drygt 40 % av de börsnoterade aktierna styrs av Wallenbergimperiet. Denna kapitalkoncentration i den svenska ekonomin är en av orsakerna till att ungdomen ställs utanför jobben. Ungdomen är inte attraktiv för den har ingen arbetserfarenhet eller också är den olämplig av annan orsak. Detta belyses till fullo med ett exempel från Södertälje. Där skall nu Saab-Scania anställa ca 800 nya arbetare, men de som finns i Södertälje och som redan är arbetslösa duger inte. Ledningen för Saab-Scania vill i stället gå utanför Södertälje och förmå andra, från deras synpunkt mer attraktiva, grupper att ta jobben och flytta till den redan hårt drabbade arbetslöshetsorten. De arbetslösa i Södertälje "duger" inte åt kapitalisterna. Det är inte människorna som har ett egenvärde för Wallenberg och Wallenbergimperiet, det är vinsten som för dem har ett värde. På detta sätt skulle man kunna räkna upp exempel efter exempel.

De som ställs utanför är speciellt ungdom, kvinnor och invandrare. Det är dessa grupper som har de sämsta förutsättningarna därför att de inte har den – enligt kapitalisterna – rätta erfarenheten. De har också naturligtvis svårt att få någon erfarenhet under sådana här omständigheter.

Orsaken till att människor slås ut ur produktionen borde vara en stor fråga för arbetslivsforskningen. Och det är den också, men forskningen på det här området stoppas av arbetsköparna därför att det därigenom skulle komma fram resultat som avslöjar den omhuldade s. k. friheten för kapitalet att fritt få bära sig åt med människor hur som helst.

Omfattningen av arbetslösheten är hög. Variationerna sker från månad till månad, men de beror mest på upp- och nedgångar i beredskapsjobben eller i arbetsmarknadsutbildningen. Det totala antalet arbetssökande ligger relativt fast på en hög nivå.

I januari registrerades 117 000 som arbetslösa. Av dessa var 60 000 kvinnor, 47 000 var ungdomar under 24 år och 9 500 var invandrare.

Samtidigt var 178 000 sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska jobb eller utbildningar. Även här var kvinnorna och ungdomen de som var flest till antalet. Totalt utgjorde dessa grupper 295 000 människor som inte hade ett ordinarie jobb att försörja sig på. Omräknat i förhållande till antalet lediga jobb gick det 10 arbetslösa på varje ledigt jobb.

Det råder i samhället reaktionära strömningar, som går ut på att ungdomen inte tar de jobb som finns. Vi hörde nyss Alf Wennerfors tala om det. Det redovisade arbetsmarknadsläget för ungdomen visar i all sin tydlighet på att det talet inte är riktigt utan att man säger detta endast för att skapa fascistiska strömningar. Andra liknande tendenser finns att skylla arbetslösheten på invandrarna. Båda dessa beskyllningar måste på det bestämdaste slås tillbaka. De reaktionära argumenten skapar oro hos många av våra invandrare och skördar tyvärr också en del framgångar.

Antalet varaktiga heltidsjobb minskar. En del ersätts t. o. m. av beredskapsarbeten. Det är ofta kommuner och landsting som ersätter en avgången tjänst med en beredskapare. Det gäller också näringslivet i övrigt. De fackliga organisationerna har protesterat mot den här utvecklingen, men några maktmedel att ändra på förhållandet har de inte. Medbestämmandelagen ger ingen möjlighet att sätta stopp för denna utveckling. Den kan möjligen användas för att förhåla vissa tillsättanden.

Framtidsutsikterna för ungdomen tyder inte på någon förbättring. Ökningen av antalet ungdomar som slutar ordinarie skolgång utgör ytterligare tillskott till arbetssökarmén. Det blir fler som riskerar att slås ut redan innan de fått något jobb. Utslagning och social utstötning är det allvarligaste samhällsproblemet i dagens Sverige. Att utestängas ur arbetslivet innebär att avstängas från de sociala kontakter som är förknippade med ett jobb. Att berövas möjligheten att delta i produktionen, att inte få göra en samhällsnyttig insats och att inte behövas lägga grunden till nedsatt självkänsla och depression. Särskilt allvarligt drabbas de ungdomar som inte släpps in i arbetslivet – som blir utsedda till förlorare redan från början. Bland dessa grupper sås fröet till drogmissbruk, passivitet och svåra, kanske obotliga, sociala skador.

Utslagningen står i växelverkan med ett tilltagande missbruk av droger. Därigenom förvärras utslagningen, och processen påskyndas.

Beredskapsjobb och arbetsmarknadspolitiska åtgärder i övrigt stärker inte

självförtroendet. De snarare skapar en misstro avseende möjligheterna att i framtiden få ett ordinarie framåtsyftande jobb. Den politik som de folkpartistiska arbetsmarknadsministrarna har fört har inte lett till en minskning av ungdomsarbetslösheten. Tvärtom har problemen ökat. Mer och mer pengar pumpas in i det privata näringslivet, och fler och fler arbetstillfällen försvinner. Åtgärder med beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildningar är temporärt nödvändiga, men de har gjorts permanenta. De varaktiga jobben – de som egentligen behöver skapas – har inte regeringen tagit fram någon medicin för att åstadkomma.

I en interpellationsdebatt med arbetsmarknadsministern som jag hade i höstas sade han följande:

”Det krävs en stark ekonomi, en ekonomi som ger näringslivet konkurrenskraft gentemot övriga delar av vår värld. Det är på detta område som den regering som nyligen avgick och vars politik vi nu utvecklar har gjort sina största insatser när det gäller att trygga sysselsättningen.”

Jag vill hålla med arbetsmarknadsministern om att regeringen har gjort mycket för att stärka storfinansens ekonomi. Den miljardrullning som ni satt i gång och som ni fortsätter med har gett resultat. Låt oss bara se vad som relaterades i Aftonbladet den 13 mars i år: ”Tre av fyra företag höjer aktieutdelningen i vår. I några fall rör det sig om en fördubbling.” En titt i sammanställningen visar att det inte rör sig om de små företagen utan om dem som styr den svenska ekonomin. Det är de som representerar kapitalkoncentrationen, de som representerar ungdomsarbetslösheten, som höjer sina vinster och utdelningar. Vinsterna går på, men arbetslösheten består. Detta är resultatet av regeringspolitiken.

Den slapphet med skattemedel som förekommit har biträttas av f. d. ekonomiministern Gösta Bohman och också av centerpartiets f. d. industriminister Nils Åsling. Centerpartisternas tal om bekämpande av maktkoncentration föll pladask när de hamnade i regeringsställning.

Just nu pågår som bekant en SAF-kampanj. ”Sätt fart på Sverige” är dess paroll. Högre bolagsvinster och fortsatt borgerligt styre är dess medicin.

4 milj. kr. satsar SAF – Svenska arbetsgivareföreningen – för att få en ny borgerlig regering efter valet i höst, men då ingår förstås en mekanisk och talande docka i priset.

SAF-kampanjen gör gällande att lönsamma företag ger jobb åt fler och att lönsamma företag gör det bättre. Men så mycket pengar som de borgerliga regeringarna, inte minst folkpartiregeringen, satsat borde ju något ha hänt. Men icke, investeringarna förblir sammantaget fortfarande på en låg nivå.

Litet tillspetsat kunde man därför med fog påstå att det inte hjälper hur mycket pengar man än satsar eller överlåter till kapitalet. Företagen kan ändå inte ordna fler och säkra jobb. Förklaringen är också enkel: Företagen är inte intresserade av att hålla folk sysselsatta! Tvärtom har de enbart intresse av att göra vinster och göra det med så litet personal som möjligt. Nej, högre bolagsvinster innebär alls icke att fler jobb skaffas! Högre bolagsvinster innebär dock helt säkert högre aktieutdelning till aktieägarna!

Nej, det är ett misslyckat företag att försöka lura folk att tro att lönsamma

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

företag i första hand skulle ge fler jobb! Lönsamma företag ger i första hand ökade vinster till dem som äger företagen.

Om företagen använder vinsterna till att investera gör de det allt som oftast i länder med fascistiska och rasistiska styrelseskick: Brasilien, Chile, södra Afrika för att ta några exempel.

I en skrivelse till regeringen presenterar arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen ett åtgärdsprogram. Detta finns återgivet i betänkandet. Skrivelsen är egentligen en svidande kritik mot regeringens förda politik. Den tar i sitt åtgärdsprogram upp frågor som står i samklang med vad vänsterpartiet kommunisterna anför i motionen 339 och vad vi tidigare har anfört i motioner till den här riksdagen. Det underliga är att utskottet presenterar skrivelsen och samtidigt säger att våra förslag inte bör föranleda någon åtgärd. Det är i sanning magstarkt och visar med vilken cynism man bedömer de åtgärder som måste till och som vi har föreslagit.

Vi ställer krav att arbetsförmedlingarna skall införa speciella ungdomsavdelningar, men utskottet kontrar med att det har arbetsförmedlingarna möjlighet att besluta om på det regionala planet. Men i AMS och SÖ:s skrivelse konstateras att "oproportionerligt stora resurser måste avdelas på förmedlingen för att klara ungdomarnas problem till men för andra grupper".

Vi har naturligtvis ställt detta krav utifrån vetskapen om de behov förmedlingarna har när det gäller ungdomen. Resurser måste därför tillskapas för speciella ungdomsavdelningar. Saken är därför inte så enkel som utskottet försöker göra den till. Det går inte att på det regionala planet inrätta ungdomsavdelningar eller över huvud taget att serva ungdomen i tillräcklig utsträckning när resurser härför inte ges.

Vi har vidare krävt obligatorisk arbetsförmedling. Den allmänna platsanmälan som nu byggs ut skapar inte jobb för ungdomen. En obligatorisk förmedling skulle däremot ge ungdomen möjligheter att få del av de jobb som finns. Då kunde inte arbetsköparna vraka och välja som de gör i dag. Då blev de tvungna att ta den som förmedlingen anvisar. Det skulle givetvis inskränka arbetsköparnas rätt att fritt anta och anställa arbetare, och det är bl. a. det som är nödvändigt.

Från borgerligt håll och arbetsköparhåll skyller man arbetslösheten på lagen om anställningsskydd. Man säger att om provanställningar var möjliga skulle långt fler ungdomar kunna erhålla jobb. Angreppen på lagen om anställningsskydd tas till för att arbetsköparna skall få ännu större frihet när det gäller avskedanden. De tar ungdomsarbetslösheten bara som ett argument i sina ohederliga syften. Några uppluckringar i lagen om anställningsskydd ger inte fler jobb utan endast försämrat anställningsskydd.

Även om det verkar utsiktslöst tvingas vi begära av regeringen att föreslå åtgärder som garanterar alla ungdomar rätt till arbete, praktik eller utbildning. Men det får i enlighet med vad jag anfört tidigare inte vara kortsiktiga åtgärder, utan det måste vara åtgärder som griper in i den långsiktiga planeringen. Utbildningen på de yrkesgymnasiala linjerna är för liten. Många ungdomar söker utbildning i påtagliga bristyrken men kommer inte in därför

att utbildningsresurserna inte är anpassade till det egentliga behovet.

Vad det gäller praktikarbeten och arbeten i övrigt måste det vara arbeten av varaktig och meningsfull karaktär. Det får inte vara så att ett jobb endast räcker några veckor eller månader. Praktikarbetena skall givetvis efter genomgången kurs fortsätta i stadigvarande jobb.

Lokala åtgärdsprogram måste utarbetas i kommuner och landsting. Skyldigheten för samhället att påta sig ansvaret för ungdomarna även efter skolan måste vara självklar. Tyvärr är den inte det, och därför föreslår vi att riksdagen beslutar att kommuner och landsting måste utarbeta åtgärdsprogram mot ungdomsarbetslösheten.

Staten måste också ställa medel till kommunernas och landstingens förfogande. Vi kräver 100-procentiga statsbidrag till kommunala och landstingskommunala beredskapsarbeten.

För att på sikt klara problemet med varvningen mellan skola och arbete bör åtgärder vidtas som tvingar näringslivet att ställa praktikplatser till förfogande. Det är ju trots allt näringslivet som sedan drar nytta av de lärdomar som ungdomarna erhållit.

DELFIUS – delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor – arbetar inte för att skaffa jobb åt ungdomen. Dess funktion förefaller bara vara att utgöra ett alibi för regeringen. Några egentliga åtgärder mot ungdomsarbetslösheten har delegationen ännu inte föreslagit. Däremot har den borgerliga majoriteten i DELFIUS röstat ned förslag till åtgärder som skulle ha underlättat situationen för den arbetslösa ungdomen.

Ungdomsorganisationer har dessutom ställts utanför delegationen. Det har anförts att de kan adjungeras, men det har inte heller hänt. Att ge Sveriges AMU-elevs riksförbund, Elevförbundet och Värnpliktiga arbetsgruppen fullvärdigt medlemskap vore en möjlig förbättring, och det skulle kanske leda till att det blev något av de verkliga förslag för att motverka ungdomsarbetslösheten som har framlagts. Den borgerliga nejsägarmajoriteten i DELFIUS kanske då fick stryka på foten.

Jag vill också beröra en jämlikhetsfråga. Det gäller likalönsprincipen. Vi föreslår att riksdagen skall uttala sin anslutning till principen om lika lön för lika arbete oavsett ålder. Den principen bör gälla på arbetsmarknaden som helhet. Vi hemställer också att regeringen verkar för att den genomförs på det statliga området.

Utskottet har avstyrkt det kravet med den något suddiga förklaringen att det är frågor som det ankommer på arbetsmarknadens parter att lösa. Vi är faktiskt medvetna om att detta är avtalsfrågor, men vi anser dock att riksdagen kan uttala en mening. Riksdagen kommer sannolikt framöver att anta en lag som förbjuder diskriminering av kvinnor. Det innebär att särskilda kvinnolöner olagligförklaras. Vi i vänsterpartiet kommunisterna anser det var lika självklart att speciella ungdomslöner inte skall få förekomma utan att dessa bör olagligförklaras. Sådana lönesättningar tjänar endast arbetsköparna på. Det kan inte vara rimligt att det får skilja tusentals kronor i lön för ett och samma jobb bara därför att det skiljer ett år mellan dem som gör jobbet.

Till sist vill jag bara göra en kommentar till motionen 1666 yrkande 2-4 av Rolf Hagel. I den motionen tar man bl. a. upp ett gammalt vpk-krav om att grundbidragen till elever i arbetsmarknadsutbildning skall utgå lika oavsett ålder. Detta krav står vi givetvis kvar vid men kan inte acceptera den försämring av kravet beträffande grundbidragets storlek som Rolf Hagel föreslår. Den i motionen föreslagna nivån ligger också under den nivå som både vi och AMU-eleverna tidigare har krävt. Det är samma låga nivå som regeringen föreslår i propositionen 135. Vi kommer i en motion med anledning av den propositionen tillbaka till den här frågan med krav som står i överensstämmelse med våra tidigare framförda förslag.

Jag måste slutligen kommentera något av det Alf Wennerfors sade. Han använde uttrycket "vi löntagare" – han innefattade alltså sig själv i det begreppet. Men sedan ifrågasatte han kampen för högre löner. Han ansåg att det i det nuvarande läget inte lönade sig att kämpa för högre löner. När Alf Wennerfors talar på det sättet gör han sig skyldig till en cynism. Den höglönegrupp som Alf Wennerfors tillhör har inte drabbats av den borgerliga regeringens politik. Däremot har industriarbetarna i det här borgerligt styrda landet förlorat två månadslöner under samma tid som Alf Wennerfors partivänner suttit vid köttgrytorna i kanslihuset.

Alf Wennerfors började sitt anförande med att återge en del reaktionära fraser och sade att han inte skulle fortsätta med den uppräknningen. Men efter en stund tog ideologin överhanden: Arbetarna skall låta bli att kämpa för att återta de förlorade åren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 339, 1052 och 1643.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! När vi nu har att ta ställning till budgetpropositionens avsnitt gällande arbetsmarknaden har vi som bakgrund till regeringsförslaget kunnat iaktta en begynnande konjunkturuppgång – antalet personer i arbetskraften ökar, och arbetskraftsefterfrågan är i stigande. Arbetsmarknadsministern framhåller i propositionen att arbetslösheten har kunnat hållas nere framför allt beroende på mycket kraftiga arbetsmarknadspolitiska insatser. Insatserna har främst varit inriktade på att motverka uppsägningar inom industrin. Antalet uppsägningar inom industrin har sålunda kunnat hållas på en efter omständigheterna låg nivå. Beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildning och andra insatser för de arbetslösa har i hög grad kunnat inriktas på ungdom och andra inträdande på arbetsmarknaden.

När det gäller lågkonjunktorens negativa effekter så har dessa förstärkts av växande strukturella problem inom industrin. Flera viktiga branscher står inför omfattande förändringar. Strukturproblemen kommer att tas upp senare under detta riksmöte, bl. a. i samband med behandlingen av de regional- och näringspolitiska propositionerna. Några insatser som är gjorda är dock värda att notera.

Det tillfälliga 75-procentiga sysselsättningsbidraget till företag som dominerar på sin ort har ju syftat till att senarelägga långsiktigt nödvändiga uppsägningar till en tidpunkt då de anställdas möjligheter att finna nya jobb är

större. Detta bidrag utgår f. n. till ett tjugotal företag, företrädesvis inom stålindustrin. För teko har av liknande skäl införts ett särskilt bidrag på upp till 25 kr. per timme för äldre arbetskraft. Detta äldrestöd utgår f. n. till ca 12 000 personer. Vidare kan påminnas om det s. k. nyrekryteringsbidraget. Avsikten med bidraget har ju varit att förmå företag med rekryteringsbehov att tidigarelägga planerade nyanställningar. I januari 1979 hade det kommit in förhandsanmälningar för bidrag motsvarande en personalökning på ca 45 000 personer. Noterbart är också att många av dessa arbetsplatser finns inom små och medelstora företag.

Ser man på arbetsmarknaden i ett längre perspektiv kan konstateras att under 1970-talet har antalet personer i arbetskraften ökat med 300 000 personer. Det bör noteras att ökningstakten i arbetskraftsutbudet under 1978 åter stigit efter ett par års långsam utveckling. I genomsnitt för hela 1978 uppgick arbetskraften till 4 209 000 personer, vilket är 35 000 fler än 1977. Det totala antalet sysselsatta ökade under förra året med i genomsnitt 16 000 personer jämfört med föregående år. Den ökningen markerades under sista kvartalet då 4 121 000 personer var sysselsatta. Industrissysselsättningen har minskat, ehuru takten i minskningen har dämpats. Däremot har antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn fortsatt att öka.

Efterfrågan på arbetskraft har fortsatt att öka även under februari i år. Under denna månad nyanmälades 62 000 lediga platser till arbetsförmedlingen, vilket är drygt 14 500 fler än under motsvarande månad i fjol. Det är också en stor ökning av antalet nyanmälda lediga platser mellan januari och februari. Vid slutet av februari månad kvarstod 45 000 lediga jobb vid landets arbetsförmedlingar, vilket är nära 16 000 fler än under motsvarande tid förra året. Även efterfrågan på arbetskraft inom industrin fortsatte att öka något under februari månad. Samma iakttagelser, dvs. ökad efterfrågan på arbetskraft, gjordes också inom byggnadsverksamheten.

När det gäller antalet varsel så har dessa fortsatt att minska. Under februari var det totalt 2 400 personer som drabbades av varsel och uppsägning. I februari var 95 000 personer arbetslösa, vilket är något fler än i februari i fjol men färre än i januari månad.

Visst måste en arbetslöshet på 2,2 % reduceras, men det skall ändå konstateras att vi i Sverige har en internationellt sett mycket låg arbetslöshet. Glädjande är också att antalet arbetslösa ungdomar kraftigt minskat i februari månad jämfört med januari månad. En nedgång från 47 000 till 33 000 i februari talar sitt tydliga språk. Det är, Tommy Franzén, inte någon dålig nedgång. Att nedgången främst beror på arbetsmarknadspolitiska insatser bör inte förringa värdet av den. Antalet sysselsatta i beredskapsarbeten var förra månaden 62 000, dvs. 15 000 fler än motsvarande månad förra året. I arbetsmarknadsutbildningen deltog 61 100 personer i februari, och det är 4 000 fler än i februari i fjol. Sammantaget kan man alltså säga att det skett betydande insatser för att ge meningsfull sysselsättning åt människor i vårt land.

Den allmänna målbeskrivning som socialdemokraternas företrädare inledde debatten med är det lätt att instämma i.

Däremot måste man med förvåning ta del av fortsättningen i budskapet från Erik Johansson. Han säger att de fria marknadskrafterna får fortsätta att husera. Det vore angeläget för oss här i riksdagen att få något exempel på det. Erik Johansson ville också hävda att det har skett en försämring i arbetsmarknadspolitiken sedan socialdemokraterna försvann från kanslihuset, och även där skulle det vara angeläget med några exempel. Det kan väl inte vara utbildningsplatserna han avser, för de har blivit fler. Det kan väl inte vara beredskapsarbetena, för det har inrättats flera sådana. Det kan väl inte vara sysselsättningsstödet, för det har ju aldrig varit större. Till det kan sägas att arbetslösheten, trots att den är alltför hög, är lägre nu än under det socialdemokratiska regeringsinnehavet åren 1972–1973 då vi också hade en lågkonjunktur. Det har skett en utomordentligt stor satsning på ungdomarnas utbildning och praktik – någonting som jag gärna ger exempel på om det efterlyses.

När det gäller personalförstärkningen inom arbetsmarknadsverket föreslår regeringen en ökning med 350 tjänster. Det förslaget har kritiserats dels av socialdemokraterna som tycker det är för litet, dels av moderata samlingspartiet som tycker det är för mycket. Från folkpartiets och centerns sida anser vi att det är en god avvägning i propositionen, och sett mot bakgrund av den hårda prövning vi tvingas göra av alla utgifter så innebär ändå regeringsförslaget en mycket stark prioritering av arbetsmarknadsverkets behov av personalförstärkning. Därför vill jag, herr talman, redan nu yrka bifall till reservationerna 7 och 9 som är fogade till detta betänkande.

Erik Johansson sade vidare att regeringen inte har följt sysselsättningsutredningens förslag eller arbetsmarknadsverkets äskande. Den fråga man då gärna ställer är: Varför har inte socialdemokraterna följt detta krav utan gjort en mycket kraftig prutning? Är det inte så, herr Erik Johansson, att även socialdemokraterna gjort en avvägning – låt vara att man har stannat på ett högre tal? Att ta just äskandet från verket till intäkt för att man har hamnat på rätt ståndpunkt är kanske en överdrift.

I utskottsbetänkandet har vi tagit upp att arbetsgivare sägs vara mer försiktiga nu än tidigare när det gäller att anställa personer vilkas kvalifikationer de är osäkra på, samt att de allt större svårigheterna att passa ihop sökande och lediga platser även till en del kan förklaras av ökad tveksamhet också hos arbetssökande. Departementschefen anför att tendenser av denna typ måste mötas med en ökad flexibilitet hos både arbetsgivare och arbetssökande. Där gäller också att det traditionella könsrollstänkandet måste brytas hos alla parter. Från moderaternas sida krävs åtgärder som främjar en ökad rörlighet, och man vill ha försök med bl. a. mer intensiv arbetsförmedling och begär också att den arbetsmarknadspolitiska verksamheten skall ses över. Utskottet har för sin del ansett att vi inte nu närmare skall analysera de problem som motionärerna påtalar. Vi återkommer till de frågorna senare i vår i samband med att vi behandlar regionalpolitiken, men vi har ändå hyst tvivel om det sätt på vilket moderaterna försöker klara den här problematiken. Å ena sidan vill man ha intensivare insatser inom arbetsförmedlingen för att främja den önskade rörligheten, å andra sidan

finns det företrädare för moderaterna som motsätter sig en sådan förstärkning som propositionen föreslår. Till yttermera visso finns det moderater som begär att anslaget till arbetsmarknadsutbildningen borde minska med 200 milj. kr. När de här till synes helt motstridiga förslagen från samma partigrupp presenteras inom utskottet så övertygar ju inte bärkraften i förslagen, och utskottet har funnit anledning att avstyrka desamma.

Alf Wennerfors har här i dag – sin vana trogen, höll jag på att säga – velat ge moderatreservationen en ideologisk prägel. Det innebär också att detta förslag inte bara är en praktisk omöjlighet, det är också något av en ideologisk kollision.

Socialdemokraterna vill ha en samhällskontroll vid nedläggning av företag. Detta socialdemokratiska förslag är inte nytt. Det har behandlats av tidigare riksdagar, då vårt utskott har framhållit att det inte råder några delade meningar om samhällets behov av att få tidig information om stora förändringar i företagen. Vi har också pekat på att det finns ett väl utvecklat nät av informationskanaler mellan näringsliv och samhälle. Vi har bl. a. hänvisat till delegationen för etableringsfrågor. Det samrådsförfarande som ligger till grund för verksamheten där berör just sådana företag som motionen avser.

Utskottsmajoriteten tror att sysselsättnings- och strukturproblem måste angripas med mer konstruktiva metoder. Skall man verkligen tvångsvis ålägga företagare att upprätthålla en icke lönsam produktion? För drygt ett par år sedan avvisade vi ett sådant yrkande. Då grundades det beslutet på ett enigt arbetsmarknadsutskotts förslag. Min fråga till socialdemokraternas talesman blir därför: På vilka grunder har socialdemokraterna intagit en ny ståndpunkt när det gäller att tvinga företag att bedriva olönsam verksamhet?

I socialdemokraternas partimotion begärs också försök med könskvotering inom arbetsmarknadspolitiken. Om detta vill jag säga att utskottet rent principiellt ställer sig positivt till förslaget i sak. Frågan har ju högsta aktualitet. Bl. a. föreslås kvotering inom AMU:s förhandlingsprogram för jämställdhet, utarbetat av AMS och SÖ. Programmet har också antagits av styrelsen för AMS. Vi har nu liksom tidigare hänvisat till aktiviteter som sker inom jämställdhetskommitténs ram. Jämställdhetsaspekterna uppmärksammas också i föreskrifter som berör företag som drivs med stöd av den s. k. 20-kronan. De socialdemokratiska förslagen, i vilka man anser sig vilja gå längre än vad som föreslagits i propositionen, har den stora bristen att de inte presenterar några konkreta åtgärder. Utskottet har därför inte funnit anledning att ta något initiativ på grund av yrkandet i motionen.

En motion som utskottet enhälligt har avstyrkt är kommunisternas förslag om en obligatorisk arbetsförmedling. Vi hänvisar till den fortlöpande utbyggnaden av systemet med allmän platsanmälan, och förslag kommer f. ö. att behandlas senare i vår här i riksdagen.

I motionen 2037 av Anton Fågelsbo begärs en översyn av reglerna för stöd inom arbetsmarknadspolitiken. Motionären hävdar att arbetssökande vägrar att ta ett arbete med hänvisning till att de ekonomiska förmånerna vid arbetslöshet skulle kunna ge bättre ekonomiskt utbyte. Med anledning av det

påståendet och av den tidigare förda debatten här i kammaren i dag finns det skäl att göra en markering, som innebär att vi inom utskottet har den uppfattningen att det överväldigande antalet arbetssökande har en stark önskan att få ett arbete. Vi har också pekat på att det kan finnas hinder av olika slag för arbetssökande att ta ett visst arbete, och det är också en av arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgifter att undanröja sådana hinder. Beträffande påståendet om att arbetsmarknadsutbildning utnyttjas på ett oriktigt sätt vill jag erinra om att sådan utbildning endast kan erhållas efter särskild prövning, som i princip grundar sig på att person som beviljas utbildning skall vara arbetslös eller riskera att bli arbetslös. Dessa regler ligger fast.

Vidare vill vi erinra om att en person som är arbetslös är skyldig att ta erbjudet arbete som bedöms lämpligt. Annars skall han avstängas från att få kontant ersättning eller andra arbetsmarknadspolitiska förmåner. Inte heller på denna punkt finns anledning att ändra reglerna. När det gäller tillämpningen har man från AMS sida aviserat en skärpt attityd.

I fråga om reservationen 4 avseende arbetsmarknadspolitiska insatser inom jordbruket och trädgårdsnäringen har utskottsmajoriteten avvisat det förslaget med hänvisning bl. a. till den stora tveksamhet som kommit till uttryck från arbetsmarknadsverket. Vi tror att det skulle vara olyckligt att splittra den arsenal av insatser som nu finns genom att tillskapa ytterligare en bidragsform. Vi befarar också att om man skulle bifalla reservationen, så skulle det innebära att andra grupper i samhället med säsongmässig sysselsättning skulle komma med liknande krav på särbehandling. Reservationen 4 bör därför avslås.

I reservationen 5 vill socialdemokraterna komplettera lagen om anställningsskydd med en definition av begreppet praktik. Denna fråga prövas av anställningsskyddskommittén, och det finns ingen anledning att föregripa kommitténs ställningstagande. Riksdagen har f. ö. två gånger förra året redovisat samma ståndpunkt, och för vår del är vi beredda att också nu avslå den socialdemokratiska framstöten.

I reservationen 6 vill likaledes socialdemokraterna komplettera främjandelagen med bestämmelser om obligatorisk praktik. Där har vi erinrat om att riksdagen så sent som för tre månader sedan avslagit lagstiftningskravet med hänvisning till att den frågan bör lösas i samverkan mellan arbetsförmedling och arbetsgivare. Det är en uppfattning som inte bara utskottet och riksdagen står för, utan den delas också av AMS. Därför är vi inte beredda att följa det socialdemokratiska förslaget i den delen.

Moderaterna går i reservationen 11 mot förslaget att permanenta bidraget vad avser utbildning vid permitteringshot. Utskottsmajoriteten delar arbetsmarknadsministerns uppfattning att man redan nu har tillräckliga erfarenheter av denna bidragsform. Studier som har gjorts i ämnet stöder en sådan uppfattning.

Vi kan heller inte följa förslaget i reservationen 12, där moderaterna vill ha en särskild kartläggning av arbetsmarknadsutbildningens effekter för den kvinnliga arbetskraften. Vi har inte funnit skäl att föreslå någon sådan åtgärd,

och vi har hänvisat till att man inom såväl AMS som SÖ arbetar med att bryta könsrollsmönstret inom arbetsmarknadsutbildningen. Till detta kommer den aviserade översynen av försöksverksamheten inom arbetsmarknadsutbildningens ram.

I reservationen 13 upprepar socialdemokraterna ett tidigare framfört krav, nämligen kravet att staten skall ansvara för barn tillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen. Vi har den uppfattningen, som vi har redovisat i tidigare ställningstaganden, att barn tillsynsfrågorna är en kommunal angelägenhet.

När det gäller reservationen 14 om vidgade försök med arbetsmarknadsutbildningen för äldre arbetssökande har vi hänvisat till att det finns möjligheter att tillgodose motionärernas och reservanternas synpunkter inom ramen för gällande ordning och att något riksdagsinitiativ med anledning av motionen inte är påkallat. Det som man i motionen skrivit om förläggning av försöksverksamhet till Gävleborgs län utesluter inte försöksverksamhet på andra håll. AMS är oförhindrad att starta en ny liknande verksamhet.

I den moderata reservationen 15 vill man spara 200 milj. kr. när det gäller arbetsmarknadsutbildning. Till detta vill jag säga att beloppet är preliminärt. Större belopp får tas på tilläggsbudget. Blir det fråga om mindre belopp, ja, då tas inte pengarna i anspråk. Utskottet är inte berett att vara med om att begränsa den nödvändiga arbetsmarknadsutbildningen, och därför har utskottet sagt nej till motionsförslaget.

De socialdemokratiska reservationerna 16 och 17 gäller nya former vid beredskapsarbete och nya regler för tidsbegränsning av beredskapsarbeten. I det förstnämnda fallet har vi hänvisat till tidigare ställningstaganden, och när det gäller reglerna för tidsbegränsning har vi den uppfattningen att huvudregeln även i framtiden bör vara sex månader. Man bör dock inte vara alltför restriktiv när det gäller att medge undantag från denna regel. Vi har också velat betona att det måste vara en strävan att med hjälp av beredskapsarbete så snart som möjligt slussa över ungdomar till fasta arbeten, och då är det viktigt att beredskapsarbetet är meningsfullt och värderas meritmässigt på ett rättvist sätt. Med detta anser vi oss ha besvarat yrkandet i den socialdemokratiska partimotionen 1049 i den delen, och motionen behöver alltså, enligt vår mening, inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller det moderata kravet i reservationen 18 beträffande utbudet av beredskapsarbeten för kvinnor ställer man sig onekligen frågan: Skall vi eftersträva en könsuppdelad arbetsmarknad med typiska kvinnliga beredskapsarbeten och vice versa? Nu har utskottet kunnat konstatera att andelen kvinnor i beredskapsarbeten ändå ökat, från ca 30 % för två år sedan till ca 40 % i dag. Dessutom har AMS sin uppmärksamhet riktad på detta problem.

I reservationen 19 vill socialdemokraterna genom att anslå ytterligare 2,5 milj. kr. öka anslaget till dem som genomgår vapenfri tjänsteplikt inom totalförsvarsverksamheten. Utskottet har kunnat konstatera att det har skett en mycket kraftig uppräknings på det här området. Den har fördubblats sedan

1977/78. Dessutom sammanfaller uppräknningen med de äskanden beträffande utbildningstakten som AMS själv har föreslagit. Socialdemokraterna säger i sin reservation: "Det finns mot den bakgrunden anledning räkna med en fortsatt ökad tillströmning av vapenfria tjänstepliktiga. --- I slutet av innevarande budgetår beräknas kön uppgå till 3 700 personer, vilket ytterligare förlänger väntetiden med minst ett halvt år." Detta är ett felaktigt påstående. I AMS tidning, som utkom i förra veckan, skriver man att vapenfria kan placeras direkt. Så fortsätter man: "Idag kan vi nästan utlova tjänstgöring redan efter ett halvår för den, som vill tjänstgöra inom den kommunala vårdsektorn." Därför anser vi att även denna framstöt från socialdemokraterna måste tillbakavisas.

I reservationen 20 vill socialdemokraterna höja arbetsskyddsavgiften från 0,10 % till 0,17 %. Höjningen av avgiften skulle innebära att ca 150 milj. kr. bleve disponibla. Vi är emellertid inte beredda att acceptera detta förslag. Utskottet har redan tidigare avstyrkt förslaget och har även nu samma uppfattning.

När det sedan gäller arbetsgivarnas möjligheter att få del av informationsstöd, vilket socialdemokraterna är kritiska mot, kan det också sägas att fördelningen mellan arbetsgivare och arbetstagare har förskjutits till de senares förmån. Arbetstagarnas andel av dessa informationspengar har ökat från 80 % till 87,5 % innevarande budgetår. Utskottet avstyrker därför den socialdemokratiska motionen i denna del.

I reservationen 21, slutligen, vill utskottets moderata ledamöter göra en reducering med hänvisning till att behovet av information om medbestämmande i arbetslivet skulle ha minskat. Utskottet menar att det fortfarande föreligger en stor omsättning på förtroendemän och att MBL-avtalet kommer att föranleda krav på utbildning.

Herr talman! Det stora antalet reservationer som jag mycket kortfattat har försökt att kommentera kan lätt få någon att tro att det skulle finnas mycket stora skillnader i uppfattningarna om hur svensk arbetsmarknadspolitik skall föras. Så är emellertid inte fallet. Det råder en bred politisk enighet inom utskott och riksdag om att göra stora arbetsmarknadspolitiska insatser i avsikt att stimulera sysselsättning och utbildning och förhindra arbetslöshet. Det är en mycket kraftig satsning som redovisas i propositionen och som utskottet har följt upp i allt väsentligt. Det är också min förhoppning att riksdagen skall följa regeringsförslaget genom att bifalla dels reservationerna 7 och 9, dels i övrigt vad utskottet har föreslagit. Sammantaget skulle ett sådant beslut kunna markera en fortsatt hög ambition hos statsmakterna att hävda en arbetsmarknadspolitik med en social tyngdpunkt men också med en framtidsytning i den bestämda avsikten att ge sysselsättning och skapa nya arbetsplatser.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson stod här och skroderade om att antalet sysselsatta har ökat med 300 000. Ja, borgerliga politiker brukar ju hävda att sysselsättningen ökar. Men det är att dölja det verkliga förhållandet. Det är en statistisk effekt som man kan uppnå bara om man inte skiljer på heltids- och deltidsarbetande, inte tar hänsyn till det starkt ökade antalet sjukskrivna, bortser från effekten av offentliga korttidsarbeten och inte beaktar att tidigare medhjälpare i vissa näringar övergått till att bli reguljära lönarbetare i andra, m. m.

När jag i mitt huvudanförande tog upp denna fråga, poängterade jag mycket klart att det var en nedgång i sysselsättningen, i antalet heltidsarbeten räknat. Vi har ju närmare en miljon deltidsarbetande här i landet, varav uppemot 900 000 är kvinnor.

Elver Jonsson säger också att arbetslösheten i Sverige är låg internationellt sett – 2,2 %. Ja, man kan naturligtvis dribbla med siffror och förändringar i arbetsmarknadsstatistiken upp och ner, månad för månad. Men se på helheten under det borgerliga regeringsinnehavet! Då finner Elver Jonsson m. fl. att siffran för den totala arbetslösheten har legat ganska fast. De ungefär 300 000 förtidspensionerade, de deltidsarbetande kvinnor som vill ha heltidsjobb, alla de kvinnor som inte anmäler sig som arbetsökande därför att det inte lönar sig, därför att det inte finns jobb att få tag i på orterna där de bor – de grupperna döljer Elver Jonsson och folkpartiregeringen. Dem glömmet man medvetet bort när man anger en arbetslöshet på 2,2 %.

Märkliga är också de konststycken som folkpartiets representanter gör sig kända för. Innan man hamnade i regeringsställning talade man om arbetslöshetssiffror som också inräknade dem som var förtidspensionerade därför att jobben inte var anpassade till människor som av någon orsak hade arbetshandikapp. I dag, när man sitter i regeringsställning, försöker man dölja att dessa människor finns. Det påminner om socialdemokraternas agerande – fast de gjorde tvärtom.

Slutligen vill jag säga att det inte kom någon kommentar från Elver Jonsson om den beska kritik som arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen framfört. Jag betraktar den tystnaden som ett erkännande av ett nederlag.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson konstaterade i sitt inlägg att det inte råder några delade meningar om målsättningen för arbetsmarknadspolitiken, och det kan jag instämma i. Men det råder delade meningar om vilka vägar vi skall beträda för att komma ur den uppkomna situationen. I mitt huvudanförande och i repliker har jag hänvisat till vår partimotion, där vi har pekat på sådana vägar och där vi har kritiserat de borgerliga regeringarna för att de inte har vidtagit de åtgärder som vi har föreslagit och som skulle ha lett fram till en lösning.

Vi har från vårt håll erkänt att den internationella konjunkturutvecklingen har medverkat till att så inte har skett. De ökade uppgifter som vi åtagit oss

inom vårt eget land ställer också sina speciella krav. Den ekonomiska politiken har tidigare berörts, och jag avstår från att nu gå in på den. Vi menar emellertid att den är orsaken till att det har skett en försämring av arbetsmarknadspolitiken. Köerna har växt, och de snabba och effektiva riktade åtgärder som vi prövade under vår tid i regeringsställning har avlösts av mera generella åtgärder. Frågan om en personalförstärkning vid arbetsmarknadsverket har jag tidigare redovisat. Jag hänvisar bara till vad jag sagt i mitt huvudanförande och i de efterföljande replikerna.

För utskottets värderade ordförande vill jag än en gång stryka under det allvarliga i att vi har köer på en kvarts miljon människor. Det har lagts en hel rad nya uppgifter på arbetsmarknadsverket, och jag vill i det sammanhanget erinra om det besök som utskottet gjorde hos arbetsmarknadsstyrelsen och den information som vi där fick. Av den framgick med önskvärd tydlighet motiven för de personalförstärningar som man där begärt och som vi följt upp i vår motion. Det har skett reduceringar med hänsyn till den ekonomiska situationen, men vi är också ständigt beredda att vidta andra åtgärder. Målet för den fackliga och den politiska arbetarrörelsen är ju att människorna skall ha sysselsättning och positiv utveckling i samhället.

I vad det sedan gäller lagen om beredskapsarbete har jag i mitt huvudanförande framfört – och jag håller fast vid det – kraven på planering och på praktik och utbildning. För att tillmötesgå dessa krav måste samhället ha resurser att sätta in.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Tommy Franzén var ledsen över att han inte hade fått så många besked, men jag vill peka på att våra svar på de frågor som vpk för fram framgår i stor utsträckning av det som anförs i utskottets betänkande. Vi är naturligtvis inte negativa i vad gäller många av de intentioner som också vägleder kommunisterna här i riksdagen, men vi har på åtskilliga områden kunnat peka på att förslag i sådan riktning är under beredning. Som motionärer får vi finna oss i att detta kan leda till att våra förslag inte genomförs så snabbt som vi hade önskat.

Tommy Franzén har inte heller bestritt min uppgift om att sysselsättningen har ökat. Vi har, mätt med internationella mått, en mycket låg arbetslöshet. Det har också vidtagits en rad åtgärder på det området. Vi har inte från folkpartiets sida sett arbetsmarknadspolitiken som något slags nederlag. Jag påpekade tidigare i mitt huvudanförande att det aldrig förut har gjorts så stora insatser av någon regering som de som gjorts av den nuvarande. Man kan möjligen säga att det behöver göras ännu mer, och därom kan vi vara överens, men i ett trängt ekonomiskt läge måste de ändå ses som ett starkt uttryck för den ambition som arbetsmarknadsministern och den nuvarande regeringen har när det gäller att förhindra arbetslöshet och att försöka få så många människor som möjligt i arbete.

Till Erik Johansson i Simrishamn vill jag säga att jag inte fick svar på de frågor jag ställde, nämligen beträffande de allmänt hållna påståenden som ofta slinker ur socialdemokraterna om att när vi nu har en annan regering än

en socialdemokratisk, så har de fria marknadskrafterna släppts lösa. Jag fick inget exempel på det. Är det så att man vill ha en annan typ av ekonomi än den blandekonomi vars väsentliga delar vi kanske ändå tidigare varit överens om inom de demokratiska partierna här i riksdagen? Jag tror inte att man har tänkt så på socialdemokratiskt håll. Om det är så, borde man också ge besked om det.

Erik Johansson sade vidare att han hade pekat på en del vägar att nå arbetsmarknadspolitiska resultat. Men jag visade på flera punkter att det är utomordentligt marginella skillnader det rör sig om. Jag slutade mitt anförande med att peka på att man från socialdemokraterna tagit till i överkant. Då visade jag på den här anslagsökningen som man föreslår från socialdemokratiskt håll när det gäller de vapenfrias tjänstgöring.

Det har på senare år gjorts en rad insatser från riksdagens och regeringens sida när det gäller att få en bättre arbetsmarknadspolitik. De har varit dels av generell karaktär – på de offensiva områdena – dels av selektiv karaktär – på den mera defensiva delen.

En sådan flexibilitet tror jag vi måste ha både i arbetsmarknadspolitiken och inom den ekonomiska politiken.

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jo, Elver Jonsson, jag har visst bestritt den siffran på ökad sysselsättning. Jag har bestritt den med de medel som den naturligtvis skall bestridas med, nämligen genom att avslöja vad det är för statistiska frivolter som Elver Jonsson och borgerligheten utför här i riksdagen. Man använder statistiken för att försöka göra svart till vitt. Man minskar antalet heltidssysselsatta och ökar antalet deltidssysselsatta och säger att nu har vi fått en ökning av sysselsättningen. Man har i stället skapat mindre sysselsättning totalt, räknat i heltidsarbeten.

Vidare säger Elver Jonsson något om att regeringen och folkpartiet verkligen har försökt förhindra arbetslösheten. Jaså, har ni det! Men hur är det med de här över 600 000 människorna i vårt land som söker arbete men som är direkt arbetslösa, som går i arbetsmarknadsutbildning eller har beredskapsjobb, är förtidspensionerade eller sjukskrivna på grund av utslagningen från jobb osv.? Är det att försöka förhindra arbetslösheten när man inte har lyckats åstadkomma en minskning av denna siffra, utan den tvärtom har ökat, Elver Jonsson, under folkpartiets tid i kanslihuset?

I dag skall vi inte tala om några arbetslöshetssiffror på 2,2 %. Det vore cyniskt. Ta i stället fram den reella siffran, som ligger uppåt 15 %. Räkna in dem som inte har jobb. Det är det frågan gäller.

Jag har heller inte fått någon kommentar om vad den folkpartistiska regeringspolitiken innebär, när man satsar miljarder och åter miljarder på företagen, på storfinansen, vilket ger till resultat att Atlas Copco höjer vinstutdelningen från 6 till 7 kr., Alfa-Laval från 4:80 till 6 kr., Beijerinvest från 5 till 6 kr., Volvo från 6 till 7 kr. och Pripps, som till hälften eller något mer ägs av staten, med Beijerinvest som delägare till 40 %, höjer från 7:10 till 12:80 i aktieutdelning. Det är folkpartistisk arbetsmarknadspolitik i sino

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

prydno.

En politik för att klara arbetslösheten, för att ge alla människor jobb, formas inte efter de arbetsmarknadsmässiga ramarna, som Elver Jonsson och borgerligheten försvarar. Den måste göra ingrepp i storfinansen. Den måste under den närmaste tolv månadersperioden skapa 100 000 nya jobb, inom den offentliga sektorn och inom bostadsbyggandet.

På längre sikt behövs ett statligt industriprogram utgående från sysselsättningskraven och inte från profitkraven, en förnyelse av trafiksystemet, satsningar på kollektivtrafik i stället för på privatbilism, kamp mot sociala och miljömässiga brister, kortare arbetsdag, nationalisering av bank- och kreditväsen och försäkringsinstitut och arbetarstyrda, samhällsägda kapitalfonder. Det, Elver Jonsson, kan ge till resultat att vi slipper arbetslösheten.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Både i mitt huvudanförande och i mina repliker har jag försökt förklara den kritik som vi från vårt parti riktar mot de borgerliga regeringarna för den politik som de har fört. De generella medel som man använt har inte varit tillräckliga. Vad vi efterlyser är stödinsatser som får avsedd effekt på sysselsättningen och ett samhällsinflytande som står i rimlig proportion till kapitalägarnas, en ökad precision i de konjunkturpolitiska styrmedlen och framför allt prisstabilitet. Det har vi fört fram vid andra tillfällen. Denna regering har lagt tonvikten vid ett allmänt stöd till företagen utan den insyn från samhälle och anställda som vi anser vara rimlig. Med hänvisning till min tidigare motivering och den ansvarskänsla som de anställda har visat sig ha menar jag att en ökad samverkan och ökad insyn skulle kunna bidra till att åtgärderna blir effektivare, samtidigt som vi skulle få möjlighet att bygga ut de trygghetsåtgärder som vi har föreslagit skall gälla på arbetsmarknaden.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Intressant är att konstatera att när Tommy Franzén kritiserar aktieutdelningen – en debatt som vi kanske borde föra i ett annat sammanhang – går inte ens de statliga företagen fria från kritik. Det kanske är så, Tommy Franzén, att inte ens en socialisering kan klara det här problemet? Men låt oss återkomma till detta i en annan diskussion.

Tommy Franzén har också tagit in andra politiska frågor i debatten. I brist på ammunition har han tagit in trafikpolitiken, talat om välsignelsen av en bättre kollektivtrafik m. m. Det är ju det som regeringen har föreslagit att riksdagen skall pröva just nu.

Till Erik Johansson i Simrishamn är bara att säga att när man från socialdemokratiskt håll anklagar oss för att vi har varit för njugga när det gäller att göra konkreta satsningar på en bättre arbetsmarknad, så visar det sig ju ändå att den förstärkning som har gjorts inom arbetsmarknadsverket under 1970-talet har varit betydande. Kurvan steg starkt också i början på 1970-talet, men stigningen har varit ännu starkare på senare tid; det har skett en ökning med drygt 2 000 tjänster från 1971 fram till i dag. Detta är en stor

satsning och en *riktig satsning*. Påståendet att den satsning vi nu föreslår skulle vara ett uttryck för njugghet från den nuvarande regeringens sida och en tvekan att vilja satsa på arbetsmarknadspolitiska insatser måste bestämt avvisas.

Herr talman! När det lilla dammet från den här debatten har lagt sig – en debatt där man kan konstatera att inte ens kommunisterna sinsemellan är överens om sina framstötter och där centerpartiet och moderaterna har fört en ”rörig” debatt om rörligheten och där socialdemokrater har begärt en del mera pengar och andra marginella insatser – visar det sig ändå, som jag sade i mitt huvudinlägg, att enigheten är betydande. Låt mig säga att regeringsförslaget efter de här inläggen framstår som ännu mer framåtsyftande och socialt ambitiöst än vad vi vid första påseendet kanske kunde tycka. Vi har nu en utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken, vilken – som det riktigt har påpekats här – är större än någonsin, och den är avsedd att vara en väg att nå det gemensamma målet: arbete åt alla.

Förste vice talmannen anmälde att Tommy Franzén och Erik Johansson i Simrishamn anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! Erik Johansson i Simrishamn har utförligt motiverat den socialdemokratiska inställningen till arbetsmarknadspolitiken. Jag skall bara helt kort beröra några motioner.

Låt mig dock innan dess ta upp något av vad som har sagts hittills i den här debatten.

Jan-Ivan Nilsson började med en lovsång till den borgerliga trepartiregeringen, Alf Wennerfors fortsatte med lovsjungandet och även Elver Jonsson gjorde det. De hävdade att det för att vi skall kunna klara sysselsättningen gäller att vi har vinstgivande företag, fri konkurrens, så att vi kan hålla nere löntagarnas krav på högre löner och, som Alf Wennerfors också sade, att vi har måttfulla löneökningar. Det var alltså en lovsång till den politik som har förts sedan 1976.

Vad är det denna politik lett till? Ja, nu kastar jag ett öga också utanför vårt lands gränser, där man bedriver samma slags politik som den borgerliga regeringen bedrev här i Sverige. Politiken har i vårt land lett till att mellan 250 000 och 300 000 människor står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Låt mig säga direkt att det är ingen kritik mot de människor som jobbar i beredskapsarbete, i AMU-utbildning eller i skyddade verkstäder när jag säger till Tommy Franzén att vi anser att ni från kommunistiskt håll har räknat in dessa människor bland de arbetslösa. Vi har mellan 15 och 20 miljoner arbetslösa i den industrialiserade världen. Om vi ser på Amerika kan vi konstatera att 20 miljoner av Amerikas befolkning är utstötta ur samhället, och vi vet att två tredjedelar av världens befolkning lever på svältgränsen. Det är i detta sammanhang som ni predikar att det är de fria marknadskrafterna, de vinstgivande företagen som skall klara sysselsättningen för människorna i

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

världen.

Problemen beror ju inte på att vi har en omfattande planhushållning i de här länderna. Att vi nått dithän beror inte heller på att samhället och arbetarrörelsen är starka, utan det är just de krafter som ni har inspirerat även i det här landet under er regeringstid som lett fram till världssituationen i dag. Jag förstår inte att ni inte känner någon som helst oro inför utvecklingen. Ni ser inte att någonting måste hända, så att samhället byggs ut och solidariteten stärks för att klara de oerhörda problem som vi har framför oss.

De multinationella företagen styr ju i i dag investeringarna, och vi har också svenska multinationella företag. Låt mig konstatera att industriinvesteringarna trots ökade vinster icke har ökat i Sverige, utan de går till de länder där man har lägre arbetslöner. De flesta har ju i TV sett exempelvis hur flickor i Sydkorea i 10–12-årsåldern sitter och syr, ungefär som då man hade barnarbete här i Sverige, när arbetarrörelsen bröt fram.

Känner ni ingen oro inför framtiden och har ni inga andra recept än att man skall satsa på de vinstgivande företagen, den fria konkurrensen och marknadskrafterna som skall styra? Låt mig utan vidare framhålla att vi måste ha ett ökat samhällsinflytande, ett ökat inflytande från de många människorna i samhället, en ökad planhushållning. Annars klarar vi inte detta som ni säger att ni är överens med oss om, nämligen att skapa arbete åt alla. Det är bara vackra ord så länge ni inte accepterar att samhället får större makt och att löntagarna kommer in i samarbetet.

Detta var några korta kommentarer som jag ville göra på grund av att ni här har sjungit en lovsång över den politik som ni har utformat.

Alf Wennerfors säger i detta sammanhang: Ja, se bekymren beror på den socialdemokratiska politiken. Men det är ju ni som har haft ansvaret. Varför kan ni inte ta det och erkänna era misslyckanden?

Sedan jag sagt detta är det ganska självklart att jag kan gå över till reservationen 2 som gäller samhällskontroll vid nedläggning av företag.

Elver Jonsson ställde en fråga i sitt inlägg och sade: Varför har ni socialdemokrater ändrat er? Jo, Elver Jonsson, det har vi gjort på grundval av den förutvarande folkpartistiske arbetsmarknadsministern och partiledaren Per Ahlmarks agerande i samband med krisen i Olofström. Så enkelt är svaret.

Vi måste bereda människorna på att de får byta yrke och arbetsplats och även bostadsort, säger Alf Wennerfors. Ja, det kanske vi måste göra – vi kan inte ha ett statiskt samhälle. Men vi måste ha ett samhällsinflytande och vi måste kräva att denna ändring sker i socialt anpassade former som ger den enskilda människan trygghet. Det är nödvändigt om vi skall kunna klara sysselsättningen och regionalpolitiken. Vi vill ha en lagstiftning som ger samhället ett ökat inflytande, och riktlinjerna för en sådan lagstiftning har vi dragit upp i partimotionen.

Vi vill t. ex. att regeringen skall ha möjlighet att begära förhandlingar med företaget och att företaget, under den tid sådana förhandlingar pågår, inte skall få besluta om uppsägning eller nedläggning och inte heller få verkställa sådana beslut. Regeringen skall också kunna hindra uppsägning om synner-

liga skäl föreligger ur regionalpolitisk synpunkt. Det är vad vi kräver i det här sammanhanget.

Jag tycker det är konstigt när Elver Jonsson talar om de fria marknadskrafterna. Vad är det vi har sagt att de fria marknadskrafterna skall styra? Ni går emot den reservation vi avgivit om åtgärder för att de fria marknadskrafterna skall förhindras att styra utvecklingen i vårt land.

Vi har också ett par reservationer – nr 3 och nr 13 – som rör jämställdhetsfrågorna i samhället.

Reservationen 3 gäller könskvotering inom arbetsmarknadspolitiken. Inom den verksamhet där könskvotering förekommit, nämligen inom regionalpolitiken, har den visat sig effektiv när det gällt att förändra könsrollerna och bryta ned de fördomar som finns. Nu vill vi socialdemokrater gå vidare. Vi vill att verksamheten skall kunna utökas och omfatta även andra former av statligt stöd till företagen. Vi anser att jämställdhetsbegreppet skall få slå igenom i företagets personalutbildning. Det finns en utredning som visar att denna utbildning ur jämställdhetssynpunkt har stora brister. Samhället måste se till att effektiva åtgärder vidtas.

Folkpartiet slår på stora trumman för att de skall lägga fram ett lagförslag om förbud mot könsdiskriminering. Det kan vara bra, men varför kan ni inte vara med om att vidta åtgärder för att bryta ned de könsrollsmönster vi har och öka jämställdheten på det här området?

Detsamma gäller vår reservation 13, om barntillsynen inom arbetsmarknadsutbildningen. En person kan få flytta från en kommun till en annan för att få denna arbetsmarknadsutbildning. Men i Norrland finns det stora kommuner, ibland lika stora som många av de landskap vi har i södra Sverige. Där får människorna flytta till annan ort för att kunna få utbildning. Skall man inte kunna utöka barntillsynsverksamheten att gälla även i de fall då föräldern tvingas bo på annan ort? Det är det vi för fram i reservationen 13 i ett försök att öka jämställdheten. Det är ofta de ensamstående kvinnorna som behöver det här stödet. De måste ha en utbildning för att kunna klara sig. Jag förstår heller inte de argument som förts fram här att inga åtgärder kan vidtas därför att kommunerna skall svara för detta område. Den kommunala barntillsynen omfattar inte de här fallen. Barntillsynsproblemen utgör ett tryck och många föräldrar kanske över huvud taget inte får den utbildning de behöver.

När det gäller reservationen 19, anslag till totalförsvaret, har jag också uppmärksammat det som Elver Jonsson talat om, nämligen att man i dag kan placera vapenfria värnpliktiga inom den kommunala sektorn. Trycket är i alla fall hårt och kön till den vapenfria tjänstgöringen beräknas vid budgetårets slut uppgå till 3 700 personer. Vi tror att det är viktigt att medelstillelningen blir så riklig att de som fått vapenfri värnpliktstjänstgöring snabbt kan tas om hand och inte behöver vänta i årtal på att fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet.

Vår sista reservation, nr 20, rör bidrag till arbetarskyddsfonden. Det är riktigt att anslaget till arbetstagarorganisationerna har ökat. Men vi anser att arbetsgivarna själva bör klara sina utgifter för inskolning av arbetsgivarsidans

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

företrädare. Dessutom är det ju inom de fria folkrörelserna en vida större omsättning på folk än inom direktionen i ett företag. Därför anser vi att det är de som behöver utbildningen och de som skall ha pengarna. När vi föreslår att avgiften skall höjas från 0,10 till 0,17 %, då är det ett gammalt krav. Vi anser att denna kostnad skall ligga direkt på företagen. Det är ett krav som också de fackliga organisationerna har framfört.

Det har tagits upp en hel del ting här i debatten. Särskilt Alf Wennerfors var inne på arbetsmarknadsverkets organisation och personalbehovet inom arbetsmarknadsverket. Riksdagen har ju redan beslutat om en utredning av arbetsmarknadsverkets organisation. Låt mig direkt konstatera att det förhållandet att vi socialdemokrater har gått med på en sådan utredning inte innebär någon kritik mot det arbete som arbetsmarknadsverket och dess personal på olika nivåer gör för att klara den sysselsättningspolitik som vi beslutar här i riksdagen och för att motsvara de ökade krav som vi ställer när det gäller arbetsmarknadsutbildning, när det gäller att försöka klara ungdomsarbetslösheten och de handikappades problem m. m. Jag är övertygad om att sysselsättningsutredningen i sitt slutbetänkande kommer att föra fram ytterligare krav på arbetsmarknadspolitiken i vårt land, krav som vi måste leva upp till. När vi från socialdemokratiskt håll har gått med på tillsättandet av ännu en utredning vill jag poängtera att denna nya utredning icke får hindra att sysselsättningsutredningens krav i det kommande slutbetänkandet genomförs. Man får inte med hänvisning till en ny utredning hindra att sysselsättningsutredningens förslag genomförs, utan det gäller att så fort som möjligt ge arbetsmarknadsverket de personalresurser som verket måste ha. Den nya utredningen skall visa på vilket sätt vi kan gå vidare och göra det bättre för de människor som ställs utanför arbetsmarknaden, för dem som blir utslagna och för de handikappade som aldrig har kommit in på arbetsmarknaden.

Om man bedriver en sådan ekonomisk politik som man har gjort under de borgerliga regeringsåren övervältrar man ju ett ansvar för arbetsmarknadspolitiken på arbetsmarknadsverket som verket har svårt att leva upp till med den personalstyrka som verket har. Det är ju den politiken som leder till att vi ständigt och jämt måste ha fler människor som tar hand om arbetsmarknadsproblemen. Ni instämmer i de vackra orden och håller med Erik Johansson om kravet på arbete åt alla. Men ge då också samhället de resurser som behövs för att man skall kunna klara detta!

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets vice ordförande ånyo pläderar för den reservation där man föreslår ytterligare medel till AMS för att AMS skall kunna klara de vapenfrias sysselsättning vill jag säga att motionärernas uppfattning kunde vara riktig vid den tidpunkt då de skrev motionen och möjligen också senare då vi behandlade frågan i utskottet. Men när utskottets socialdemokratiska företrädare inte ens, trots att han säger sig ha tagit del av

de uppgifter från AMS där AMS säger sig kunna direkt placera de vapenfria, är beredd att nu frånga reservationen tyder det på att socialdemokraterna sitter fast i något som jag skulle vilja kalla överbudstänkande.

I skrivelsen från arbetsmarknadsverket står bl. a. följande:

Idag kan vi nästan utlova tjänstgöring redan efter ett halvår för den som vill tjänstgöra inom den kommunala vårdsektorn. Det har t. o. m. gått så långt att AMS fått svårt att fylla en del platser efter att tidigare under många år ha haft långa köer.

Mot bakgrund av det uttalandet och av att propositionens förslag innebär en mycket kraftig ökning framstår det som ytterst märkligt att reservanterna vidhåller det här kravet också i dag.

Så bara ett par ord om de fria marknadskrafterna. Inom parentes sagt, herr talman, har jag *icke* gjort mig till talesman för dem.

Bengt Fagerlund säger att vi behöver en ökad planhushållning. Ökad planhushållning – innebär det att socialdemokraterna vill överge blandekonomin? Vi har inte någon ekonomisk debatt här i dag, men om det skulle vara så att socialdemokraterna har intagit en ny ståndpunkt, bör nog *den* politiska bomben brisera redan här i dag.

Vad jag pläderar för och vad vi från liberalt håll vill ha är en socialt styrd marknadsekonomi. Den har kunnat ge mycket goda resultat. De åtgärder som har satts in på det ekonomisk-politiska området har trots socialdemokratiskt motstånd givit till resultat att vi har en bättre tillväxt i vår ekonomi än vi haft på många år. Produktionen ökar trots att våra lager är stora, inflationen har framgångsrikt bekämpats och vår utlandsbalans har förbättrats. Det speglar en begynnande optimism, såväl inom näringslivet i stort som hos arbetsmarknadens parter. Jag skulle vilja beteckna det som en framgångsrik regeringspolitik. Det kommer på kort och ännu mer på lång sikt att ge flera arbeten och leda till färre arbetslösa.

ALF WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Känner ni inte oro inför framtiden, frågar Bengt Fagerlund. Jo, vi känner stor oro, om det är ökad planhushållning och ökat samhällsinflytande som skall bli den röda tråden i svensk politik. Det var ju så ni ville ha det under de 44 åren! Det var ju så ni i ännu högre grad ville ha det under 1970-talet och fram till 1976! Men vad blev resultatet? Aldrig någonsin i vår historia har Sverige befunnit sig i ett sådant krisläge som då den borgerliga trepartiregeringen tog över efter socialdemokraterna hösten 1976.

Hur var det egentligen?

1. Vi hade stora och växande handels- och bytesbalansunderskott.
2. Vi hade en industriproduktion som sjönk och som hade sjunkit sedan 1974.
3. Inflationen låg sedan flera år tillbaka på 10-procentnivån.
4. Vi förlorade marknadsandelar till utlandet. Vi kunde inte klara konkurrensen med företag utanför vårt lands gränser.
5. Vi hade under hela 1970-talet en sämre bruttonationalproduktutveckling, en sämre tillväxttakt än man hade i andra länder. Sverige låg sist bland

OECD-länderna 1972, trea från slutet 1973 och fyra från slutet 1976.

6. Vi befann oss i en öppen valutakris då trepartiregeringen tillträdde.

7. Vi mötte, som Bengt Fagerlund vet, mycket besvärliga strukturkriser i den ena branschen efter den andra.

8. Vi hade ökande arbetslöshet. Vi får gå långt tillbaka i tiden för att möta så stora arbetslöshetsproblem som vi haft de senaste åren.

Hur reagerade väljarna på detta? Det vet Bengt Fagerlund lika bra som jag. Trepartiregeringen fick ta över det här konkursboet och försöka få ordning på ekonomin. Och man kom faktiskt en bit på väg under de två år man fick regera tillsammans. Ekonomisk expertis både inom och utom landet har påpekat att det var riktiga åtgärder som då vidtogs.

Nej, Bengt Fagerlund, den bästa garantin för trygghet i jobben och för ökat antal jobb är vinstgivande och konkurrenskraftiga företag.

Allra sist: Bengt Fagerlund talade om statistiskt samhälle. Men, snälla Bengt Fagerlund, är det inte just det som ni skapar genom den sysselsättningsgaranti som ni för några månader sedan kom överens med folkpartiregeringen om för en viss bransch?

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande de vapenfrias tjänstgöring vill jag konstatera, Elver Jonsson, att ni när ni avstyrkte vår motion inte heller hade dessa siffror. De kom sent. Nog sagt om det.

Elver Jonsson pläderar för de fria marknadskrafterna, men i nästa andetag säger han att vi vill ha en liberalt styrd marknadsekonomi. Kan jag få en förklaring på skillnaden mellan en liberalt styrd marknadsekonomi och de fria marknadskrafterna i det här sammanhanget?

Vad är det ni har byggt upp under den tid ni varit i regeringsställning? Jag erkänner villigt att ni har använt en stor summa pengar till att subventionera olika företag. Det typiska exemplet är Uddeholmslånet. Ni säger t. o. m. att uppdelningen av pengarna ytterst är en affär mellan företagen, som vi inte skall lägga oss i. En sådan form av liberal marknadshushållning är verkligen fri.

Alf Wennerfors säger sig känna oro inför tanken på ökad planhushållning och ökat samhällsinflytande samt framför kritik mot den svenska arbetarrörelsen. Han säger också att det aldrig varit så illa ställt i det svenska samhället som vid regeringsskiftet 1976. Men jag är tillräckligt gammal för att komma ihåg hur det var när vi socialdemokrater tog över 1932. Fram till dess hade verkligen de fria marknadskrafterna fått styra. Den dåvarande högerns ideologi var att inte blanda in samhället. Det var vi socialdemokrater som fick reda ut problemen.

Under valrörelsen 1976 var det vi socialdemokrater som pekade på de strukturella problem som landet stod inför. Ni lovade en mängd saker som ni inte har kunnat hålla. Att tala om att Sverige var ett konkursbo 1976 är verkligen att ta stora ord i sin mun med tanke på att ni under trepartiregeringens sista år hade ett budgetunderskott på 45 miljarder kronor, och det underskottet är inte mindre i dag.

Låt mig påpeka att OECD under den tid vi satt i regeringsställning utnämnde den svenska krispolitiken till den bästa inom hela OECD.

Elver Jonsson frågade mig om vi ville få till stånd en ändring i blandekonomin. Ja, vi vill ha ett större socialt ansvar och en annan blandekonomi än er som bara går ut på att ge subventioner. Vi vill också att löntagarna skall få ett inflytande över den blandekonomin. Vi vill inte att allt skall förstatligas, men vi anser att människor själva skall få vara med om att bestämma sin framtid.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets vice ordförande drabbades av ett hörfel. Jag sade inte liberal marknadshushållning, utan en socialt styrd marknadshushållning. Det är vad liberalerna står för. Vad ordet socialt betyder tror jag inte jag behöver förklara för Bengt Fagerlund.

Bengt Fagerlund talar om att socialdemokratin vill få till stånd ett större inflytande för de anställda. Därom är vi ändå ganska ense, och därför skall jag inte gå i polemik med honom på den punkten.

Vad vi från liberalt håll är ängsliga för är att få den alltför starka detaljstyrning, som i sin förlängning leder till ett socialistiskt samhälle. Det är vi beredda att säga nej till redan i dag.

ALF WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påminna Bengt Fagerlund och andra i kammaren om att 1930-talets kris inte bara var en svensk kris. Det var fråga om en världsdepression. Många andra länder hade också stora problem. Jag har ingen anledning att agera försvarsadvokat för de missgrepp som gjordes på den tiden. Däremot tycker jag det är allvarligt att vi, trots allt vi borde ha lärt oss av depressionen på 1930-talet och tiden därefter, ändå hamnade i en så krisartad situation under 1970-talet jämfört med andra länder.

Det var vi som talade om strukturkriser, säger Bengt Fagerlund. Men hur var det egentligen? Fick verkligen svenska folket reda på hur illa ställt det var med den svenska ekonomin vid tiden för valrörelsen 1976? Ni sade ju att vi moderater svartmålade.

När vi hade fått regeringsansvaret visade det sig så småningom att det hade behövt sägas ännu mer, om man verkligen skulle ha svartmålat läget. Hur var det med de representanter för olika branscher som besökte kanslihuset för att berätta hur allvarligt läget var för varvsbranschen, stålbranschen och gruvbranschen? Jo, de uppmanades att hålla sig lugna tills efter valet. Då fick en annan regering ta ansvaret och försöka rätta till vad socialdemokraterna hade ställt till med.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad socialt ansvar är vet jag, men vad social marknadshushållning innebär har jag aldrig blivit på det klara med. Hela denna diskussion visar vad den har lett till. Ni har satsat på att skapa vinster för företagen. Nationalekonomer talar i dag om att 30 miljarder kronor har förts över från

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

löntagarna till aktieägarna och till kapitalbildarna i detta land. Är det en social marknadshushållning, betackar jag mig för en sådan i detta sammanhang.

Alf Wennerfors säger att vi 1930 hade en internationell kris. Var den inte internationell under 1970-talet? Jo, men den började mycket tidigare i utlandet än här i Sverige.

Alf Wennerfors har själv hänvisat till Danmark. Jag kan hänvisa till England i detta sammanhang. Jag vill hävda att svensk arbetarrörelse i strid med de åsikter som Alf Wennerfors förfäktar i riksdagen i dag har drivit fram detta land från ett fattigland, som jag själv har upplevt, till ett välståndsland. Trots era nedbrytande försök i den svenska politiken har vi klarat detta.

Förste vice talmannen anmälde att Elver Jonsson och Alf Wennerfors anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Det har nu snart gått tre år sedan riksdagen på grundval av sysselsättningsutredningens förslag anslöt sig till principen att ungdomarna skall tillförsäkras utbildning, praktik eller arbete. Ett förverkligande av denna princip kräver förstärkta resurser till samhällsorganen. Genom beslut här i riksdagen har också olika förstärkningar ställts till förfogande. Trots dessa insatser kan man konstatera att antalet arbetslösa ungdomar mellan 4:e kvartalet 1975 och 4:e kvartalet 1978 har ökat från 27 000 till 32 000. Det innebär att ungdomarna i praktiken nu i mindre utsträckning än tidigare garanteras utbildning, praktik eller arbete.

F. n. är ungefär 33 000 ungdomar under 25 år arbetslösa, och ca 66 000 är beroende av någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd. De ungdomar som lämnar grundskolan i vår är ca 9 000 fler än förra året. Ännu 1990 kommer ungdomarna i åldern 16–18 år att vara ca 18 000 fler än 1978. Mot denna bakgrund är det naturligtvis angeläget att kraftigt förstärka de regional- och näringspolitiska insatserna för att skapa nya arbetstillfällen.

Vi vet att det inte finns någon särskild arbetsmarknad för ungdomar, och det betyder att alla insatser som gynnar utveckling och differentiering av den reguljära arbetsmarknaden också gynnar ungdomen. För att klara ungdomens sysselsättningsproblem framöver är det också nödvändigt att genom en utbyggd arbetsmarknadspolitik påverka företagens personalrekrytering så att också svaga grupper på arbetsmarknaden kan få arbete. Till denna grupp räknas många ungdomar.

Det finns också anledning påpeka nödvändigheten av en ökad samverkan mellan sysselsättningsplanering och utbildningsplanering för att på så sätt förhindra att alltför stora balansproblem uppstår på arbetsmarknaden. Skolan har i dag ett uppföljningsansvar för ungdomar upp till 18 års ålder, men på grund av bristande resurser har detta ansvar inte kunnat ges en konkret innebörd.

Stora insatser från olika myndigheter krävs för att stötta ungdomarna och särskilt de ungdomar som har sociala problem. Erfarenheterna från syssel-

sättningsutredningens försöksverksamhet i Södertälje visar att intensifierade insatser från olika myndigheters sida ger positiva resultat. Det är därför nödvändigt att ytterligare samverkande resurser sätts in för att på det sättet skapa förutsättningar för ett konkret uppföljningsansvar också för ungdomar som är över 18 år.

I vår motion nr 2034 har vi pekat på några åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Ungdomsarbetslösheten är förenad med många svåra problem. För den enskilde är möjligheten att få ett arbete av helt avgörande betydelse för att uppleva tillvaron som meningsfull. Det har också stor betydelse för ungdomarnas framtida inställning till arbetets värde. Arbetslöshet leder till sociala problem, kriminalitet m. m. Ingen resurs får lämnas oprövad i arbetet för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Som jag, herr talman, nämnde inledningsvis kommer antalet ungdomar i åldern 16–18 år att kraftigt öka under 1980- och 1990-talen. Detta ställer stora krav på tillgången till praktikplatser, detta inte minst med tanke på nödvändigheten att ungdomarna i ökad utsträckning får arbetslivserfarenhet under sin utbildningstid. I vår motion har vi aktualiserat en kartläggning av hur många praktikplatser som kan ställas till förfogande under de närmaste åren. Blir inte tillgången tillräcklig för att klara behovet, måste olika utvägar prövas för att komma till rätta med bristen på praktikantplatser. Här kan det då vara fråga om ökade stimulansåtgärder till arbetsgivarna men också ökade krav från samhällets sida på arbetsgivarna att verkligen ställa praktikplatser till förfogande. Vi utgår ifrån att delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor, som enligt vad utskottet inhämtat handlägger den här kartläggningen, bedriver arbetet med stor skyndsamhet och snarast föreslår erforderliga åtgärder.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas också motion nr 1562 av mig och Catarina Rönnung med kravet att beredskapsarbete får utföras till en ny väg mellan Pauliström och Kvillsfors i Vetlanda kommun. Med tanke på de sysselsättningsproblem som finns i östra delen av Jönköpings län och mellersta Kalmar län är det speciellt angeläget att befintligt näringsliv får rimliga möjligheter till utveckling. Ett byggande av vägen skulle innebära stora fördelar för Modo Konsumentprodukter AB, som i dag har verksamhet förlagd till Pauliström och Kvillsfors. Det totala antalet anställda uppgår till ca 700. Ett byggande av vägen skulle innebära att avståndet mellan nämnda orter minskas med ca 15 km.

Utskottet uttalar att beredskapsarbetenas primära syfte är sysselsättningspolitiskt, att det på orten finns behov av att sysselsätta arbetslösa samt att arbetena lämpar sig för de aktuella arbetssökandena med hänsyn till deras yrkeserfarenhet. Utskottet säger vidare att de typer av arbeten som bl. a. omnämnts i vår motion i och för sig kan vara lämpliga att anordna som beredskapsarbeten. Vi motionärer utgår från att arbetsmarknadsmyndigheterna kommer att göra den bedömningen och att projektet snarast kan igångsättas.

Slutligen, herr talman, får jag yrka bifall till reservationerna 4, 7 och 9 och i övrigt till utskottets hemställan.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Trepartiregeringens insatser för att komma till rätta med den ekonomiska krisen och bekämpa arbetslösheten kan i efterhand konstateras ha givit ett mycket gott resultat.

Jag vill vända mig till Bengt Fagerlund och säga att socialdemokraterna motsatte sig varje enskild åtgärd som trepartiregeringen vidtog för att värna sysselsättningen och förbättra näringslivets konkurrenskraft. Socialdemokraterna gick emot devalveringen och avskaffandet av den 4-procentiga löneskatten. I stället föreslog Bengt Fagerlund och hans kolleger höjningar av löneskatterna med bortåt 8 %. Hade socialdemokraterna i regeringsställning fått möjlighet att genomföra den politik som de nu har förordat i opposition under innevarande mandatperiod, skulle kostnadsläget för en stor del av vår exportindustri i dag ha varit 25 % högre än vad det nu är. Då skulle vårt läge ha varit nära nog katastrofalt.

Det är viktigt att den offentliga sektorns expansion på bekostnad av andra sektorer bromsas upp. Vad som krävs i dag är ökad tillväxt och mer av stimulans till initiativ och arbetsinsatser. Genom en höjd tillväxttakt utnyttjas våra produktionsresurser bättre.

En tyngdpunktsförskjutning måste nu ske i vad gäller samhällets engagemang på olika områden, dvs. från en fortsatt utbyggnad av den offentliga sektorn till en ökad stimulans med generella medel av hela näringslivet. I samband därmed måste också budgetunderskottet trappas ned. Vad frågan nu gäller, herr talman, är vilka kostnader för selektiva åtgärder vi på t. ex. arbetsmarknadspolitikens område skall tillåta belasta vår internationella konkurrenskraft. Detta leder fram till att stödinsatserna successivt skall trappas ned, liksom stödinsatserna på näringspolitikens område. Budgetunderskottet får inte och kan inte nedbringas genom skatteskärpningar!

Det är mot denna bakgrund som vi moderater har föreslagit en rad besparingar på arbetsmarknadspolitikens område. Alf Wennerfors har tidigare i debatten utvecklat några principiella synpunkter på detta som jag kan instämma i. Jag skall i det följande begränsa mig till att kommentera de reservationer som vi fogat vid det betänkande vi nu behandlar och som Alf Wennerfors inte tog upp i sitt anförande.

I reservation nr 15 har vi förordat en neddragning av anslaget till arbetsmarknadsutbildning med 200 miljoner. Vi anser att det finns anledning att se mer optimistiskt på den närmaste utvecklingen än vad regeringen gör. Den nedgång som redan noterats vad beträffar företagsutbildningen talar för detta. Det finns också anledning att göra en översyn av formerna för och omfattningen av utbildningsbidrag som utbetalas i samband med arbetsmarknadsutbildning. Det kan t. o. m. ifrågasättas om vissa former skall vara så generösa som de som kännetecknat exempelvis de utbetalda bidragen under de sju kursfria dagarna i samband med den senaste jul- och nyårshelgen. Enligt ett beslut av arbetsmarknadsstyrelsen fick kursdelta-garna behålla utbildningsbidraget utan att behöva utnyttja sina s. k. eadagar.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens egna beräkningar uppgår det genomsnitt-

liga utbildningsbidraget per dag till ca 130 kr. Jag vill inskjuta att jag för egen del tycker att detta verkar något för lågt räknat. Jag tror att summan ligger högre. Under de nämnda sju kursfria dagarna kan man således beräkna att ca 28 milj. kr. utbetalades i utbildningsbidrag. Därtill skall man lägga kostnaderna för de ca 1 400 lärarna. Man kan således räkna med att arbetsmarknadsstyrelsens julklass till kursdeltagarna har kostat skattebetalarna mer än 30 milj. kr.

Jag skulle i det här sammanhanget gärna vilja fråga arbetsmarknadsministern på vilka grunder arbetsmarknadsstyrelsen kunde fatta ett sådant beslut. Är det på det här sättet arbetsmarknadsstyrelsen hushållar med skattebetalarnas pengar?

Det finns, som jag redan antytt, goda skäl för att se över reglerna för kursuppehåll m. m. Enligt vad jag inhämtat har en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att granska dylika frågor. Således finns det även av dessa skäl anledning att vidta åtgärder för att begränsa anslagen till arbetsmarknadsutbildningen.

Ett av de nya medel som regeringen tagit till hjälp i arbetsmarknadspolitik är den s. k. 25-kronan, som syftar till att förhindra permitteringar. Men i ett läge där vi kan räkna med en högre ekonomisk aktivitet bör, som vi påpekar i reservation nr 11, inte denna bidragsform göras till ett permanent medel i arbetsmarknadspolitik. Frågan om bidragsformens lämplighet bör bli föremål för översyn i den av arbetsmarknadsministern förutskickade kommittén för arbetsmarknadsutbildning.

I reservation nr 21 har vi föreslagit en neddragning av anslaget till arbetarskyddsfonden med 20 milj. kr. Huvuddelen av detta anslag används för utbildning och information om medbestämmande i arbetslivet. Då principerna för detta stöd fastställdes, förutsatte statsmakterna att detta utbildningsbehov skulle vara särskilt stort under åren 1977–1979 för att sedan minska. Stöd ges numera även till utbildning av representanter för de anställda i statliga styrelser och företag. Trots att ett odisponerat anslag på 15 milj. kr. beräknas kvarstå vid budgetårets utgång har regeringen föreslagit att det totala anslaget skall höjas. Vidare kan vi konstatera att man på arbetsgivarsidan inte längre begär medel i beräknad omfattning. Det har förutsatts att fördelningen av anslaget mellan parterna skall vara 80 % till arbetstagarnas organisationer och 20 % till arbetsgivarnas organisationer. Ett minskat uttag av den ena parten motiverar inte ett ökat tillskott till motparten. I stället måste alternativet att spara de uppkomna överskottsmedlen tillvaratas.

I betänkandet redovisar utskottet att sysselsättningen inom jordbruket och trädgårdsnäringen har varit föremål för särskild utredning. Resultatet redovisas i betänkandet *Arbete i jordbruk och trädgård*. Efter remissbehandling redovisas frågan i propositionen. Bl. a. konstaterar utredarna att jordbruket och trädgårdsnäringen karakteriseras av betydande säsongmässiga variationer i sysselsättningen. Det är viktigt att dessa näringars arbetskraftsförhållanden utreds. Jag vill också erinra om en annan utredning, som dock inte redovisas i betänkandet, nämligen industriverkets utredning om

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

livsmedelsindustrin.

I detta betänkande förutsäger industriverket en minskning av sysselsättningen inom denna sektor av näringslivet med 6 000 personer fram till år 1985.

Vi har emellertid inte funnit anledning att göra någon särskild markering i utskottsbetänkandet. Jag har för min del nyligen tagit upp dessa problem i samband med en fråga till jordbruksministern, varvid jag efterlyst åtgärder för att öka vår förädling av livsmedel för bl. a. exportmarknaden. Genom dylika åtgärder torde vi kunna utbilda och engagera fler människor inom jordbruket och inom livsmedelsproduktionen. Att särskilt satsa på utbildning av unga människor skulle vara mycket positivt i dessa tider med hög ungdomsarbetslöshet och i sig innebära en god investering för framtiden. Det behövs fler människor för att förädla livsmedel än för att enbart producera råvaror. Det innebär även ett bättre kapacitetsutnyttjande. En breddad förädlingsverksamhet innebär dessutom en ökning av avsättningsmöjligheterna för trädgårdsnäringen och också av förutsättningarna för odling av specialgrödor. Till detta kommer en ökad riskspridning och möjligheter att utjämna säsongvariationerna.

Vår slutsats kan bara bli en: Samhället, staten, måste på allt sätt initiera åtgärder som förbättrar betingelserna för export av förädlade livsmedel. Det är angeläget att vi på alla sätt motverkar den negativa utveckling inom denna sektor av arbetsmarknaden som har förutsatts i den nyss nämnda utredningen från industriverket. Det finns därför anledning för regeringen att uppmärksamma detta förhållande.

Slutligen vill vi ta avstånd från de ambitioner som bl. a. socialdemokraterna för till torgs om skärpningar av främjandelagstiftningen. Vad vi behöver är inte tvångsingripanden mot arbetsgivarna eller motsvarande, utan ökade stimulansåtgärder till förmån för arbetsplacering av handikappade personer. Jag vill i dessa hänseenden hänvisa till våra reservationer som fogats till utskottets betänkande om åtgärder för de arbetshandikappade. Frågan behandlades i denna kammare för en vecka sedan.

Förutsättningarna för att bereda arbete åt alla måste baseras på ett konkurrenskraftigt näringsliv. Framtiden ligger i en politik som satsar på att med *generella medel* stärka *alla* våra företag. Erfarenheterna borde ha lärt oss att det största hotet mot vår sysselsättning och vår välfärd är en missriktad näringspolitik och en felaktig ekonomisk politik.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till samtliga moderata reservationer som fogats till det betänkande som vi nu behandlar.

MARTIN SEGERSTEDT (s):

Herr talman! I motion 557 har socialdemokraterna från Västernorrland krävt att samrådsgrupper för arbetsmarknadsfrågor inom skogsbruket skall inrättas i länen.

Utskottet har i en positiv skrivning sagt att sådana grupper skall kunna inrättas på initiativ av arbetsmarknadsverket, i första hand av länsarbetsnämnderna.

Bakgrunden till motionen är ett allt större behov av samordning och planering av arbetsmarknadsfrågorna på skogsbrukets område.

Motsvarande organ inom jordbruks- och trädgårdsnäringen är obligatoriskt och har en centralt fastlagd instruktion. Instruktionen ålägger lantbruksdelegationerna att hålla minst fyra sammanträden per år. Inrättandet av dessa samrådsorgan motiveras med de stora säsongvariationerna i dessa näringar.

Vi kommer inom kort att behandla en skogspolitisk proposition här i riksdagen. Insatserna för återväxtåtgärder och annan skogsvård kommer att få ökad prioritet. Dessa frågor är viktiga från arbetsmarknadssynpunkt, både för en ökad och jämnare sysselsättning i skogsbruket och för att trygga råvarutillgången för skogsindustrin. Med den målsättningen, och om vi skall komma ifrån en stor ökning av användningen av kemiska bekämpningsmedel av olika slag i skogsbruket, måste vi öka de manuella insatserna. Detta gäller framför allt bekämpningen av lövsly. Dessutom är skogsodlingen, produktion och utsättning av plantor, slyröjning och gallring i stora delar av vårt land utpräglade säsongarbeten. Vi menar därför att en skogsbruksdelegation kan motiveras lika starkt som de nuvarande lantbruksdelegationerna.

Dessa arbeten är dessutom väl lämpade till beredskapsarbeten, men de kräver då ganska omfattande organisatoriska insatser. Det gäller anskaffning av objekt, instruktion och utbildning, förläggning och transporter. Med nuvarande höga ungdomsarbetslöshet bör dessa insatser emellertid ges företräde, och ansvaret för detta kommer att falla på länsarbetsnämnderna. Och för att lösa arbetsuppgifter av den här arten behövs samordning mellan fackliga organisationer, markägariintressen och övriga delar av skogsnäringen samt berörda myndigheter.

Den försöksverksamhet med informella samrådsgrupper som har gjorts visar att arbetsuppgifter icke saknas. Rätt använda är samrådsorgan av denna typ en pådrivande faktor när det gäller att lösa speciella arbetsmarknadsproblem. Men för att arbetet skall kunna bedrivas intensivt och uthålligt bör det finnas fastlagd instruktion och organisation.

Vi motionärer förutsätter nu att regeringen i anledning av dagens riksdagsbeslut skall ge klartecken för inrättande av skogsbruksdelegationer i de län där behov av sådana finns.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Vårt samhällssystem kan aldrig uppnå målsättningen arbete åt alla. Inget kapitalistiskt samhälle kan uppnå den målsättningen. De arbetsmarknadspolitiska åtgärder som vidtogs i vårt land under 1950-talet och i början av 1960-talet byggde på den felaktiga uppfattningen att arbetslösheten var ett problem som berodde på att arbetskraften geografiskt och utbildningsmässigt inte överensstämde med de arbeten som fanns. Arbetsmarknadsutbildningen fick tre huvudsakliga syften – att omskola människorna till yrken där det finns arbete, att flytta människor från orter och län med arbetslöshet till regioner där monopolen behöver arbetskraft och att

förhindra att den öppna arbetslösheten steg till för höga siffror.

Än i dag finns det de som tror att arbetslöshet är ett informations-, utbildnings- eller omflyttningsproblem. Men de som tror så har ju blivit färre.

Inte ens den mest inbitne manchesterliberal eller den mest hoppfulle förespråkare för vårt lands avancerade arbetsmarknadspolitik kan längre blunda för det faktum att arbetslöshet är en egenskap hos det kapitalistiska systemet. Och det är det systemet som oinskränkt härskar i Sverige.

Bengt Fagerlund sade för några minuter sedan att vi vill ha en annan blandning. Ja, vi har ju nu en blandekonomi som är ungefär som den kanariefågelspastej som lär ha sålts av en slaktare i Milano. När han tillfrågades om proportionerna sade han: Fifty-fifty, en häst på en kanariefågel. Sådana är ju också proportionerna i den svenska blandekonomin med dess ca 5 % statsföretag. Vill Bengt Fagerlund och socialdemokratin ändra på de proportionerna, så må det hälsas med tillfredsställelse, för det är verkligen hög tid.

Nej, det finns inget kapitalistiskt system utan arbetslöshet.

Det som nu oroar även de mest inbitna förespråkarna för den kapitalistiska marknadshushållningen är det obestridliga faktum att arbetslösheten i de kapitalistiska länderna inte bara har stigit till nivåer som vi inte upplevt sedan 1930-talets mitt utan att den i stort sett har samma höga nivåer även då konjunkturerna förbättras. Arbetslösheten har alltså blivit ett permanent problem. 18 miljoner människor i de utvecklade kapitalistiska länderna och minst 100 miljoner i den kapitalistiska världen i övrigt förvägras den mänskliga rättigheten att ha ett arbete. Ingen, inte ens kapitalismens egna ekonomer, tror att dessa arbetslöshetssiffror kommer att minska avsevärt de närmaste åren.

Man kan ha förståelse för att de som tror att arbetslösheten är ett utbildnings- eller omflyttningsproblem nu börjar vackla i tron. Den ökning av arbetslösheten som skett i de utvecklade kapitalistiska länderna har ju nu sin motsvarighet också i vårt land.

Hos oss har den måhända inte kunnat avläsas i lika hastiga ökningar i den öppna arbetslösheten som i vissa andra länder, men det beror på att de vittomfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärderna sugit upp en del av den utslagning ur produktionslivet som har skett. I februari i år var 180 000 personer sysselsatta i arbetsmarknadsutbildning, skyddad och halvskyddad sysselsättning och beredskapsarbeten. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildningen har ökat i jämn takt från 6 500 år 1960 till 61 000 i februari 1979.

Jag kommer här in på en grupp som mycket litet har berörts i denna debatt, nämligen den stora skara som går i olika typer av omskolning. Det som skett har inneburit att AMU delvis har ändrat karaktär. Den snabba ökningstakten har försämrat utbildningsnivån, centren har fyllts till bristningsgränsen och saxning av undervisning på grund av för små undervisningslokaler har förekommit i betydande utsträckning på senare tid.

Målsättningen att omskola människor för att på det sättet komma till rätta

med arbetslöshetens problem har, av flera orsaker, blivit en chimär. Dels har kurserna varit för korta, dels har utslagningen från dessa ökat, och dels har det inte heller funnits jobb för dem som omskolats.

Detta gäller i all synnerhet de 23 000 ungdomar som har omskolats. Många, alltför många, har tvingats konstatera att arbetslösheten inte är något utbildningsproblem.

Pudeln kärna är att det helt enkelt inte finns jobb för en stor del av dem som har lärt sig ett nytt yrke via arbetsmarknadsutbildningen. AMU har i ökad utsträckning förvandlats från en meningsfull utbildningsinstitution till en förvaringsplats för arbetslösa.

Åtgärder för att förbättra utbildningen och AMU-arbetarnas situation är nödvändiga, men de är inte tillräckliga. Därutöver krävs åtgärder mot de stora monopolen, som behärskar vår ekonomi och som genom sin politil. framkallar arbetslösheten, men det faller naturligtvis utanför ramen för det betänkande som nu behandlas. Det får vi anledning att diskutera i andra sammanhang.

I motion nr 1666 yrkar vi att grundbidraget skall höjas till 155 kr. per dag och stimulansbidraget till 15 kr. per dag. Vi vet att bidragen har spelat en viktig roll för AMU-eleverna. I början av 1960-talet låg bidragen endast något mer än 100 kr. under genomsnittslönen för en industriarbetare. Men därefter har klyftan ökat mycket raskt, och 1971/72 var skillnaden 807 kr.

Under lågkonjunktuen 1972/73 ökade antalet AMU-elever markant och också missnöjet med de låga bidragen. AMU-eleverna kom fram till slutsatsen att de själva måste gå till kamp. Fr. o. m. 1972 fick missnöjet ett organiserat uttryck. AMU-eleverna började ta strid om sina intressen, och den helt avgörande frågan var då de låga bidragen.

I maj 1974 sittstred 30 000 AMU-elever under en dag för att ge eftertryck åt kravet på 900 kr. i grundbidrag per månad. I januari uppnåddes en viktig framgång då bidraget i ett svep höjdes från 90 kr. till 120 kr. per dag. Senare har ytterligare en höjning skett. Dessutom får AMU-elever numera en tia extra om dagen i stimulansbidrag.

AMU-elevernas aktivitet har utgått från att de måste få en reallön som det går att leva på. De skall inte behöva betala för den arbetslöshet som de inte får för genom sänkt standard, skuldsättning och andra ekonomiska svårigheter. Vi anser också att bidragen måste standardsäkras. Det är inte rimligt att de politiska konjunkturerna skall bestämma om och när bidragen skall höjas.

En sådan standardsäkring skulle enligt AMU-elevernas uppfattning inte kopplas till prisutvecklingen utan till löneutvecklingen inom industrin. I samband med de centrala avtalsuppörelserna borde också AMU-elevernas bidrag korrigeras. Vi i arbetarpartiet kommunisterna delar denna uppfattning.

Alla AMU-elever får inte ens grundbidraget på 150 kr. per dag om de är under 20 år. Det handlar om ganska många, som får ersättning enligt KAS – kontant arbetsmarknadsstöd – med 65 + 10, dvs. 75 kr. per dag i stället för 150.

Vi tycker att detta är en uppenbar orättvisa som måste bort. Vi har därför i

vår motion krävt att grundbidrag skall utgå med samma belopp till samtliga AMU-elever oavsett ålder, att utbildningsbidragen skall standardsäkras och följa löneutvecklingen inom industrin, att grundbidraget skall höjas från 140 till 155 och stimulansbidraget från 10 till 15 kr.

När det gäller bidragshöjningen för AMU-eleverna har det i tidigare anföranden sagts att kraven inte är nog högt ställda. Jag avslöjar väl ingen större hemlighet, om jag säger att huvudkraven i vår motion utarbetades av AMU-elevernas egen organisation. Därefter har de haft sin kongress och justerat upp kraven. Men detta är det enda konkreta yrkande som föreligger. Det bör man alltså stödja. Kommer det senare krav på ytterligare höjningar, är vi självfallet beredda att stödja dem i enlighet med AMU-elevernas önskemål.

Ungefär 30 % av eleverna i arbetsmarknadsutbildning är invandrare. En stor del av dem går på svenskundervisning i 18 veckor. 80 % slutar efter denna utbildning. Deras möjligheter att få behålla ett jobb på den svenska arbetsmarknaden är inte stora. Möjligheterna att lära sig det svenska språket på 18 veckor så att man kan tillgodogöra sig fortsatt grundutbildning är heller inte stora. Man kan i detta sammanhang fråga: Hur många av kammarens ledamöter tror sig om att kunna hjälpligt lära sig turkiska eller finska på 18 veckor?

Vi menar att undervisningen måste ökas till minst 24 veckor, en tidrymd som vi har kommit fram till efter kontakter med AMU-elevernas organisation och med invandrare.

Dessutom är det nödvändigt att invandrare ges möjlighet till yrkesutbildning på sitt modersmål.

I utskottet har man i detta sammanhang pekat på de praktiska svårigheterna med många olika språk. Det är sant att många olika språk är aktuella. Det vållar problem i daghem, i grundskolan och i gymnasiet.

Allt detta måste lösas på ett godtagbart sätt också inom arbetsmarknadsutbildningens ramar. Resultatet av att inte gå in för utbildning på invandrades modersmål är bara att de inte kan tillgodogöra sig den utbildning som vi kostar på dem. Det problemet måste lösas med lärare i olika språk.

Våra krav är i detta fall sammanfattningsvis: 24 veckors svenskundervisning på AMU-centren, möjlighet för invandrare att utbilda sig på modersmålet samt att yrkesvägledningen förbättras och förmedlas på resp. invandrarerspråk.

Det är krav som är fullt möjliga att genomföra genom en bestämd målinriktning, som avsevärt skulle förbättra invandrarernas utsatta position.

Totalt måste situationen för alla de tusenden som går i arbetsmarknadsutbildningen, svenskfödda såväl som invandrare, förbättras. De är alla offer för en politik som inte kan garantera rätten till arbete, och det gör oss alla i den här kammaren moraliskt skyldiga att göra allt för att förbättra deras situation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 1666 och 2148.

Jag vill, innan jag lämnar denna talarstol, göra några reflexioner i anslutning till Alf Wennerfors anförande tidigare här i dag. Han började med

att vända sig mot vad han med rätta menade vara reaktionära tankegångar. Men så småningom blev han själv mer och mer reaktionär. Han är alltså fången i den filosofi som innebär att arbetskraften skall vara kapitalets lekball, att den skall flytta som det passar de kapitalägande. Jag vill säga till herr Wennerfors att det är verkligen reaktionärt. Det är den reaktionära politiken som under många år så hårt har drabbat bygder och människor i vårt land och som fortfarande är vägledande.

Nu har ju manövreringsutrymmet för den politiken krympt en smula på grund av den kris som vi har.

När jag åker landet runt träffar jag ofta människor som under tidigare år lovades guld och gröna skogar, bara de var så goda att flytta på sig till de områden där kapitalet just då behövde arbetskraft. Nu träffar jag många av dem som har flyttat från Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland osv. som arbetslösa i Eskilstuna, Göteborg och i andra områden i landet. Arbetslösheten känns ju inte bättre för dem därför att de är drabbade där än om de skulle gå arbetslösa hemma i Gällivare eller varifrån det kan vara som de kommer.

Alf Wennerfors ägnade en stor del av sitt anförande åt reaktionär propaganda för att folkförflyttningarna skall sättas i högsätet och avfolkningspolitiken underlättas. Men förstår inte Alf Wennerfors – eller moderaterna och de borgerliga i övrigt – att det inte löser några problem i det här landet eller skapar några nya jobb? Möjligen skapar det en smula jobb för ett antal flyttfirmor, men problemet är ju att det finns för få arbetstillfällen och att vi i realiteten har långt över en halv miljon arbetslösa människor. Inte löser man det problemet genom att propagera för att folk skall flytta. Det är i verklig mening en reaktionär filosofi. Den är dessutom prövad, och den har sannerligen inte löst arbetslöshetens problem i det här landet.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21 behandlas några motioner där jag tillsammans med andra ledamöter av kammaren tagit upp ett antal angelägna sysselsättningsfrågor. Vissa motioner har utskottet behandlat välvilligt, och skrivningarna innebär klarlägganden eller uttryck för att motionernas yrkanden bör uppmärksammas av resp. myndigheter eller andra organ. I andra fall tycker jag nog att utskottet inte tillräckligt har tillgodosett önskemålen i motionerna. Jag inser dock att det nu inte är möjligt att vinna gehör för ändringsförslag till utskottets betänkande, varför jag inte kommer att ställa några särskilda yrkanden i anledning av motionerna.

En motion tar upp de ökade svårigheterna att få krav och önskemål från arbetsgivare resp. arbetstagare att sammanfalla. Det förekommer allt oftare att expansiva företag på en ort söker arbetskraft men inte kan få sådan i tillräcklig omfattning trots att ett stort antal människor kan vara registrerade som arbetssökande på orten. Vi hörde ett exempel på detta i nyheterna i dag, där ett textilföretag i Ulricehamn behövde anställa 25 å 30 personer. Det fanns ungefär 500 anmälda arbetslösa i den branschen där nere, men man kunde ändå inte lösa problemet. Det är i hög grad otillfredsställande för båda parter

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

med en sådan utveckling. Det är slöseri med resurserna, och företagens utveckling och expansion kan hämmas till nackdel för sysselsättningen i stort, om inte de här problemen kan lösas. Det är en mängd frågor som kan tillmätas betydelse, men jag skall inte ta upp dem här; några har nämnts i motionen. Utifrån de kontakter jag har med näringslivet finner jag det mycket angeläget att åtgärder vidtas för att ungdom och arbetsmarknad skall passa bättre till varandra.

Utskottet har, såvitt jag kunnat finna, inte yttrat sig över denna motion i sitt betänkande, utan den är endast refererad. Den har behandlats tillsammans med en annan motion från moderaterna, som tar upp behovet av ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Jag har med min motion inte avsett att lösningen enbart ligger i ökad rörlighet, utan fastmer att finna vägar för att arbetskraften och arbetsmarknaden skall bättre anpassas till varandra utan en ökad omflyttning.

Det har dock kommit till min kännedom att arbetsmarknadsstyrelsen uppmärksammat de problem som tagits upp i motionen. I början av detta år har tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att bl. a. överväga möjligheterna till en effektivare platsförmedlingsverksamhet i syfte att förbättra förmedlingsresultatet för såväl arbetstagare som arbetsgivare. Jag vill säga att stora förhoppningar ställs på denna arbetsgrupp, och jag vill hoppas att den kan komma fram till verkliga resultat.

En annan av våra motioner tar upp ett yrkande om att lagen om anställningsfrämjande åtgärder, den s. k. Åmanlagen, skall ändras i 5 § så, att det skall bli möjligt att anställa ungdomar under 25 år på prov under högst sex månader. Vi är medvetna om att en utredning arbetar med dessa frågor. Men vi tycker att det inte skulle vara svårt att redan nu genomföra den begränsade ändring vi föreslår. Det är ju ett känt förhållande att den naturliga inskolning i arbetslivet och den kännedom om arbetslivets villkor som ett provanställningsförfarande innebär har motverkats av lagstiftningen. Det har försvårat för ungdomar att få ett jobb, och jag anser att man med hänsyn till den höga arbetslösheten bland ungdom borde ha genomfört denna förändring utan att avvakta utredningen. Nu har utskottet inte velat gå den vägen, och då får motionen och mitt inlägg här ses som en påstötning på utredningen att snarast komma fram med godtagbara förslag.

Ungdomssysselsättningen tas även upp i en annan av våra motioner, nr 1558. Det har ju visat sig att beredskapsarbeten för ungdom med 75 % statsbidrag har blivit en bra utnyttjad och allmänt omtyckt form för att ge ungdom sysselsättning. Beredskapsarbetena har givit ungdomarna en bra kontakt med arbetslivet. Särskilt i de privata företagen har verksamheten slagit väl ut i det att över hälften kunnat få fortsatt anställning efter beredskapsperioden.

I motionen har vi tagit upp en rad detaljer. Dels vill vi att åldersgränsen skall höjas, så att även ungdomar mellan 20 och 25 år skall kunna tas emot också i enskilda företag i likhet med vad som gäller för beredskapsarbeten i kommunerna. Jag förstår inte varför det skall vara denna skillnad. Behovet av sysselsättning är ju mycket stort även i åldrarna över 20 år. Det visar

arbetsmarknadsstatistiken. Det kan t. ex. vara svårt för ungdomar som återkommer från sin första militärtjänst att komma in på arbetsmarknaden.

Utskottet vill inte gå oss motionärer till mötes men hänvisar till att det efter särskild prövning finns möjlighet även för den äldre gruppen att kunna få beredskapsarbete. Jag tycker det skulle genomföras en ändring här, så att gränsen 25 år gäller generellt. Risken för att det skulle bli svårare för de yngre grupperna att få dylika arbeten vid en ändring enligt motionen har framhållits i den allmänna debatten. Jag menar att antalet beredskapsarbeten skulle komma att öka genom den här förändringen. Det skulle bli ökad efterfrågan från företagen, och ändringen skulle inte vara negativ för de yngre grupperna.

Vi har också föreslagit att småföretagens och jordbrukets organisationer – vi tänker här närmast på LRF och SHIO-Familjeföretagen – skulle engageras i arbetet för att förmå företagen att ta emot fler ungdomar till beredskapsarbete eller annan anställning. Vi har den bestämda uppfattningen att om man kan skapa ökade och förbättrade kontakter mellan arbetsförmedlingarna och företagen, så har man mycket att vinna. Detta styrks på ett effektivt sätt av de försök med uppsökande verksamhet som arbetsförmedlingarna i vissa län har genomfört den senaste tiden. Överallt har man kunnat notera ökad anställning av ungdom efter dessa besök. Man har hos företagen fått bättre förståelse för arbetsförmedlingarnas uppgifter och arbetssituation, och kontakterna har betraktats som investeringar för bättre framtida samarbete, effektivare arbetsförmedling och fler anställningar.

Vi tror därför att om man kan engagera företagens organisationer, så vinner man möjlighet till förbättrade resultat på ett billigt och bra sätt. Trepartistregeringen diskuterade dylika lösningar under hösten 1978, men tankarna hann aldrig komma till genomförande. Jag beklagar att regeringen nu inte velat lägga fram förslag i denna riktning och att inte heller utskottet funnit intresse av att ta upp frågan på allvar.

Temat för de motioner som jag nu talat för har varit att öka sysselsättningen för framför allt ungdomen genom att bättre möta företagen och öka samarbetet, att engagera företagen och deras egna organisationer i samverkan för att lösa problemen. Jag tror att den vägen inte är utnyttjad till fullo. Det skulle ge goda resultat, om man gjorde ökade insatser här. Jag vill uttala förhoppningen att allt fler så småningom skall inse behovet av ökad kontakt mellan företagen och förmedlingsverksamheten och att detta skall leda till åtgärder i den riktning motionerna tar upp.

Till sist vill jag endast omnämna att de motioner vi väckt med önskemål om att beredskapsarbeten i ökad utsträckning skall komma till användning i sysselsättningsskapande syfte inom jord- och skogsbruket har utskottet inte motsatt sig. Det finns inom detta område stora möjligheter till meningsfyllda arbetsuppgifter som hittills inte utnyttjats ordentligt. Det är i regel produktiva arbeten som innebär bättre ekonomi såväl för jord- som för skogsnäringen på längre sikt, liksom en bättre ekonomi för landet och en förbättrad beredskap. Jag finner det mycket angeläget att de regionala myndigheterna prövar en

mer positiv inställning till denna form av beredskapsarbeten i fortsättningen.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till centerns reservationer till betänkandet och i övrigt till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 272
Nej – 48

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 167
Nej – 154

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167
Nej - 154

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 306
Nej - 15

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1643 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads- politiken

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1643 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 15

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Jan-Ivan Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jan-Ivan Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jan-Ivan Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 240
Nej - 79
Avstår - 1

Per Stjernström (c) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 339 och 1643 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 339 och 1643 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305
Nej – 15

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 167
Nej – 154

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 167
Nej – 154

Mom. 14–18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1052 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1052 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 16

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 7 av Elver Jonsson m. fl. samt 3:o reservationen nr 8 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Alf Wennerfors begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alf Wennerfors begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 20 antar reservationen nr 7 av Elver Jonsson m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 8 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 113
Nej – 50
Avstår – 156

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

3

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Elver Jonsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Elver Jonsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 164
Avstår – 1

Mom. 21–24

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Elver Jonsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Elver Jonsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 25 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Elver Jonsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Elver Jonsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 154
Nej – 167

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

Marianne Stålberg (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Mom. 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 50

Mom. 27

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272
Nej - 49

Mom. 29

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167
Nej - 154

Mom. 31

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1666 och 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1666 och 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 306
Nej - 15

Mom. 33

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads- politiken

vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 33 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 168
Nej – 152

Mom. 34

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1666 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 35 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1666 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 304
Nej – 2
Avstår – 13

Mom. 36 och 37

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 38

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 38 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272

Nej - 49

Mom. 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 39 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167

Nej - 154

Mom. 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 40 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Bengt Fagerlund m. fl.

Onsdagen den
21 mars 1979

Arbetsmarknads-
politiken

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167
Nej - 153
Avstår - 1

Mom. 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274
Nej - 47

Mom. 42-53

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 54

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Johansson i Simrishamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 54 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 166
Nej – 155

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Arbetsmarknads-
politiken*

Mom. 55 och 56

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 57

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 20 av Bengt Fagerlund m. fl. samt 3:o) reservationen nr 21 av Alf Wennerfors och Sten Svensson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Erik Johansson i Simrishamn begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Sten Svensson begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 57 antar reservationen nr 20 av Bengt Fagerlund m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 21 av Alf Wennerfors och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 158
Nej – 49
Avstår – 113

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 21 mom. 57 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Johansson i Simrishamn

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 166

Nej – 155

Stöd till dagspressen m. m.

§ 13 Stöd till dagspressen m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 bilaga 12 såvitt avser stöd till dagspressen, organisationstidskrifter samt tidningar på andra språk än svenska m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 12 (utbildningsdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

till Presstödsnämnden för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 657 000 kr. (punkten B 22, s. 113),

godkänna de i propositionen förordade förändringarna i grunderna för statligt stöd till dagspressen,

till Stöd till dagspressen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 304 500 000 kr. (punkten B 23, s. 130),

till Stöd till organisationstidskriften för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr. (punkten B 24, s. 132).

godkänna de i propositionen förordade förändringarna i grunderna för statligt stöd till tidningar på andra språk än svenska,

till Stöd till tidningar på andra språk än svenska för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr. (punkten B 26, s. 136),

till Pressens lånefond för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr. (punkten V:4, s. 710).

I propositionen hade föreslagits att produktionsbidraget till fådagarstidningar höjdes från 600 000 kr. till 750 000 kr. För rikstidning hade bidraget föreslagits höjt från 900 000 kr. till 1 500 000 kr. Samtidigt höjdes beloppen i motsvarande utsträckning för rikstidning med mindre upplaga än 10 000 exemplar enligt de särskilda övergångsbestämmelser som gällde för dessa t. o. m. 1979. Förutom höjningarna av beloppen för produktionsbidrag hade föreslagits att fådagarstidning med produktionsbidrag också skulle ges möjlighet att redan nu ansöka om utvecklingsbidrag för år 1979. Samtidigt infördes kravet att fådagarstidning för att vara berättigad till produktionsbidrag skulle innehålla minst 1 500 spaltmeter redaktionell text per år. Detta krav på minsta redaktionellt innehåll hade föreslagits gälla vid bestämmandet av produktionsbidrag för år 1981.

Vad gällde produktionsbidragen till flerdagarstidningar hade föreslagits särskilda insatser till lågtäckningstidningar med högst 20 % hushållstäckning. För lågtäckningstidningarna med högst 20 % hushållstäckning hade föreslagits ett generellt påslag på 25 % av produktionsbidraget. Samtidigt höjdes den nedre gränsen för produktionsbidrag till tidning som utkom minst fem dagar i veckan procentuellt lika mycket dvs. till 1 125 000 kr.

För storstadstidningar med högst 20 % hushållstäckning hade föreslagits att det generella påslaget höjdes till 10 % för tidningar med större upplaga än 100 000 exemplar. I de fall sådan storstadstidning erhöll maximalt bidrag skulle påslaget beräknas på detta.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Stöd till dagspressen m. m.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:491 av Christina Rogestam m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade om ändring i förordningen om bidrag till dagstidningar så att presstödsnämnden fick möjlighet att bevilja även icke svenskspråkiga tidningar stöd i andra former än produktionsbidrag,

1978/79:677 av Göthe Knutson (m) och Håkan Winberg (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att reglerna för stöd till organisationstidskrifter förtydligades, så att de erhöll den av riksdagen ursprungligen avsedda innebörden,

1978/79:810 av Lennart Bladh m. fl. (s),

1978/79:811 av Karl Boo m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade 1. godkänna motionens förslag angående utformningen av produktionsbidraget till storstadstidningar, 2. godkänna motionens förslag angående utformningen av stödet till organisationstidskrifter, 3. att hos regeringen begära att dagspresskommittén fick förnyat uppdrag att överväga formerna för kvalifikationsgräns för fädagarstidningar, 4. att hos regeringen begära att dagspresskommittén genom tilläggsdirektiv gavs i uppdrag att överväga frågan om indexreglering av presstödet, 5. att till Stöd till dagspressen (bil. 12, B 23) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 000 000 kr. förhöjt anslag på 308 500 000 kr. samt 6. att Stöd till organisationstidskrifter (bil. 12, B 24) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 5 000 000 kr. förhöjt anslag på 55 000 000 kr.,

1978/79:815 av Hilding Johansson m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen skulle 1. godkänna de i motionen föreslagna ändringarna i reglerna för produktionsbidrag till storstadstidningar, 2. godkänna de i motionen föreslagna ändringarna i stödet till organisationstidskrifter, 3. godkänna de i motionen föreslagna ändringarna i stödet till tidningar på andra språk än svenska, 4. till Stöd till dagspressen för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 308 500 000 kr., 5. till Stöd till organisationstidskrifter för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 60 000 000 kr., 6. till Stöd till tidningar på andra språk än svenska för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 700 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 4 200 000 kr.,

1978/79:818 av Börje Stensson m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade begära hos regeringen att föreskrifter meddelades, som gav verkställighet åt det avsedda förebyggandet av konkurrensnedvridning på tidskriftsområdet,

1978/79:1090 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle 1. godkänna de i motionen 1978/79:1108 förordade förändringarna i grunderna för statligt stöd till dagspressen samt 2. till Stöd till dagspressen för

budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 13 100 000 kr. reducerat förslagsanslag av 291 400 000 kr.,

1978/79:1091 av Karl Boo m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen angående en nödvändig precisering av reglerna för organisationstidskriftsstödet, och 1978/79:1693 av Per Olof Sundman m. fl. (c, s, m, fp, vpk).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande Presstödsnämnden med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del till Presstödsnämnden för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 657 000 kr.,

2. beträffande Pressens lånefond med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del till Pressens lånefond för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.,

3. beträffande grunderna för statligt stöd till dagspressen

a) såvitt avsåg produktionsbidrag till storstadstidningar med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med bifall till motionerna 1978/79:811 punkten 1 och 1978/79:815 punkten 1 och med avslag på motionen 1978/79:1090 punkten 1 i denna del ge regeringen till känna vad utskottet anført rörande det generella påslaget på produktionsbidraget till vissa storstadstidningar,

b) såvitt avsåg produktionsbidrag till övriga lågtäckningstidningar bifalla propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och avslå motionen 1978/79:1090 punkten 1 i denna del,

c) såvitt avsåg formerna för kvalifikationsgräns för fädagarstidningar med avslag på propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med bifall till motionen 1978/79:811 punkten 3 ge regeringen till känna vad utskottet anført rörande dagspresskommitténs uppdrag,

d) såvitt avsåg förändringar i grunderna för statligt stöd till dagspressen i övrigt bifalla propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del,

e) såvitt avsåg möjligheterna för tidningar på andra språk än svenska att erhålla stöd enligt samma regler som svenskspråkiga tidningar med anledning av motionen 1978/79:491 ge regeringen till känna vad utskottet anført rörande dagspresskommitténs uppdrag,

f) såvitt avsåg indexreglering av presstödet med bifall till motionen 1978/79:811 punkten 4 ge regeringen till känna vad utskottet anført rörande dagspresskommitténs uppdrag,

4. beträffande Stöd till dagspressen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med bifall till motionerna 1978/79:811 punkten 5 och 1978/79:815 punkten 4 samt med avslag på motionen 1978/79:1090 punkten 2 till Stöd till dagspressen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 308 500 000 kr.,

5. beträffande grunderna för statligt stöd till organisationstidskrifter

a) såvitt avsåg stödbeloppen med anledning av motionerna 1978/79:811 punkten 2 och 1978/79:815 punkten 2 ge regeringen till känna vad utskottet

anfört rörande höjningar av stödbeloppen,

b) såvitt avsåg reglerna angående stöd till i övrigt icke stödberättigade tidskrifter för undvikande av konkurrenssnedvridning med bifall till motionerna 1978/79:677, 1978/79:818 samt 1978/79:1091 ge regeringen till känna vad utskottet anfört i denna del,

c) såvitt avsåg grunderna för statligt stöd till organisationstidskrifter i övrigt avslå motionerna 1978/79:810 och 1978/79:1693,

6. beträffande Stöd till organisationstidskrifter med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och motionerna 1978/79:811 punkten 6 och 1978/79:815 punkten 5 till Stöd till organisationstidskrifter för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 57 500 000 kr.,

7. beträffande grunderna för statligt stöd till tidningar på andra språk än svenska med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och motionen 1978/79:815 punkten 3 godkänna förslagen i propositionen samt ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionen anfört beträffande höjda stödbelopp,

8. beträffande Stöd till tidningar på andra språk än svenska med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och motionen 1978/79:815 punkten 6 till Stöd till tidningar på andra språk än svenska för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 4 025 000 kr.

Reservationer hade avgivits av

1. av Anders Björck (m) och Lars Schött (m) som ansett att utskottet under 3 och 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

3. beträffande grunderna för statligt stöd till dagspressen

a) såvitt avsåg produktionsbidrag till storstadstidningar med bifall till motionen 1978/79:1090 punkten 1 i denna del och med avslag på propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del samt motionerna 1978/79:811 punkten 1 och 1978/79:815 punkten 1 ge regeringen till känna vad reservanterna anfört rörande det generella påslaget på produktionsbidraget till vissa storstadstidningar,

b) såvitt avsåg produktionsbidrag till övriga lågtäckningstidningar med bifall till motionen 1978/79:1090 punkten 1 i denna del och med avslag på propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del ge regeringen till känna vad reservanterna anfört rörande produktionsbidraget till vissa lågtäckningstidningar,

c) (= utskottet),

d) såvitt avsåg förändringar i grunderna för statligt stöd till dagspressen i övrigt bifalla förslagen i propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del med undantag av förslaget till höjda produktionsbidrag till fädagarstidningar,

e) (= utskottet),

f) (= utskottet),

4. beträffande Stöd till dagspressen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med bifall till motionen 1978/79:1090 punkten 2 samt med avslag på motionerna 1978/79:811 punkten 5 och

1978/79:815 punkten 4 till Stöd till dagspressen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 291 400 000 kr.,

2. av Torkel Lindahl (fp) som ansett att utskottet under 3 och 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

3. beträffande grunderna för statligt stöd till dagspressen

a) såvitt avsåg produktionsbidrag till storstadstidningar bifalla propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och avslå motionerna 1978/79:811 punkten 1, 1978/79:815 punkten 1 samt 1978/79:1090 punkten 1 i denna del,

b) (= utskottet),

c) (= utskottet),

d) (= utskottet),

e) (= utskottet),

f) (= utskottet),

4. beträffande Stöd till dagspressen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med avslag på motionerna 1978/79:811 punkten 5, 1978/79:815 punkten 4 samt 1978/79:1090 punkten 2 till Stöd till dagspressen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 304 500 000 kr.,

3. av Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp) och Lars Schött (m) som ansett att utskottet under 5 och 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

5. beträffande grunderna för statligt stöd till organisationstidskrifter

a) såvitt avsåg stödbeloppen avslå motionerna 1978/79:811 punkten 2 och 1978/79:815 punkten 2,

b) (= utskottet),

c) (= utskottet),

6. beträffande Stöd till organisationstidskrifter med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med avslag på motionerna 1978/79:811 punkten 6 och 1978/79:815 punkten 5 till Stöd till organisationstidskrifter för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.,

4. av Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp) och Lars Schött (m) som ansett att utskottet under 7 och 8 bort hemställa

att riksdagen skulle

7. beträffande grunderna för statligt stöd till tidningar på andra språk än svenska godkänna förslagen i propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del samt avslå motionen 1978/79:815 punkten 3,

8. beträffande Stöd till tidningar på andra språk än svenska med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 12 i denna del och med avslag på motionen 1978/79:815 punkten 6 till Stöd till tidningar på andra språk än svenska för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.,

5. av Hilding Johansson, Holger Mossberg, Olle Svensson, Ove Karlsson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist och Kerstin Nilsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen skulle

beträffande grunderna för statligt stöd till organisationstidskrifter

a) (= utskottet),

b) såvitt avsåg reglerna angående stöd till i övrigt icke stödberättigade tidskrifter för undvikande av konkurrenssnedvridning avslå motionerna 1978/79:677, 1978/79:818 samt 1978/79:1091,

c) (= utskottet),

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Beträffande få frågor kan man peka på en så snabb och glädjande åsiktsförskjutning som då det gäller inställningen till det statliga presstödet. Den som studerar föreliggande betänkande från konstitutionsutskottet finner att samtliga partier godtar statsrådet Jan-Erik Wikströms proposition i dess huvuddrag. Inget parti föreslår, mer än marginella ändringar, även om meningsskiljaktigheterna på några punkter är viktiga och ideologiskt betydelsefulla. Ta anslaget till produktionsbidragen för s. k. lågtäckningstidningar som exempel! Socialdemokraterna och centern föreslår en ökning med 4 milj. kr. i förhållande till propositionen – moderaterna anslår allt vad regeringen begär utom 13 milj. kr.

Socialdemokraterna och centern har gått i bräsch för den här utvecklingen, men givetvis har den växande enigheten också uppstått genom ömsesidig påverkan under utredningsarbete och riksdagsbehandling när det gäller partiernas uppfattningar. Jag tycker att det har vuxit fram någonting som man skulle kunna kalla en svensk massmedieideologi. Den kan beskrivas som en strävan att skapa en kombination mellan frihet från staten då det gäller ingripanden mot den redaktionella verksamheten – här stöder vi oss på en liberal tryckfrihetstradition – och en frihet genom staten i den meningen att statsstödet påverkar massmediestrukturen så att de många människornas frihet att välja inom ett rikt och åsiktsnyanserat utbud främjas.

I föreliggande betänkande bildar socialdemokraterna majoritet tillsammans med centern i samtliga avsnitt utom ett, nämligen det som gäller grunderna för statligt stöd till organisationstidskrifter. Till detta vill jag något återkomma senare. Men i övrigt vill jag – med tanke på att majoriteten har andra företrädare i denna debatt – uppehålla mig vid frågan om hur principiellt viktigt det är att hålla fast vid en selektiv utformning av presstödet. Att riksdagen gjort detta – med vissa avvikelser under den borgerliga trepartiregeringens tid – förklarar att stödet kunnat bli så effektivt, trots att det endast svarar för omkring 5 % av den samlade dagspressens nettointäkter. I det delbetänkande från dagspresskommittén som propositionen bygger på redovisades att dagspressens inkomster från tidnings- och annonsförsäljning år 1977 totalt uppgick till ca 3,3 miljarder kronor. Nu säger moderaterna i sin reservation att de eventuellt ökade insatser för presstödet

jande ändamål som kan visa sig nödvändiga då dagspresskommittén slutfört sitt arbete bör koncentreras till generella och konkurrensneutrala åtgärder. Låt mig konkretisera hur ett sådant resonemang konsekvent tillämpat skulle ha verkat i det förflutna genom att för åren 1976 och 1977 jämföra rörelseresultatet för 30 konkurrenstidningar å ena sidan med det nu utgående selektiva stödet och å andra sidan med ett helt generellt stödsystem enligt moderaternas önskemål. Jämförelsen görs från antagandet att ett stöd av det selektivastorlek, nämligen 5 % av de totala intäkterna, har utgått generellt till alla tidningar i förhållande till deras omsättning. Exemplet är hämtat från dagspresskommitténs enkätmaterial.

Det visar sig att i verkligheten gjorde de 15 lågtäckningstidningarna 1976 tillsammans en förlust på 3 milj. kr. Resultatet blev än sämre 1977: förlusten ökade till 9 milj. kr. De 15 högtäckningstidningarna hade det bättre ställt. År 1976 var deras sammanlagda överskott efter planenliga avskrivningar 20 milj. kr. Året därefter hade överskottet ökat till 34 milj. kr.

Med ett generellt stödsystem skulle bilden radikalt ha förändrats. För högtäckningstidningarna skulle överskottet ha fördubblats 1976 – från 20 till 42 milj. kr. – och blivit ca 70 % större 1977 – 58 i stället för 34 milj. kr. Lågtäckningstidningarnas förluster hade blivit så stora att de rimligen inte kunnat bära dem – ett underskott på 55 i stället för 3 milj. kr. 1976 och på 62 i stället för 9 milj. kr. 1977. Tidningsdöden hade då drabbat alla lågtäckningstidningar – högtäckningstidningarna hade slukat upp dem.

Till Anders Björck vill jag säga: Lär av detta! Ett generellt stöd är inte konkurrensneutralt. Det förstärker marknadskrafterna och påskyndar koncentrationsprocessen. De ekonomiskt svaga tidningarnas problem kan inte lösas med generella medel.

Jag skall ta upp några punkter i betänkandet. Beträffande organisationspresstödet är det inte överord att säga att stödet kom till i sista minuten. Som KU påpekade när vi införde stödet för två år sedan, så hade dessa tidskrifter då nått den gräns där det hotade att bli ekonomiskt omöjligt för många organisationer att fortsätta med sin tidskriftsutgivning. Den gräns där man med formatminskningar, enklare tryck och olika rationaliseringar kunde få ner kostnaderna var nådd. Och de ökningarna av posttaxorna som aviserades kunde ha blivit dödsstöten för många av dessa tidskrifter.

Det gäller nu för oss att bevaka att detta stöd inte urholkas av fortsatta kostnadsstegringar. Posttaxorna, priset på papper och även tryckningskostnadernas utveckling gör det nödvändigt med en kompenserande uppräknings av stödet. Det är tillfredsställande att vi lyckats få majoritet för att räkna upp stödet med 15 %. Därigenom förbättras inte förutsättningarna för denna tidskriftsutgivning, men vi undviker att svårigheterna återigen skall öka. Förslagen från utskottet innebär att riksdagen är beredd att fortsätta ta ett aktivt ansvar för mångfalden i debatten även på detta område.

Men, herr talman, om uppräkningsarna av stödbeloppet till organisations-tidskrifterna är väl motiverade så gäller enligt min mening motsatsen beträffande skrivningen om ICA-Kuriren. När stödet till organisationstidskrifterna infördes gick vi från socialdemokratiskt håll emot att särskilda

undantag skulle kunna gälla för tidskrifter som gjorde gällande att de skulle drabbas av försämrade konkurrensförutsättningar på grund av att folkrörelsepressen fick stöd. Vi kunde inte se att några sådana effekter rimligen skulle kunna uppstå. Och vi stödde oss inte bara på en god kännedom om folkrörelserna och arbetet inom dessa utan också på de bedömningar som gjordes av tidskriftsutredningen och i propositionen.

Nu infördes ändå en sådan kompensationsregel, och den fick enligt vår mening en bra utformning. Om det mot förmodan skulle vara så att en organisationstidskrift är så lika till karaktär och innehåll jämfört med en kommersiell tidskrift att den senare får försämrade konkurrensförutsättningar, är det naturligtvis inte orimligt att den sistnämnda kan ges ett visst stöd. Regeln har också nu tillämpats av presstödsnämnden, och resultatet visar att vi hade rätt. Inte i något fall har nämnden funnit att det uppstått sådana effekter som befarades från vissa håll. Nämnden har alltså avslagit ansökningarna. Detta resultat har föranlett utskottsmajoriteten att begära att reglerna ändras. Det sägs klart ut i skrivningen att det är avslaget på ICA-Kurirens ansökan som har föranlett missnöjet. Utskottet har inte tagit något intryck av de informationer man fått från fackpressens samarbetsorganisation, som pekat på att det – om man skall ge kompensatoriskt stöd – finns angelägnare exempel. Utskottets skrivning kommer så nära en Lex ICA-Kuriren som man kan komma – den tidningen, men ingen annan, skall ha stöd.

Presstödsnämnden har lagt ner ett omfattande arbete på att bedöma dessa ansökningar, och nämnden har funnit att någon sådan allvarlig konkurrensnedvridning inte har uppstått som förordningen talar om. Den rimliga slutsatsen av detta måste bli att det saknas anledning att ge ett stöd i det aktuella fallet. Någon anledning att helt godtyckligt ändra bestämmelserna, så att en viss tidning erhåller stöd trots att det bevisats att den inte drabbats, har vi svårt att se. De upplagesiffror som tagits fram av utskottets kansli visar trots allt att ICA-Kuriren under det år som stödet utgått minskat i upplaga väsentligt mindre än den konsumentkooperativa tidningen Vi, som åberopas i utskottsmajoritetens skrivning.

Herr talman! Om vi skall kunna bevara och bygga upp tidskriftsstödet så att det blir ett verkningsfullt stöd för den demokratiska debatten, måste vi liksom när det gäller presstödet arbeta med automatiskt verkande regler och en selektiv stödkonstruktion, så att de begränsade resurserna sätts in där de verkligen behövs. Utskottets skrivning på den här punkten är farlig inför framtiden. Trots vad majoriteten själv skriver tar man kanske nu ett första steg till att omvandla stödet till ett mer allmänt tidskriftsstöd, och på den punkten är vi överens med majoriteten om att för detta saknas presspolitisk grund.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 5 och i övrigt till utskottets hemställan i alla delar.

Onsdagen den
21 mars 1979

Stöd till dagspressen m. m.

ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Föreliggande betänkande behandlar tre olika ting: dels stöd till dagspressen, dels stöd till publikationer på annat språk än svenska och dels stöd till organisationstidskrifter.

Låt mig när det gäller stödet till dagspressen påpeka att dagspresskommittén befinner sig mitt uppe i sitt arbete. Större delen av dess utredningsuppdrag återstår. I ett sådant läge bör rimligen inte regering och riksdag göra andra förändringar än sådana som är absolut nödvändiga när det gäller det nuvarande presstödet. I annat fall föregriper man dagspresskommitténs arbete och dess möjligheter att göra en genomgripande översyn av det nuvarande presstödet begränsas.

Utgångspunkten för det framtida presstödet måste vara att det är så utformat att det inte snedvrider konkurrensen, att inte pressens självständighet äventyras och att tidningarna inte blir beroende av statsmakternas välvilja.

Detta leder till att presstödet i så stor utsträckning som möjligt måste vara av generell natur. Det får inte leda till att vi bara konserverar den pressstruktur som vi har i dag och som vi i stort sett hade när det statliga presstödet infördes 1969. Det kan inte vara rimligt att förvandla våra tidningar till institutioner som i växande utsträckning finansieras med statligt stöd. Med en sådan utveckling riskerar vi att på sikt ta död på en fri, levande och kritisk press.

Det är därför, herr talman, viktigt att det framtida presstödet utformas så att det främjar en förnyelse av den svenska pressen, och att också nya röster kan komma att höras. Ett ensidigt vaktslående om dagens pressstruktur kan och får inte bli ett självändamål.

Dagspresskommittén har i ett delbetänkande föreslagit att det sker en uppräkning av det selektiva produktionsstödet. Den moderate representanten i dagspresskommittén har reserverat sig emot detta, därför att härigenom förbrukas i stor utsträckning den ram för anslagshöjningar som ställts till kommitténs förfogande, och detta innan väsentliga delar av utredningsuppdraget har hunnit analyseras.

Vi yrkar alltså avslag på den föreslagna höjningen av presstödet till 13,1 milj. kr. Det finns dock f. n. två kategorier tidningar som kan vara i behov av ett ökat stöd. Det är dels landsortstidningar på konkurrensorter med särskilt låg hushållstäckning, dvs. mindre än 20 %, dels den storstadstidning som är i det svåraste ekonomiska läget, nämligen Svenska Dagbladet. Tidningar av en sådan rikspresskaraktär har ju alldeles speciella problem, inte minst när det gäller en del av distributionskostnaderna. Däremot kan vi konstatera att övriga lågtäckningstidningar har en klart bättre ekonomi, och i vissa fall har de t. o. m. förbättrat sina konkurrenspositioner. Stödet till de två förstnämnda kategorierna kan man, herr talman, öka genom omfördelningar inom ramen för det nuvarande presstödet. Låt mig också i detta sammanhang peka på att det inte lämnats någon tidningsekonomisk motivering eller någon annan motivering för en höjning av stödet till fådagartidningarna från 600 000 kr. till 750 000 kr. Vi moderater yrkar alltså avslag på detta

förslag.

Till herr Svensson vill jag säga att marknadskrafterna förvisso spelar en viktig roll i dessa sammanhang. Men detta är inte enbart någonting negativt. Eller låt mig vända på saken och säga: Det är i hög grad positivt att marknadskrafterna inte försvinner från tidningsmarknaden. Går man nämligen in för en stark styrning, för ett selektivt stöd, är jag övertygad om att man inte bara hindrar nödvändiga rationaliseringar utan också förnyelse och produktutveckling, vilket i sista hand naturligtvis missgynnar konsumenterna. På moderat håll har vi inte uteslutit selektiva stödåtgärder, men vi tycker att man i första hand bör använda sig av generella metoder. Det får naturligtvis inte bli så som det är i dag, nämligen att de selektiva metoderna med några få undantag gynnar den socialdemokratiska pressen.

Det finns en generell stödåtgärd som är av stor vikt i detta sammanhang, nämligen avveckling av reklamskatten på annonser i dagspress, vilket vi krävt på moderat håll. Vi tycker att det är viktigt att det här fullföljs, och vi är övertygade om att det skulle innebära ett betydelsefullt stöd till pressen. Jag vill understryka att det vore olyckligt om prestige bland dem som var med om att införa det här stödet skulle leda till att en avveckling av reklamskatten inte kom till stånd. Jag skulle om möjligt vilja ha ett besked av herr Svensson i just den här frågan. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1.

Vad sedan gäller stödet till organisationstidskrifterna föreslås i propositionen inga förändringar att tala om. Stödet infördes så sent som 1977. Det räknades upp med 10 milj. kr. för att tillgodose det planerade behovet, men i motioner från centerpartiet föreslås en ökning av stödet med 10 % och i motioner från socialdemokraterna en ökning med 20 %. Sinsemellan har man, herr talman – och det tycker jag är värt att notera – gjort upp i utskottet genom att ge och ta hälften var. Vips, av de 10 och 20 procenten har det blivit 15 %. Det skulle vara mycket intressant, herr talman, att få höra en saklig och välgrundad motivering till att plötsligt 15 % är den riktiga avvägningen i detta sammanhang. Jag väntar med stor iver på en motivering på den punkten från de socialdemokratiska och centerpartistiska ledamöterna i utskottet.

Den här höjningen är nämligen litet förvånande. När vi införde stödet till organisationstidskrifterna var vi medvetna om att det förelåg behov av en översyn efter några år, och utskottet framhöll att presstödsnämnden skulle hålla ögonen på detta. När tillräckliga erfarenheter förelåg skulle regeringen se till att en översyn kom till stånd.

Att nu göra en höjning av det slag som centern och socialdemokraterna har enat sig om i utskottet luktar överbudspolitik och är illa anpassat till strävandena att i nuvarande statsfinansiella läge hålla kostnaderna nere. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 3.

Låt mig sedan beträffande stödet till tidningar på andra språk än svenska bara säga att vi från moderat håll tycker att de regler som finns i dag och den ändring som propositionen föreslår är ändamålsenliga. Propositionen föreslår en fördubbling av det rörliga bidraget till medlemstidskrifterna. Detta får i dagens kärva ekonomiska läge anses vara nog, och vi kan inte ansluta oss till den uppräknings med 525 000 kr. som våra mera spendersamma vänner inom

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Stöd till dagspressen m. m.

centern och socialdemokratin föreslår i förhållande till propositionen. Jag yrkar därför bifall till reservationen 4.

Herr talman! Får jag till sist säga att det finns anledning för kammaren och för presstödsnämnden att notera den skrivning som i år görs beträffande stöd till ICA-Kuriren. Det är minst sagt anmärkningsvärt att presstödsnämnden, trots riksdagens klara uttalande när stödet till organisationstidskrifterna infördes, har underlåtit att ge ICA-Kuriren det stöd som riksdagen då otvetydigt uttalade sig för. Det är inte så, herr talman, som herr Svensson i Eskilstuna vill göra gällande. Han sade att vi menar att "den tidningen och ingen annan skall ha stöd". Det är precis tvärtom. Det är alla de andra tidningarna inom gruppen konsumentfackpress som får stöd, och ICA-Kuriren är den enda tidning i denna grupp som inte får stöd. Det är naturligtvis oacceptabelt. Nu klargör utskottet ånyo sin inställning i ordalag som inte kan och inte får missförstås. Skulle ICA-Kuriren ännu en gång bli utan det stöd som utgår till andra tidningar i samma kategori, så är det att betrakta som en skandal och bör åtgärdas som en sådan.

I detta anförande instämde Lars Schött (m).

OLLE SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte delta i debatten när det gäller alla delar av Anders Björcks anförande. Men jag lade märke till att han tyckte att det var positivt att släppa fram marknadskrafterna. Det kan omskrivas så, att det var positivt att tillåta den omfattande tidningsdöd som härjade före presstödet införande. Jag tycker tvärtom att det ändå måste vara en vinning för demokratin att vi nu har funnit ett selektivt stöd, som har kunnat rädda de röster i tidningskören som nu finns kvar och därigenom kunnat skapa en viss mångfald i debatten.

I mitt förra anförande sade jag – och jag upprepar det – att ett generellt stöd inte är konkurrensneutralt. Det förstärker marknadskrafterna och påskyndar koncentrationsprocessen. Man kan då inte lösa de ekonomiskt svaga tidningarnas problem. Jag pekade på de konsekvenser som hade följt av en övergång från ett selektivt till ett generellt stödsystem under åren 1976 och 1977. Det hade inneburit att högtäckningstidningarna helt enkelt tagit över marknaderna från lågtäckningstidningarna. Och det är kanske inte förvånande att en rad ledarskribenter i mycket solida och lönsamma tidningsföretag vill dra ned det selektiva presstödet – ja, helst ta bort det helt – och i stället öka det generella stödet. Det skulle ju klart gynna deras företag.

Men, Anders Björck, ett sådant stödsystem kan inte demokratiskt motiveras, eftersom det i stället för att skapa mångfald gör tidningskören alltmer fattig på röster från olika åsiktsläger och över huvud taget tenderar att skapa en redaktionellt likformig tidningsstruktur.

Beträffande organisationspressen sker det ingen annan förändring än att stödet räknas upp, så att det inte urholkas och så att organisationstidskrifterna inte får försämrade möjligheter att verka. Dessa tidningar har en viktig

funktion när det gäller att skapa kommunikation mellan och inom grupper i det svenska samhället.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade i mitt föregående anförande att marknadskrafterna spelar en positiv roll i det här sammanhanget. Det har lett till, herr talman, att vi har fått en förbättring under en följd av år när det gäller utformningen av våra tidningar. Konkurrensen har inneburit att man har tvingats bjuda till.

Stöd till dagspressen m. m.

Nu är herr Svenssons tal om att man inte skall släppa loss marknadskrafterna relativt nytt för att komma från honom och hans parti. Det var faktiskt så att marknadskrafterna när de verkligen härjade fritt – om jag nu får använda herr Svenssons vokabulär – ledde till nedläggning av en lång rad moderata tidningar under 1950- och 1960-talen. Då hördes andra tongångar från de socialdemokratiska presspolitikerna.

Vi har tagit de smällarna och har i dag en modern, slagkraftig och ekonomiskt sund moderat press. Från socialdemokratiskt håll har man inte velat ta konsekvenserna av vad konsumenterna önskar utan försökt få så mycket stöd som möjligt från samhället i stället för att vidta andra åtgärder – jag skall dock inte leka tidningsdoktor för den socialdemokratiska pressen, det klarar jag inte av – som skulle ha lett till att även de socialdemokratiska tidningarna hade klarat sig bättre i konkurrens med de övriga.

Det är väl vidare, herr talman, att ta till att säga att det vore odemokratiskt att inte tillämpa den aktuella formen av presstödet, som herr Svensson sade. Vi hör ofta sägas att monopol existerar på en lång rad orter där det finns en stark borgerlig press. Men det underliga är att herr Svensson och hans partivänner inte är särskilt konsekventa. Ni försvarar av hjärtans lust monopol när ni själva har eller kan kontrollera dem. Ni är inte det minsta emot monopol när det gäller radio och TV eller de nya elektroniska medierna. De monopolen vill ni slå vakt om och befästa. Men när det gäller andra medier, där ni inte ligger lika bra till, är ni vips framme och talar om en orimlig monopolsituation. Litet konsekvens, herr talman, tycker jag nog ändå att det får finnas i den socialdemokratiska mediepolitiken.

OLLE SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är verkligen en förvånande argumentering som Anders Björck i dag presterar. Han säger att det läge som förelåg före presstödet införande och som innebar att marknadskrafterna fick verka var idealiskt. Då fick man en bra, uthållig och stark press, inte minst på moderat håll. I Sörmland, där jag är verksam, finns det över huvud taget inte någon moderat tidning kvar. Är det något positivt? Jag skulle förmoda att man även på många andra håll har fått en motsvarande utveckling. Det kan väl ändå inte vara positivt med en utveckling som slår ihjäl tidningar. Det måste väl ändå vara negativt.

Om nu Anders Björck skulle vara riktigt konsekvent, skulle han väl också tycka att det vore positivt, om man berövade Svenska Dagbladet de över 30

milj. kr. i presstöd som f. n. utgår till den tidningen och som man i dag vill öka på genom att överflytta bidrag som går till två andra tidningar inom storstadspressen med en svag ekonomi, nämligen Skånska Dagbladet och Arbetet. Det är ju innebörden i moderaternas argumentation.

Jag tycker att det är värdefullt med en mångsidig debatt, och jag skulle gärna se att vi hade fler moderattidningar i landet än vi i dag har. Jag slår faktiskt vakt om Svenska Dagbladet.

Anders Björck borde tänka på konsekvensen av sitt resonemang – och det kommer han faktiskt att göra när han voterar. Han måste då ta hänsyn till att man måste möta marknadskrafterna med ett selektivt presstöd. Men det är hans framtida ideologi på detta område som är så hotande och så farlig.

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att den situation som vi hade på 1950- och 1960-talen var idealisk – jag har aldrig fört en sådan argumentation – därvidlag faller Olle Svenssons resonemang platt till marken. Jag konstaterade bara att vi då hade en annan situation i landet som ledde till att en del av den press som är mig närstående – vi i moderata samlingspartiet har ingen partipress i den mening som socialdemokraterna har – slogs ut. Då hördes inte dessa röster om hjälp från herr Svenssons parti. Ni började tala om presstöd först när den egna partipressen började drabbas.

Jag konstaterade också – och det står jag för – att en del av de nedläggningar av mig närstående press som då ägde rum har haft den konsekvensen att de tidningar som har blivit kvar har visat sig ha en bra förmåga att överleva. Anledningen till detta är att det har skett en kraftsamling för att göra bra tidningar i en rad områden. Vi har inte, eftersom vi inte har en styrd partipress, den ambitionen som herr Svenssons press har – att ha tidningar i stort sett överallt, även om det inte kan betraktas som ekonomiskt rimligt. Vi värjer oss för tanken att skicka notan till skattebetalarna.

Det är emellertid på det sättet, vilket jag underströk i mitt första anförande, att vi kan tänka oss vissa selektiva åtgärder. Det har vi aldrig förnekat.

Även jag slår vakt om Svenska Dagbladet. Jag sade i mitt första anförande att det finns speciella problem för en tidning som är så riksspridd som just Svenska Dagbladet. Att jämföra Svenska Dagbladets riksspridning med Skånska Dagbladets är ju rent nonsens. Det vet herr Svensson, som har goda kunskaper på detta område, mycket väl. Det är skillnader i upplaga, spridning och utgivningsort.

Förste vice talmannen anmälde att Olle Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TORDEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Som framhållits av tidigare talare är presstödsfrågorna föremål för utredning av dagspresskommittén. Jag tänker därför i likhet med tidigare talare inte djupare gå in på några principiella synpunkter på dessa frågor utan avvaktar utredningen.

Jag kan konstatera att det i tre fall vad gäller den aktuella propositionen har fallit centerpartisterna och socialdemokraterna på läppen att öka på anslagen. Det skulle kunna tänkas bero på en mycket snål proposition, som inte ger mer pengar till pressen. Men ett sådant intryck är, herr talman, fullständigt felaktigt. Tvärtom får presstödet i den aktuella propositionen mer än många andra sektorer. Där föreslås starka uppräknings av t. ex. produktionsbidragen för lådagarstidningar, som skulle höjas från 600 000 till 750 000. För en rikstidning skulle bidraget höjas från 900 000 till 1 500 000. Jag kan fortsätta med en lång uppräkning av rena förstärkningar av stödet.

Propositionen i denna del bygger helt och hållet på ett delbetänkande av dagspresskommittén, där bara en ledamot har reserverat sig, nämligen den moderate. I denna parlamentariskt tillsatta kommitté ansåg alltså även centerpartister och socialdemokrater att detta förslag var rimligt, men när betänkandet kom till utskottet skulle man helt plötsligt öka utgifterna med 4 milj. kr.

Stödet till organisationstidskrifter föreslås i propositionen öka med 10 milj. kr., eller från 40 till 50 milj. kr. När stödet infördes 1977 dimensionerades det inför de väntade stora kostnadshöjningarna som en följd av kostnadsökningar i postdistributionen, men på center- och moderathåll låtsas man som om det inte vore fallet.

Det finns ytterligare en aspekt här, och det är de gällande momsreglerna. Samma tidningar som nu får organisationstidskriftsstöd är också befriade från moms. Att detta på allvar kan misstänkas medföra en allvarlig konkurrensnedvidning i deras förhållande till andra tidskrifter på samma område struntar man i. Jag anser att det kan vara lämpligt att först se över vad den totala effekten kan bli innan man ohämmat bara plussar på med mera pengar. Som Anders Björck sade: Vad är det som gör att just 15 % är det ideala? Från början hade man tydligen litet olika synpunkter på det hela.

När det gäller tidningar på främmande språk innebär propositionen vidare en fördubbling av det rörliga beloppet för medlemstidskrifter, nämligen från 90 öre till 1:50 kr. Även här ökar centern och moderaterna med glatt mod anslagen.

I början av den här månaden när vi diskuterade ett annat finansutskotts-betänkande uttalade sig en majoritet här i riksdagen för att vi skulle vara mycket restriktiva med nya utgifter. Även centerpartiet var med i den majoriteten, och såvitt mig är bekant röstade även det partiets representanter i konstitutionsutskottet för finansutskottets betänkande i denna del. Det är beklagligt att de när de kommit till pressfrågorna inte har orkat hålla sig till vad de själva tyckte tidigare.

Jag såg i går eller i förrgår i en tidning att Olof Palme hade varit ute och – jag höll på att säga som vänligt – gjort sig lustig och beskärmat sig över det stora budgetunderskottet. Tala om hyckleri och dubbelmoral! Om en liten stund – det är jag övertygad om – kommer Olof Palme att sitta här och rösta för ytterligare förstoring av budgetunderskottet, detta utan att på något sätt ha velat anvisa nya inkomster.

Herr talman! Att bara lägga på mera pengar därför att det är trevligt är ju

väldigt lätt, eftersom det finns gott om angelägna områden att ge ut mer pengar på, men det är betydligt svårare att vara restriktiv och försöka hålla igen utgiftsökningarna. I det här fallet, där man inte ens kan visa på ordentliga motiveringar – jag har tidigare antytt att de verkar vara tillkomna på måfå – är det handlandet helt skilt från vad som kan kallas för en ansvarsfull politik; det är i själva verket ett praktexempel på överbudspolitik av sämsta märke.

Herr talman! Jag yrkar bifall till alla de reservationer som mitt namn finns på.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Det finns en fråga som alltid tränger sig på när vi här i kammaren diskuterar presstödet: Tänk om vi inte haft något presstödet – hur skulle tidningsstrukturen då ha sett ut här i landet? Det är ganska lätt att räkna ut det.

Under en 20-årsperiod från 1950 fram till 1971, då produktionsbidraget infördes, försvann ett 70-tal tidningsorgan. Det betyder att tidningsdöden skördade tre å fyra offer varje år. Tendensen var entydig, och jag vågar påstå: Utan presstödet hade ytterligare 30 tidningar försvunnit under 1970-talet. Jag tycker faktiskt att en del av debattörerna borde tänka sig för innan de i dag talar om ansvarslös miljonrullning. Men presstödet kom, och nu vet vi ju att antalet dagstidningar inte minskar längre. Det är därmed inte sagt att vi har nått någon form av idealtillstånd. Vi skall inte heller räkna med att vi får tillbaka gamla tider, då man kunde välja mellan två till tre lokaltidningar på samma utgivningsort. I dag är väl Luleå den enda landsortsstad där det fortfarande utkommer tre ortstidningar med daglig utgivning. Jag tror inte att det blir flera.

Alltnog: Produktionsbidraget, den selektiva delen av presstödet, har gjort nytta hittills.

Jag vill då också notera att produktionsbidraget, som rönste ganska stor kritik när det kom, har visat sig *fungera* mycket bra under de åtta år som gått. Själva stödets teknik har förfinats, men huvudprinciperna är oförändrade och hållbara. I dag studeras konstruktionen av det svenska presstödet med stort intresse av företrädare för andra länder. Tidningsdöd är som bekant ett internationellt problem. Inte heller har farhågorna att presstödet skulle göra tidningarna mera tandlösa såsom granskare av regering och överhet besannats. Regeringen – vilken kulör den än har – får veta vad dess frid tillhör även från tidningar med presstödet, kanske mest från dessa t. o. m. Allt detta har också lett till att enigheten i riksdagsbehandlingen av presstödsfrågorna har ökat. När jag bläddrade igenom konstitutionsutskottets betänkande 1975/76 beträffande presstödet hittade jag inte mindre än 19 reservationer. I årets betänkande finns bara fem reservationer. Uppgiften att som representant för utskottsmajoriteten kommentera dessa reservationer blir då inte så omfattande.

Utskottet har också i år behandlat stödet till organisationstidskrifterna i anslutning till presstödet. Redan i fjol stod det klart att det då nyinrättade stödet till organisationstidskrifterna var på väg att urholkas dels genom den höjda posttaxan, dels genom den allmänna prisstegringen. Utskottet ville då inte föreslå ändringar i bestämmelser som ännu inte hunnit tillämpas. I år föreligger erfarenheterna av stödets verkan, och till skillnad från vad som anförs i reservationen 3 anser utskottsmajoriteten att en uppräknig med ca 15 % är befogad. Tidningar på andra språk än svenska kan då inte uteslutas från uppräknig. Här kräver Anders Björck och Torkel Lindahl en utförlig motivering för dessa 15 %. Låt mig säga: Var så goda och motivera att ett oförändrat bidrag är en riktig avvägning i en tid när detta stöd bevisligen har urholkats!

Den socialdemokratiska reservationen på s. 24 och 25 i utskottsbetänkandet tar upp ett problem som utskottet brottats med flera gånger under de senaste åren. Det gäller ICA-Kurirens möjligheter att erhålla tidskriftsstöd. Frågan var ju aktuell redan när tidskriftsstödet infördes. Utskottet noterade då att ICA-Kuriren befann sig i direkt konkurrenssituation med vissa stödberättigade tidskrifter och ansåg en undantagsregel vara befogad. Det blev också riksdagens beslut.

Jag vill understryka, att den av regeringen utfärdade författningen, liksom presstödsnämndens tolkning, var helt korrekt så som riksdagsbeslutet var formulerat. Jag tänker här på formuleringen "allvarlig snedvridning av konkurrensförhållandena". Utskottet föreslår nu en något mindre restriktiv formulering. Men – och det är viktigt att slå fast – det är fortfarande inte fråga om att införa något allmänt tidskriftsstöd, utskottet pekar endast på ett klart avgränsat fall.

Beträffande frågan om det egentliga presstödet är det värdefullt att notera enigheten i utskottet om behovet av att förbättra situationen för dagspress med särskilt låg hushållstäckning, dvs. de tidningar som ligger under 20 % i hushållstäckning. Men efter denna princip tar enigheten slut. Moderaterna vill tydligen inte ta den fulla konsekvensen av principen stöd till den svage.

Man tar gladeligen emot ett ökat stöd till det moderata Svenska Dagbladet men vill inte ge samma stöd till det socialdemokratiska Arbetet eller det centerpartistiska Skånska Dagbladet, trots att alla tre sitter i samma båt. Man kan bara tänka sig att ta ifrån stödberättigade tidningar pengar för att sedan lägga dem på exempelvis Svenska Dagbladet. Är det månne så att moderaterna innerst inne inte vill acceptera presstödsidén? Det kanske finns fog för den misstanken. Låt oss titta på moderatmotionen 1978/79:1108, där det står:

"Tidningsutgivning bör enligt moderat mening betraktas som vanlig näringsverksamhet, där marknadsstyrning eftersträvas inom de gränser som anges av kravet på mångfald i tidningsutbudet."

Låt oss få höra en exemplifiering av vad som i moderat tappning är kravet på mångfald i tidningsutbudet. Vilka av de tidningar som har presstöd i dag kan stampas ut med bibehållen mångfald?

Moderaterna gillar heller inte produktionsbidraget till fådagarstidningar. Varför? Det bidraget är ju varken dyrbart för statskassan eller principfylligt. Det rör sig här om tidningar med mindre än 20 % i hushållstäckning, och själva bidragsbeloppet för en endagstidning är bara ca en sjättedel av sexdagarstidningens bidragsbelopp i samma hushållstäckningsklass.

I reservation nr 1 av herr Björck och herr Schött anges en färdriktning för presstödet som inte kan vara realistisk. I stället för det nuvarande selektiva presstödet talar man om ett presstöd utformat efter generella riktlinjer. Presstödet skall koncentreras till generella och konkurrensneutrala åtgärder, sägs det. Vidare skall annonsskatten slopas. Hur kommer ett presstöd att verka utifrån sådana premisser? Generellt stöd innebär ju stöd både till högtäcknings- och lågtäckningstidningar – eller hur? Olle Svensson var inne på samma problem i sitt inlägg.

Vidare gäller att dagens produktionsstöd är konstruerat med tanke på att annonsskatten finns kvar. Avvecklas annonsskatten så ändras konkurrensituationen till förmån för den annonsstarka tidningen. Lågtäckningstidningen måste i det läget begära ökat stöd för att klara sig kvar. Och slutligen: avvecklas annonsskatten, så minskas statens inkomster. Resultatet blir förödande för statskassan – minskade inkomster och ökade utgifter. Vad tjänar en sådan omläggning till? Det förvånar mig att Torkel Lindahl på den här punkten instämde i Anders Björcks resonemang. Jag vill påstå att den moderata vägen inte är framkomlig om man vill bevara den nuvarande presstrukturen. Och bakom den målsättningen står annars en stor majoritet.

Men oavsett om vi tillhör majoriteten eller minoriteten så måste blickarna riktas mot den framtida presstödspolitiken. Dagspressens problem kan inte lösas enbart genom presstöd. Det skulle statskassan inte klara. Men vi behöver få mera långsiktiga regler för det stöd som utgår. Hittills har det blivit alltför mycket av brandkårsutryckningar, när nödlidande tidningar drabbats av oväntade kostnadshöjningar. Bättre vore ett indexreglerat presstöd. Då kan samhället också ställa krav på god långtidsplanering hos dagspressföretagen. Jag noterar med tillfredsställelse utskottets anslutning till centermotionen om utredning av indexreglerat presstöd.

Distributionsfrågorna har också tagits upp. De är viktiga, men det gäller inte bara Stockholmspressens möjligheter att transportera sina tidningar till landsorten, det gäller också landsortspressens möjligheter att transportera sina tidningar till Stockholm.

Låt mig också peka på ett problem för landsortstidningarna inom det egna spridningsområdet. Tänk på vad det kostar att transportera Luleåtidningarna längst upp till malmfälten!

Det finns också saker som tidningarna kan ordna själva. I flera fall kunde tidningarnas ekonomi förbättras, om man tog ut ett högre abonnentpris. Det skall riksdagen förstås inte lägga sig i. Men det finns ute i landet flera "lågprisöar" som håller onormalt låga abonnentpriser till bekymmer för konkurrenterna.

Allra sist är det ju upp till den enskilde tidningskonsumenten själv att

avgöra var gränsen går för vad dagstidningen är värd. Vem vet om morgondagens tidningskonsument nödvändigtvis vill ha tillgång till sjudagarstidningar att välja mellan och betala priset för det? Nya media tränger sig på, och jag tycker att även periodiciteten borde kunna diskuteras mera förutsättningslöst. Men den delen av debatten behöver vi inte slutföra i dag; den ligger ju hos utredningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nordin sade i sitt anförande att han hade en känsla av att moderaterna innerst inne inte var särskilt förtjusta i presstödet. Ja, det är inte så illa uträknat, herr Nordin. Vår entusiasm är måttlig – så långt är det alldeles rätt. Det trodde jag var alldeles klart vid det här laget. Men vi har accepterat att det trots allt behövs ett stöd för att lösa en del problem, och det står klart utsagt i vårt partimotion i år, nr 1108. Första meningen i det avsnitt som behandlar statligt presstöd lyder sålunda: "Det råder enighet om att behov föreligger av ekonomiskt stöd från staten till pressen."

Konstigare än så är det inte! Vi accepterar ett stöd. Vi är inte särskilt förtjusta i att ett sådant stöd behövs och att det konstrueras på det sätt som nu är fallet.

Jag frågade varför det blev 15 %, när centern föreslog 10 % och socialdemokraterna 20 %. Nu försöker herr Nordin turnera frågan och undrar varför det skall vara just så som det är nu. Ja, det beror ju på att det fanns ett förslag som bereddes i vederbörlig ordning med vederbörliga motiveringar. Bevisbördan ligger väl hos dem som vill ändra det hela. Det kanske fanns motiveringar, herr Nordin, för 10 %, och det kanske fanns motiveringar för 20 %, men vad det finns för motiveringar för just 15 % – utöver att 15 % råkar ligga mitt emellan centerns och socialdemokraternas förslag – har jag ännu inte fått något besked om.

Sedan frågas det så här: Är ni inte inom moderata samlingspartiet medvetna om Svenska Dagbladets problem? Jo, visst är vi det. Jag har också redogjort för varför jag anser att Svenska Dagbladet och övrig storstadspress har en mycket besvärlig situation och en särställning. Vi är beredda att lösa dessa problem genom en omfördelning inom det nuvarande presstödet. Det framgår klart av den partimotion som vi har väckt och av våra reservationer i det här ärendet.

Vidare frågas det: Vilka tidningar vill Anders Björck och moderaterna stampa ut? Vi vill självfallet inte stampa ut någon speciell tidning. Utvecklingen kan komma att leda till strukturförändringar, men det vet vi inte mycket om i dag. Jag måste ställa mig frågan: Vad är det som säger att just de tidningar som lever i dag skall leva för all framtid? Vad är det som säger att just den struktur som vi råkar ha i mars 1979 är den från rikets och läsarnas-konsumenternas synpunkt enda riktiga och rimliga? Kom med en motivering till det! Det är ju en ren sinkadus att det blir på det här sättet, att vi bevarar en presstruktur som råkar finnas just nu.

Allra sist: Herr Nordin sade att tar vi bort annonsskatten blir det "förödande för statskassan". Jag tror att herr budget- och ekonomiministern skulle le om han hörde det. Det spelar ingen större roll för statskassan om vi tar bort annonsskatten; den betyder väldigt litet. Däremot spelar den en mycket stor roll för våra tidningar.

OLLE SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar att socialdemokrater och centerpartister är överens på de flesta punkter och att det innebär att vi får en förbättring av presstödet även i år. Jag är också glad över att även de andra partierna är med på det till många delar. Men vi är oeniga med centern på en punkt, och det är i frågan om ICA-Kuriren.

För två år sedan beslöts det att tidningar som inte är stödberättigade men som drabbas av allvarligt försämrade konkurrensförutsättningar därför att en organisationstidning med likartat innehåll fått stöd skulle kunna få en viss kompensation. Presstödsutredningen undersökte sedan läget och fann att ICA-Kuriren inte har drabbats av några sådana svårigheter.

Nu heter det i utskottets uttalande att tidningen genom sin karaktär av organ för en sammanslutning av närmast kooperativ natur konkurrerar med den konsumentkooperativa tidningen Vi. Men under det första året med det här stödet har Vi:s upplaga minskat tre gånger så mycket som ICA-Kurirens!

Att folkpartisterna och moderaterna ställer upp kan jag kanske förstå, men jag tycker att centern med sin anknytning till jordbrukskooperationen borde veta bättre. Det gäller inte så mycket pengar, men beslutet är olyckligt eftersom det hotar att öppna dörren för en hel mängd andra tidskrifter som det saknas presspolitisk grund att ge ett statligt stöd. Jag beklagar att centern i den här frågan följt den linjen, så att socialdemokraterna här varit tvingade att avge en reservation.

TOR KEL LINDAHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Här är det fråga om några ganska flagranta fall av överbud. Sven-Erik Nordin försöker för att dölja detta sprida ut dimridåer. Han undrar vilket motivet är för att inte öka bidraget till organisationstidskrifter mer än vad som anges i propositionen. Om herr Nordin hade bekvämat sig med att läsa reservationen eller lyssna på vad jag sade i mitt första inlägg hade han vetat det.

Vidare fick jag höra att jag helt plötsligt i princip hade anslutit mig till Anders Björcks resonemang i presstödsfrågan. Varifrån kom det? Jag har inte anslutit mig till någon. Jag började mitt första anförande med att säga att jag inte tänkte gå in på principfrågan utan vänta med det till ett lämpligare tillfälle, när vi ändå har utredningar som håller på med det.

Nej, här är det bara fråga om att dölja sina överbud, som man inte kan motivera på annat sätt än med att man tycker att det är bra. Visa något underlag för det!

Olle Svensson har helt rätt när han säger att centern och socialdemokra-

terna är överens i det mesta. Det instämmer jag i. När det gäller ansvarslös överbudspolitik är de fullständigt överens.

SVEN-ERIK NORDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att jag har sagt det förut, och jag kan säga det en gång till: Om det vore så att tidningar kunde leva på vackra ord, så skulle de leva i lyx och överflöd på de vackra ord som både Torkel Lindahl och Anders Björck har öst över pressen under tidigare debatter och även i dagens debatt; de har talat om värdet av en fri press, osv. Men tidningar lever inte på vackra ord. Dagspressen behöver intäkter för att klara sina utgifter. Det är numera inte bara i vårt land vanligt att man med statliga medel försöker vidmakthålla en viss tidningsstruktur. Det innebär inte att den absolut måste ha dagens storlek. Vi vet att tidningar trots produktionsbidraget har lagts ned under 1970-talet. Men vi vet också att nya tidningar har kunnat startas tack vare vårt bidragssystem. Det har visserligen inte varit tidningar som kommit ut sex eller sju dagar i veckan, utan man har fått nöja sig med tidningar som kommit ut en gång per vecka, men de har varit ett värdefullt komplement när det gällt att göra presskören mer fyllig.

Jag vill åter understryka att det inte är fråga om att införa något allmänt tidskriftsstöd, Olle Svensson. Jag tror att vi, om vi är ense om det, nog också skall kunna hantera det alldeles speciella problem som ICA-Kuriren utgör i sammanhanget.

Tiden tillåter inte att jag kommenterar allt vad Torkel Lindahl har sagt. Jag skall i stället beröra det alldeles fantastiska uttalandet från Anders Björck, att annonsskatten inte skulle ha något värde som en intäkt till statskassan, att det var fråga om smulor. Man skulle alltså utan vidare kunna avstå från 195 milj. kr. Ger inte det, herr talman, i blyxtbelysning ett klart besked om hur olika man ser på saker och ting när pengar och pengars värde kommer på tal? 195 milj. kr. är tydligen ingenting i ett visst sammanhang, medan 14 milj. kr. är ett jättestort belopp i ett annat sammanhang. Det går, herr talman, inte ihop.

TORKEL LINDAHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Sven-Erik Nordins senaste inlägg gav ett intryck av att jag över huvud taget skulle vara emot att det gavs mer pengar till pressen. Nej, så är det inte, och det vet Sven-Erik Nordin mycket väl. Jag föreslår att propositionsförslaget skall bifallas. Det förslaget innebär i sin tur inte något annat än ett tillstyrkande av vad dagspresskommittén har föreslagit. Även där var man i stort sett enhällig. Den ende som hade avvikande mening var den moderate ledamoten. Centerpartisterna och socialdemokraterna ställde sig bakom förslaget. Men när det kommer till riksdagen, då duger det tydligen inte längre. Då skall pengar plussas på utan att man egentligen kan ange något skäl till det. Vad är det annat än en typisk överbudspolitik, Sven-Erik Nordin?

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Stöd till dagspressen m. m.

Onsdagen den
21 mars 1979

Stöd till dagspressen m. m.

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Orsaken till att jag talade om annonsskatten var det helt fantastiska uttalandet från herr Nordin, när han sade: "Tar man bort annonsskatten blir det förödande för statskassan." Dessa 195 milj. kr., herr talman, skulle alltså bli förödande för statskassan. Så är det nu inte. 195 milj. kr. är sett ur statskassans synpunkt en liten summa. Herr Nordin är säkert medveten om att vår budget i dag omsluter en bra bit på andra sidan strecket om 100 miljarder kronor.

SVEN-ERIK NORDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Anders Björck lyssnade dåligt på vad jag sade. Jag satte den uppräknings utskottet föreslår när det gäller presstödet i relation till vad 195 milj. kr. innebär, och då är det inte fråga om några smulor.

Jag trodde faktiskt att Torkel Lindahl hade suttit med i statliga utredningar och därför borde ha kunnat erinra sig att utredningar baserar sina ståndpunkter på förefintligt material och utifrån rådande situation. Det gjorde dagspresskommittén.

Sedan gick en tid – i detta fall ett halvår. Under den tiden framkom nya omständigheter när det gäller situationen för vissa morgontidningar, som gav klart vittnesbörd om att dagspresskommittén inte hade tillräckligt gott underlag för att bedöma den nuvarande situationen. Utifrån detta faktum har centern väckt motioner om en uppräknings av stödet till Skånska Dagbladet och Arbetet. Jag förmodar att exakt samma kunskap lyser igenom i den socialdemokratiska motionen på samma punkt. Märkvärdigare än så är det inte.

Andre vice talmannen anmälde att Torkel Lindahl anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Det förhållandevis stora underskottet i nästa års budget – ungefär 45 000 milj. kr. – har föranlett mycken debatt och en hel del kritik från de olika oppositionspartierna. Bl. a. med anledning härav framhöll finansutskottet i sitt av riksdagen den 28 februari i år godkända betänkande:

"Även finansutskottet vill starkt understryka vikten av att samtliga utskott vid sin beredning av budgetens olika delar intar en mycket restriktiv hållning. I de fall utskotten finner att större utgifter än regeringen föreslagit i något fall är angelägna bör förslag om utgiftsökningar så långt möjligt åtföljas av förslag till besparingar på andra punkter."

I fråga om mera långsiktiga ekonomiska åtaganden från statens sida framhöll ett enigt finansutskott, som också på denna punkt fick riksdagens stöd, följande:

"Utan att utskottet närmare gått in på det längre tidsperspektivet torde beskrivningen i det föregående ändå ha klargjort att budgetläget på intet sätt är ljusare framöver. Under riksdagsbehandlingen måste därför en lika restriktiv hållning intas till förslag som innebär att man i och för sig undviker

utgiftsökningar för 1979/80 men som medför utgifter längre fram. Några uttalanden, som binder regeringen inför budgetarbeten avseende kommande budgetår, bör heller inte göras.”

Detta är vad finansutskottet och riksdagen har sagt.

I det betänkande från konstitutionsutskottet som vi nu behandlar – mindre än en månad efter det riksdagen fattade detta beslut – föreslås, utöver budgetpropositionen, en kraftig ökning av stödet både till dagspressen och till organisationstidskrifter, 4 miljoner till dagspressen och 7,5 miljoner till organisationstidskrifter. Då skall man ha i minnet att det redan i budgeten föreslogs en betydande ökning, större än för flertalet andra anslagsposter i budgeten.

I konstitutionsutskottets betänkande finns inte en stavelse om hur detta extra påslag skall finansieras. Jag måste därför fråga utskottsmajoritetens talesman herr Nordin: Hur har man tänkt sig att detta skall betalas i den budget vi nu diskuterar och för kommande budgetår? Har konstitutionsutskottet alls övervägt den frågan? Varför har man i så fall inte redovisat sina överväganden i betänkandet? Jag skulle möjligen kunna förstå utskottet, om man ansett sig tvingad att framlägga ett finansiellt överbud på ett påtagligt angeläget område eller för en hårt drabbad grupp – sjuka eller handikappade t. ex. Men så är ju inte fallet här. Det är i första hand parti- och organisationspressen som ges ännu mer stöd, och det blir i sin tur ett indirekt stöd åt den egna opinionsbildningen. Om denna kohandel i eget intresse mellan socialdemokraterna och centern kan mycket sägas. Ansvarsfull är den i varje fall inte.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Det var intressant att lyssna till finansutskottets ordförande, som med sitt inlägg ville ge en pekpinne till ett av riksdagens utskott. Han menar att vi inte är tillräckligt ansvarsfulla, kanske inte heller tillräckligt vördnadsfulla mot den sittande minoritetsregeringen.

Men den kritik som Björn Molin riktar mot oss borde han i första hand rikta till sin egen partiledare. Vi fick för en tid sedan läsa i dagspressen att statsministern lovat ett antal chefredaktörer borttagande av annonsskatten. Det var naturligtvis ett ljuvligt och glatt budskap för vederbörande, litet grand av ett evangelium.

Björn Molin skall inte vara förvånad över att sådana löften väcker undran och tveksamhet i utskottsarbetet. Dels aviseras en minskning av statens utgifter i ett läge när vi har ett stort budgetunderskott, dels åstadkommer man en psykologisk situation där det är naturligt att en del utskott frågar sig var egentligen gränserna skall gå.

Nu har vi inte i konstitutionsutskottet varit ansvarslösa för den sakens skull. Vad utskottet föreslår är en uppräkningslösning som är nödvändig för att hålla vid liv den tidningsstruktur vi nu har, i avvaktan på en framtida och kanske mera permanent lösning av hur presstödet skall se ut.

Jag vill allvarligt uppmana Björn Molin att i fortsättningen göra klart för sig att här står vi från oppositionspartierna inte precis och bugar för allt vad

regeringen lägger fram. Vi förbehåller oss faktiskt rätten att göra vår egen prövning i frågorna och lägga fram förslag på de punkter där vi anser detta vara värdefullt.

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag kan givetvis förstå att Björn Molin som ordförande i finansutskottet kan vara missnöjd över att vi i konstitutionsutskottet försvagar budgeten genom att ta vårt ansvar för opinionsbildningen. Så lättsinnigt som folkpartiregeringen sett på budgetunderskottet är det naturligt att upptäckten att riksdagsbehandlingen kan leda till nya utgifter kan framstå som uppskakande.

Men det kan inte hjälpas. Björn Molin får finna sig i att folkpartiets prioriteringar inte i alla delar följs av riksdagen. Och det finns, som framgått av de socialdemokratiska motionerna till årets riksdag, besparingar att göra på andra håll, men det skall jag inte ta upp här nu.

Björn Molin tyckte att det anslag som konstitutionsutskottet föreslagit inte gick till något särskilt ömmande ändamål. Låt mig bara konstatera att utan ett ordentligt tilltaget stöd till dagspressen och organisationspressen skulle Björn Molins möjligheter att till medborgarna föra fram sin vecklagan vara väsentligt sämre. Många av de tidningar som i morgon kommer att referera hans inlägg i dag skulle ha hört till presshistorien, om vi inte haft det selektiva presstödet som bl. a. Björn Molins parti från början motarbetat.

Den marginella anslagsökning som konstitutionsutskottet i dag föreslår riksdagen syftar till att förhållandena inte skall reellt försämrans inför framtiden. Presstödet är ett billigt pris för en fortsatt mångfald på pressmarknaden. Från både demokratiska och ekonomiska synpunkter bör Björn Molin uppmannas att bedriva sitt besparingsarbete på andra jaktmarker.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! De citat ur finansutskottets betänkande som jag återgav är uttalanden som hela riksdagen har ställt sig bakom. Det är alltså inte som företrädare för finansutskottet som jag tar upp saken i anslutning till konstitutionsutskottets betänkande utan som företrädare för riksdagen, för ett beslut som herr Nordin och herr Olle Svensson för mindre än en månad sedan i voteringen har givit sitt stöd åt.

Det är i och för sig alldeles riktigt som Olle Svensson säger, att de olika partierna kan komma till andra prioriteringar än den som regeringen gör i budgetförslaget. Men poängen med de citat jag anförde ur finansutskottets betänkande var att man där sade, att om man finner att större utgifter än regeringen föreslagit i något fall är angelägna bör sådana förslag om utgiftsökningar åtföljas av förslag om besparingar på andra områden. Det är på den punkten som varken Sven-Erik Nordin eller Olle Svensson har gett något svar, och som de väl inte heller har något svar att ge.

I den kommande voteringen kommer socialdemokraterna och centerpartiet att samlas kring en linje som jämfört med budgetpropositionens förslag innebär ett finansiellt stöd åt vissa media. Det sker i ett ekonomiskt läge där

man i allmänhet är ense om att vad som behövs är att hejda utgiftsexpansionen och företa besparingar, för att i varje fall långsiktigt nedbringa det stora budgetunderskottet. Det är i den situationen de som tar ansvaret för ytterligare utgifter måste ge ett svar på frågorna: Hur har man tänkt sig att finansiera dem? Har man några besparingar i bakfickan att redovisa? Eller är det några nya skattehöjningar som skall klara av de höjda utgifterna? Den frågeställningen kan man inte komma ifrån genom att hänvisa till annons-skatten, som inte diskuteras i detta betänkande och inte är knuten till den anslagsuppräknings som här sker.

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Vi ser mycket grundligt på frågor som rör utgifter och inkomster för statens budget. I vårt budgetalternativ har vi utgått från att en sådan här förbättring av presstödet behövs, och det ingår i det slutresultat vi når fram till, vilket totalt innebär en förstärkt finanspolitik i förhållande till folkpartiregeringens.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3 a

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del samt 3:o) reservationen nr 2 av Torkel Lindahl i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Anders Björck begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Torkel Lindahl begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande vote-ringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 3 a antar reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av Torkel Lindahl i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Torkel Lindahl begärde rösträk-

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Stöd till dagspres-
sen m. m.*

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 52
Nej – 34
Avstår – 225

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 3 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anders Björck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 244
Nej – 49
Avstår – 22

Mom. 3 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anders Björck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 3 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anders Björck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 261
Nej – 49
Avstår – 3

Mom. 3 c

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 d

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anders Björck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 3 d röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Anders Björck och Lars Schött i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anders Björck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 47

Mom. 3 e och f samt mom. 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 3 av Anders Björck m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anders Björck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Anders Björck m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anders Björck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 235
Nej - 81

Mom. 5 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 5 av Hilding Johansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Stöd till dagspres-
sen m. m.*

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Avdraget vid
inkomstbeskattning-
en för resa med
bil till och från
arbetet*

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Hilding Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164

Nej - 152

Mom. 5 c och mom. 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 7 och 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Anders Björck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anders Björck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 7 och 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Anders Björck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anders Björck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 236

Nej - 79

§ 14 Avdraget vid inkomstbeskattningen för resa med bil till och från arbetet

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1978/79:37 med anledning av motioner om avdragsreglerna för ökade levnadskostnader, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:414 av Stig Josefson (c) och Ingemar Hallenius (c),

1978/79:579 av Georg Danell (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om förslag till sådan ändring av

Ondagen den
21 mars 1979

*Avdraget vid
inkomstbeskattning-
en för resa med
bil till och från
arbetet*

kommunalskattelagen (1928:370) att resa till och från barndaghem i samband med arbetsresa fick inräknas i den tidsvinst som avgjorde om rätt till avdrag för bilresa förelåg,

1978/79:831 av Per Petersson m. fl. (m),

1978/79:839 av Håkan Winberg m. fl. (m),

1978/79:1142 av Helge Hagberg (s) och Owe Andréasson (s).

1978/79:1151 av Ralf Lindström (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att tillämpningsföreskrifterna ändrades så att tidsvinsten genom nyttjandet av egen bil skulle inkludera även den tid som åtgick för att lämna barn på daghem eller familjedaghem.

1978/79:1156 av Esse Petersson (fp),

1978/79:1715 av Filip Fridolfsson (m) och Tore Nilsson (m) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) samt

1978/79:1718 av Bengt Gustavsson (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande traktamentsbeskattningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1156,

2. beträffande ökade levnadskostnader och hemresor att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:414,

b) motionen 1978/79:831,

c) motionen 1978/79:1718,

3. beträffande resekostnader till och från arbetet m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motionerna 1978/79:579 och 1151,

b) motionen 1978/79:839,

c) motionen 1978/79:1142,

d) motionen 1978/79:1715 yrkandet 1.

Reservation hade avgivits av Bo Lundgren (m) och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att utskottet under 3 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:579 och 1151 begärde förslag till sådan ändring av kommunalskattelagen (1928:370) att resa till och från barndaghem i samband med arbetsresa fick inräknas i den tidsvinst som avgjorde om rätt till avdrag för bilresa förelåg.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! F. n. gäller en sådan lagstiftning att man får göra avdrag vid inkomstbeskattningen för resa med bil till och från arbetet om avståndet mellan hemmet och arbetet överstiger 5 km och tidsvinsten totalt uppgår till minst en och halv timme.

I motionerna 1978/79:579 och 1151 har hemställts att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om ändring av kommunalskattelagen så att resa till och från barndaghem i samband med arbetsresa får inräknas när det gäller den tidsvinst som skall föreligga för att man skall få rätt till avdrag för

Onsdagen den
21 mars 1979

*Avdraget vid
inkomstbeskattning-
en för resa med
bil till och från
arbetet*

resa till och från arbetet.

Motivet för detta yrkande är att för många människor är i dag utnyttjande av barndaghem en förutsättning för att de skall kunna förvärvsarbeta. Tillgången på daghemsplatser är sådan att man många gånger får utnyttja platser på daghem som ligger förhållandevis långt ifrån arbetsplatsen. Av den anledningen får man alltså, om man åker från hemmet via daghem till arbetsplatsen, en resa som i fråga om både längd och tidsvinst uppfyller de villkor som ställs. Men på grund av den bestämmelse som finns f. n. får man inte tillgodogöra sig avdrag för resa med bil.

Det är alltså här till en del fråga om ett avdrag för barntillsynskostnader, men det är också fråga om ett avdrag för kostnader för att förvärva sin arbetsinkomst. Det finns enligt vår uppfattning all anledning att bifalla motionsyrkandena, så att man kan utnyttja bil. Resor med kollektiva trafikmedel blir i det här fallet mycket besvärande för de enskilda människorna.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till den reservation som är fogad till skatteutskottets betänkande nr 37.

TAGE JOHANSSON (s):

Herr talman! Skatteutskottet är enigt på alla punkter utom på den punkt som berörs av moderatmotionen, som Bo Lundgren nu har talat för och yrkat bifall till. Vad reservanterna vill är alltså att man skall få inräkna resa till och från barndaghem när man bedömer den tidsvinst som man enligt villkoren skall göra för att få avdrag för bilresa till arbetet.

Den här frågan behandlades, som också framhålls i reservationen, av 1972 års skatteutredning. Vi har tidigare år hänvisat till den utredningen. Men utredningen har inte lagt fram något förslag på den här punkten. Det faktum att 1972 års utredning avstod från att ta ställning kan ju knappast åberopas som argument för vare sig majoritet eller reservanter i detta sammanhang.

Från majoritetens sida åberopas nu, liksom tidigare, att avdraget för kostnader för tillsyn av barn medges i form av förvärsavdrag. Det är klart att man kan diskutera huruvida förvärsavdraget är lämpligt avvägt, men det är liksom en annan sak.

Vad som föreslås i reservationen är att ett avdrag för just tillsyn av barn skall införas på ett nytt sätt. För de kostnaderna finns redan ett avdrag. Jag tycker alltså att man, innan man ändrar på de nu gällande bestämmelserna för avdrag för arbetsresor, på det sätt som reservanterna nu vill, borde se över även förvärsavdraget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet att Tage Johansson kanske är beredd att omforma förvärsavdraget till ett avdrag för styrkta barntillsynskostnader, gärna med en uppjustering av beloppsgränserna. Det är ett yrkande som vi moderater har framställt under rätt lång tid.

*Avdraget vid
inkomstbeskattning-
en för resa med
bil till och från
arbetet*

Nu tror jag inte att man skall avvakta en eventuell sådan förändring för att kunna göra denna – om också lilla – justering, som är så betydelsefull för många enskilda människor. Som jag sade kan man visserligen till en del se den aktuella typen av utgifter som barntillsynskostnader, men att ha tillgång till bil är också en förutsättning för att kunna förvärvsarbeta i de fall där man, för att utnyttja barndagensplats, vid anlitande av kollektivtrafikmedel antingen får en sådan tidsspillan att svårigheter uppstår eller finner att detta inte passar in därför att daghemmet är obekvämt lokaliserat i förhållande till hemmet och arbetsplatsen. Vi menar att man i sådana fall skall ha rätt att utnyttja bil och att också kunna tillgodogöra sig avdrag för de kostnader som normalt uppstår vid resa mellan hemmet och arbetsplatsen.

Det är detta som är avsikten med vårt krav. Jag noterar därutöver med tacksamhet om vi också kan få till stånd en förbättring av möjligheterna till avdrag för barntillsynskostnader.

TAGE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vad jag noterat är att det redan finns ett avdrag för de här aktuella kostnaderna, nämligen förvärvsavdraget. Innan man inför några nya avdrag för samma typ av kostnader bör man självfallet se till att dessa avdrag samordnas. Sedan får man ta ställning till om förvärvsavdraget över huvud taget skall finnas kvar och till om det är lagom stort och rätt avvägt. Men det blir, som sagt, en senare fråga.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Vad vi som står bakom reservationen önskar är inte en förändring av tillämpningen av förvärvsavdraget – även om också det kan diskuteras – utan av avdraget för resa med bil till och från arbetsplatsen. Vi skulle önska att det vid en sådan förändring av tillämpningen skulle tas hänsyn till dem som har problem på grund av daghemmets lokalisering, så att dessa människor inte på grund därav skall behöva få stora problem. Eventuella förändringar av förvärvsavdraget får, som vi ser det, bedömas i ett annat sammanhang

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Bo Lundgren och Ingegerd Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bo Lundgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 3 a röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Bo Lundgren och Ingegerd Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bo Lundgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46

Mom. 3 b, c och d

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 15 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1978/79:38 med anledning av motion om det särskilda byggnadsinvesteringsavdraget m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till kyrkliga ändamål jämte motioner.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Bidrag till trossamfund

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 18 (kommundepartementet) under punkten C 10 (s. 102-103) föreslagit riksdagen att till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 28 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1978/79:1293 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 29 000 000 kr.,

1978/79:1875 av Kersti Swartz (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade att under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Bidrag till trossamfund m. m. anvisa ett reservationsanslag av 29 000 000 kr., och

1978/79:1876 av Evert Svensson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en plan till nästa års riksmöte för utvecklingen

av statens stöd till trossamfunden, innebärande att dessa skulle uppnå jämställdhet i ekonomiskt avseende med svenska kyrkan.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 samt med avslag på motionerna 1978/79:1293 och 1978/79:1875 till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 28 000 000 kr.,
2. att riksdagen skulle bifalla motionen 1978/79:1876.

Reservation hade avgivits av Per Olof Sundman, Olle Eriksson, Karl-Eric Norrby och Kerstin Göthberg (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 och med bifall till motionerna 1978/79:1293 och 1978/79:1875 till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 29 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m).

KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 21 behandlas bl. a. frågan om bidrag till trossamfund. Till betänkandet är fogat en reservation från utskottets centerledamöter, och jag vill med anledning av denna framhålla följande.

Enligt centerpartiets uppfattning skall samhället garantera förutsättningar för religiös verksamhet över hela landet. Detta innebär att trossamfunden bör få en i jämförelse med svenska kyrkan likvärdig ekonomisk behandling. Sedan budgetåret 1971/72 utgår statsbidrag till olika religiösa samfund. Statsbidraget har, inte minst på centerinitiativ, successivt räknats upp till 27 milj. kr. innevarande budgetår. I budgetpropositionen föreslås för budgetåret 1979/80 att 28 milj. kr. skall utgå. Utvecklingen mot en situation där trossamfunden kan arbeta på likvärdiga villkor med svenska kyrkan får inte bromsas. För att denna målsättning skall uppnås fordras en höjning av anslaget till trossamfunden de närmaste åren.

Utöver den religiösa verksamheten utgör samfunden ett omfattande socialt arbete bland såväl unga som äldre människor. Deras sociala hjälpsatser för människor som lever under svåra förhållanden utgör en stor tillgång för samhället. Insatser inom narkomanvård och nykterhetsvård kompletterar på ett värdefullt sätt samhällets olika insatser. Samfunden utgör således ett uppoffrande ideellt samhällsarbete. Det är bl. a. därför angeläget att samhället underlättar deras möjligheter att verka.

Samfunden finansierar sin verksamhet huvudsakligen genom frivilligt insamlade medel. Trots stora frivilliga insatser har många samfund svårigheter att upprätthålla verksamheten, eftersom kostnaderna har stigit avsevärt under de senaste åren.

Sveriges frikyrkoråd, som fördelar statsbidragen, anser att som riktpunkt

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Bidrag till trossamfund

Bidrag till trossamfund

för verksamhetsbidraget bör gälla att trossamfundet i likhet med svenska kyrkan bör få ca 10 % av sin totala utgiftsvolym täckt av statsbidrag.

Sveriges frikyrkoråd framhåller i en skrivelse till kulturutskottet att statsverkspropositionens förslag blev en stor besvikelse för rådet och alla församlingar som är beroende av att det statliga bidraget inte urholkas genom penningvärdeförsämringen. Detta gäller framför allt de s. k. invandrarkyrkornas församlingar. Vissa av invandrarkyrkorna är så beroende av statsbidraget att frikyrkorådets samarbetsnämnd i några fall beviljat dem ända upp till 90-procentigt statsbidrag av deras budget. Frikyrkorådet framhåller vidare att om bidraget fastställs till 29 milj. kr. – alltså 1 miljon över regeringens förslag – undgår församlingarna i varje fall en ekonomisk urholkning av bidraget. Det finns alltså starka skäl för att följa reservationen, som jag ber att få yrka bifall till.

I sammanhanget skall också noteras att utskottet har tillstyrkt förslaget om att en plan utarbetas för den fortsatta uppbyggnaden av statens stöd till trossamfundet, så att dessa samfund i ekonomiskt avseende uppnår jämställdhet med svenska kyrkan. I denna fråga är det ett helt enligt utskottet som står bakom beslutet. Jag tror att en sådan plan skulle vara av stort värde för trossamfundens möjligheter att planera för sin verksamhet.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag alltså bifall till reservationen.

INGEGÄRD FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag vill än en gång understryka vad Karl-Eric Norrby sade, att sedan 1971/72 utgår statsbidrag till dessa religiösa samfund och att bidragen fördelas av frikyrkorådet – för 1971/72 var det den blygsamma summan av 2 milj. kr. I en av motionerna angående anslaget sägs att utvecklingen av statsbidragen har varit mycket ryckig. Jag vill säga att detta påstående inte är riktigt utan att bidraget hela tiden successivt har höjts, som vi hörde, till att i årets proposition vara 28 milj. kr.

Jag kan i allt instämma i vad Karl-Eric Norrby sade om det goda som de här olika samfundet gör och vilken betydelse medlen har för invandrarkyrkorna. Jag är också övertygad om att statsrådet gärna hade velat höja anslaget i år med 1 miljon till just den summa som reservanterna begär, men föredraganden har ju, precis som alla andra statsråd, varit tvungen att ta hänsyn till dagens ekonomiska läge och nödgats föreslå en mindre summa.

Detsamma har också utskottet gjort, och även vi har nödgats avstyrka motionerna. Därför vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Målsättningen för frikyrkorådet har varit att 10 % av samfundens och församlingarnas utgifter år 1980 skulle vara täckta av statsbidrag. Jag måste väl här säga att det målet naturligtvis inte kan uppnås men att jag liksom Karl-Eric Norrby är övertygad om att det kommer att ha utomordentligt stor betydelse för frikyrkorådets framtida arbete att utskottet nu enhälligt har beslutat begära att regeringen skall utarbeta en plan för utvecklingen av statens stöd till trossamfundet. Planen skall också ta sikte på att dessa samfund i ekonomiskt hänseende skall uppnå jämställdhet med svenska kyrkan.

Jag tycker det också är viktigt att läsa in i dagens protokoll att utskottet har instämt i vad särskilda utskottet vid allmänna kyrkomötet sade i sitt betänkande, nämligen att det "dels med tillfredsställelse konstaterat att staten visar sig beredd att successivt höja statsbidragen, dels förklarat sig finna det angeläget att dessa samfund ges med svenska kyrkan likvärdiga arbetsmöjligheter."

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Det skall för min del bli ett mycket kort inlägg. Jag ber att få tacka kulturutskottets samtliga ledamöter för att de biträtt en socialdemokratisk motion där jag står som första namn.

Vi funderade naturligtvis på om vi skulle begära en höjning av anslaget till trossamfund men fann att vi inte skulle gå fram på den vägen utan i stället be att få en plan för den närmaste framtiden i nästa års budgetförslag, då jag också utgår från att det blir en höjning. Vi skriver i vår motion att ökningstakten gått litet upp och ned. Jag kan gärna läsa in i protokollet vad det är fråga om.

Det började, såsom sagts här, 1971/72 med den blygsamma summan av 2 miljoner. Nästa år var det också 2 miljoner. 1973/74 höjdes det till 5 miljoner, 1974/75 till 10 miljoner. Det var alltså en ökning med 3 miljoner. Sedan fortsatte ökningen 1975/76 med 8 miljoner. 1976/77 blev det en ökning med 6 miljoner, och samma ökning blev det 1977/78. För 1978/79 är ökningen 4 miljoner.

Det har alltså skett en nedtrappning av ökningstakten trots att vi haft inflation, och därmed kan man nästan säga att anslaget har urgröpts i det här avseendet.

10 % har frikyrkorådet framställt som en norm. Det gäller för de samfund som inte betecknas som invandrarsamfund – för dessa är anslaget, som vi vet, betydligt större. Frikyrkorådet har ansett att invandrarsamfundens situation är så svår ekonomiskt – de har svårt att få in pengar kollektivt osv. – att man har anslagit betydligt mer än dessa 10 %; 50 % har inte varit ovanligt. Därför utgår jag från att man vid bedömningen av anslaget i framtiden också tar hänsyn till det.

Jag är alltså glad över att motionen tillstyrkts, och jag har ingen anledning att lägga mig i den interna borgerliga debatten utan följer regeringen i det här avseendet. Jag yrkar därför bifall till kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 21.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Per Olof Sundman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl-Eric Norrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 21 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per Olof Sundman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl-Eric Norrby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 219
Nej – 82
Avstår – 3

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Tandläkarnas utbildning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:41 om tandläkarnas utbildning m. m. jämte motion.

I propositionen 1978/79:41 hade regeringen föreslagit riksdagen *dels* i bil. 1 (utbildningsdepartementet) s. 18 – efter föredragning av utbildningsministern Jan-Erik Wikström – att

1. besluta att tandläkarlinjen fr. o. m. den 1 juli 1979 skulle omfatta 180 poäng,

2. godkänna vad som i propositionen förordats om överförande av viss tandvård till landstingskommunalt/kommunalt huvudmannaskap,

dels i bil. 2 (socialdepartementet) s. 52 – efter föredragning av statsrådet Hedda Lindahl – att godkänna vad som i propositionen förordats om systematisk undervisning under vidareutbildning av tandläkare och om klinikchefsutbildning.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att den allmänna utbildningslinjen för utbildning av tandläkare moderniseras och förkortas från tio till nio terminer fr. o. m. den 1 juli 1979. Vidare föreslås att en ettårig allmäntjänstgöring för tandläkare införs den 1 januari 1984. Allmäntjänstgöringen förläggs till folktandvården och blir ett krav för legitimation som tandläkare.

I propositionen föreslås även att riksdagen fattar principbeslut om att den tandvård som staten bedriver i anslutning till odontologisk utbildning och

forskning skall föras över till landstingskommunalt, i förekommande fall kommunalt huvudmannaskap. I anslutning därtill föreslås att principbeslutet från 1970 om att avveckla de statliga tandsköterske- och tandteknikerskolorna genomförs. Överföringen av huvudmannaskap förutsätter förhandlingar mellan staten och berörda folktandvårdshuvudmän.

En ny specialistutbildning för tandläkare föreslås. Den innebär dels tjänstgöring, dels systematisk kursundervisning. Specialistutbildningen föreslås komma att införas när huvudmannaskapet för tandvården i anslutning till odontologisk utbildning och forskning förs över till folktandvårdshuvudmännen."

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1978/79:1346 av Lars Gustafsson (s) och Karin Andersson (c), vari yrkats att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om huvudmannaskapet för tandvårdsverksamheten vid de båda enheterna i Stockholmsområdet, innebärande att det i propositionen föreslagna principbeslutet om att tandvården i anslutning till odontologisk utbildning och forskning skulle föras över till landstingskommunalt eller kommunalt huvudmannaskap borde kompletteras med en föreskrift om att det i Stockholm bibehölls ett enhetligt statligt huvudmannaskap för de båda enheterna hela den period under vilken enheten vid Holländargatan avvecklades.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beslutade att tandläkarlinjen fr. o. m. den 1 juli 1979 skulle omfatta 180 poäng,
2. att riksdagen beträffande systematisk undervisning under vidareutbildning av tandläkare godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:41,
3. att riksdagen beträffande handledarutbildning godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:41,
4. att riksdagen bemyndigade regeringen att inrätta en nämnd för tandläkares vidareutbildning,
5. att riksdagen beträffande överförande av tandvården vid undervisningssjukhusen i Malmö, Göteborg och Umeå till landstingskommunalt/kommunalt huvudmannaskap godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:41,
6. att riksdagen beträffande statligt huvudmannaskap tills vidare för viss tandvård med bifall till motionen 1978/79:1346 godkände vad utskottet förordat,
7. att riksdagen i övrigt godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:41.

Följande två reservationer hade avgivits av Hans Nyhage (m) och Gunnar Biörck i Värmdö (m):

1. beträffande handledarutbildning, vari reservanterna ansett att utskottet

under 3 bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till kända vad reservanterna anfört,

2. beträffande nämnd för tandläkares vidareutbildning, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen bemyndigade regeringen att den 1 juli 1979 inrätta en nämnd för tandläkares vidareutbildning.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Kravet på kvalitet är ett genomgående drag i moderata samlingspartiets utbildningspolitik. De senaste decenniernas mycket kraftiga kvantitativa utbyggnad av vårt utbildningsväsende har tyvärr inte alltid medfört en motsvarande kvalitativ utbyggnad och upprustning. Utvärderingar och rapporter ger dess värre belägg för att det råder betydande brister i kunskapshänseende på skilda nivåer inom utbildningsområdet. Naturligtvis har vi all anledning att ta fasta på de varningar som rapporter av det här slaget utgör och vidta nödvändiga åtgärder för att söka åstadkomma förbättringar. Vi måste angripa bristerna var de än finns. Särskilt viktigt torde dock detta vara när det gäller grundutbildningen, eftersom brister på det området får negativa konsekvenser i den fortsatta utbildningen och i yrkesutövandet.

Naturligtvis är det angeläget att vi verkar på ett sådant sätt att de negativa inslagen så långt möjligt undviks. Det är bättre att förekomma än förekommas.

Kravet på kvalitet är också motivet bakom de reservationer som vi från moderat håll har bifogat utskottsbetänkandet beträffande tandläkarnas utbildning. Denna föreslås fr. o. m. den 1 juli 1979 omfatta nio terminers utbildning, varpå skall följa en ettårig allmäntjänstgöring inom folktandvården under handledning av särskilt utbildade klinikchefer.

Det är de senares utbildning som vår första reservation gäller. Specialistutredningen, vars betänkande ligger till grund för regeringsförslaget i detta ärende, föreslog att efterutbildningen av klinikcheferna skulle omfatta ca 25 veckors heltidsstudier vid koncentrerad kursgivning, vartill skulle komma litteraturstudier och klinisk träning vid hemmaklinikerna. Koncentrerad kursgivning skulle emellertid aldrig kunna komma i fråga, och i realiteten innebär utredningens förslag därför att genomgången av en fullständig klinikchefsutbildning skulle ta fem och ett halvt år.

Socialstyrelsen ansåg i sitt yttrande över specialistutredningens betänkande att klinikchefsutbildningen skulle kunna genomföras på tre och ett halvt år och omfatta bl. a. 23 veckors heltidsstudier. Denna uppfattning delas av Tandläkarförbundet, tandläkarnas fackliga organisation. Företrädarna för förbundet har klart deklarerat att med hänsyn till de stora krav handledningen av tandläkare kommer att ställa är det nödvändigt att efterutbildningen av klinikcheferna har denna omfattning. Man tar alltså avstånd från de i propositionen föreslagna 14 veckorna, som man uppenbarligen anser allvarligt skulle åsidosätta kvalitetskravet. Vi reservanter delar den uppfatt-

ningen.

Socialutskottet, som yttrat sig i ärendet, anser för sin del att det finns anledning att ytterligare överväga vilken längd klinikchefsutbildningen bör ha. Man anför detta just med beaktande av vad representanterna för Tandläkarförbundet har framfört.

Socialutskottets ställningstagande måste innebära att utskottet ej anser 14 veckors utbildningstid vara till fyllest och att den angivna prövningen därför skall göras innan utbildningen påbörjats.

Utbildningsutskottets majoritet har dess värre inte tagit fasta på vad socialstyrelsen, Tandläkarförbundet och socialutskottet anför. Man anser i klartext att den första utbildningsomgången fram t. o. m. hösten 1983 skall omfatta 14 veckors utbildningstid. Den förlängning av utbildningen som utbildningsutskottet menar eventuellt kan komma i fråga skall nämligen inte äga rum under den fastställda utbildningstiden fram t. o. m. hösten 1983. Eftersom uppgiften som handledare skall börja praktiseras den 1 januari 1984, innebär detta enligt de sakkunniga på området att vederbörande har en undermålig utbildning.

Vi moderater kan inte biträda ett beslut med dylika konsekvenser, och jag yrkar därför bifall till reservationen 1.

Den andra reservationen gäller inrättandet av en särskild nämnd, kallad nämnden för tandläkarnas vidareutbildning. Dess uppgift skall vara att handlägga frågor angående allmäntjänstgöringen för tandläkare, specialistutbildningen och klinikchefsutbildningen.

Det råder inga skilda uppfattningar om det värdefulla i att denna nämnd inrättas. Däremot råder delade meningar om vid vilken tid detta skall ske. Som skäl för att nu inte ta ställning i detta ärende har statsrådet Lindahl i propositionen anför att hon med hänsyn till den pågående översynen av socialstyrelsens verksamhet ännu inte är beredd att ta ställning till vilka arbetsuppgifter nämnden skall ha.

I likhet med vad såväl Tandläkarförbundet som socialutskottet anför anser vi reseranter det vara angeläget att nämnden snabbt inrättas och att detta kan ske utan att man i detalj bestämmer dess arbetsuppgifter i avvaktan på att en ny organisation av socialstyrelsen genomförs. Nämnden bör därför inrättas från den 1 juli 1979, vilket vi anför i vår reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till.

CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis svårt att ha någon bestämd mening om den fråga som Hans Nyhage här har berört. Hans Nyhage sade att moderaterna inte är intresserade av en undermålig utbildning på det här området lika litet som på något annat. Det är ingen annan heller, vare sig i utskottet eller här i riksdagen. Men en bred majoritet har ställt sig bakom förslaget i betänkandet.

Den handledarutbildning det är fråga om är en ny utbildning. Huruvida den skall vara 14 eller 23 veckor – eller kanske 17 eller 18 veckor – är omöjligt att säga. Socialutskottet har inte tagit ställning till den frågan i sitt yttrande.

Utbildningsutskottet måste göra det och har då ställt sig bakom den överenskommelse regeringen träffat med Landstingsförbundet om 14 veckor. Det är en, som vi bedömer det, någorlunda fast grund att stå på. Men om det är det exakt rätta är omöjligt att i dag svara på.

Det har utskottet också påpekat. Vi säger att om det efter viss erfarenhet skulle visa sig att det här inte är till fyllest så får utbildningen förlängas. Men det här är en start från nolläge, och för att ha någorlunda fast mark under fötterna nöjde sig utskottet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Landstingsförbundet.

När det sedan gäller nämnden för tandläkares vidareutbildning tycker jag inte att det är mycket som skiljer reservanterna från utskottsmajoriteten. Utskottet säger att tidpunkten för nämndens inrättande bör bestämmas så att den väl hinner organisera de kunskapsprov som det är en primär angelägenhet för nämnden att klara av. Majoriteten förutsätter att regeringen, genom det bemyndigande som utskottet nu föreslår riksdagen att ge regeringen, gör det här så snabbt som möjligt. Vi har avstått från att fastställa exakt datum, vilket reservanterna gjort, de föreslår den 1 juli i år. Det finns inget i utskottsmajoritetens förslag som säger att så inte kan bli fallet. Men vi har alltså inte velat gå så långt att vi slagit fast datum.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Specialistutredningen, socialstyrelsen, Tandläkarförbundet och socialutskottet har alla gjort uttalanden som otvetydigt tyder på att man anser att de föreslagna 14 veckorna är en för kort utbildning. Jag tycker att man har anledning att ta fasta på vad dessa organ här ger uttryck för.

Utskottet säger att om man efter en viss erfarenhet kommer underfund med att utbildningstiden är för kort skall man företa en förändring. Ja, det låter sig sägas. Men faktum är ändå att den förändringen inte kan ske under den pågående utbildningstiden fram t. o. m. 1983; den skall komma därefter, om den skall komma. Det betyder att dessa klinikchefer får en utbildning som i varje fall från experthåll bedöms vara undermålig, och de skall börja arbeta den 1 januari 1984.

Jag ser med oro på att man på detta sätt ändå ansluter sig till en utbildningstid som av experterna bedöms vara för kort och som därmed kan förorsaka en undermålig utbildning. Är det inte bättre att vi handlar medan vi har möjlighet att handla och följer experternas mening i ärendet och alltså ser till att ärendet återigen ställs under övervägande och att en förlängning av utbildningstiden kan komma till stånd innan utbildningen har påbörjats?

CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Jag tycker det är fel att utgå ifrån att en utbildning, för att den inte får den omfattning som – låt vara – många experter tycker att den bör ha, redan av den anledningen är undermålig. Det är fel att ha en sådan utgångspunkt i en så pass viktig fråga som denna.

Det är ju inte första gången som det, när en ny utbildning startas, råder delade meningar om dess omfattning. Jag upprepar att utskottsmajoriteten, i den avvägning som inte varit så enkel att göra, stannat för att följa en överenskommelse som regeringen har träffat med Landstingsförbundet. Det har blivit fallet trots att utskottet väl har känt till alla de skäl som herr Nyhage här har åberopat.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Nyhage begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Nyhage begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 252
Nej - 47
Avstår - 1

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Nyhage begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Nyhage begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 253

Nej - 47

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

Mom. 5-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 18 Utbildning av sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk personal

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:71 om utbildning av sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk personal i högskolan jämte motioner.

ERIC JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till sjöbefälsutbildningarnas lokalisering. Utskottet har ju för sin del godtagit föredragande statsrådets mening att det finns vägande utbildningspolitiska och resursmässiga skäl för att anordna sjöbefälsutbildningarna på färre orter än f. n.

Utskottet tar i sina överväganden ett eget initiativ och föreslår att utbildningen förläggs till tre orter. Egentligen är det ett underligt initiativ, eftersom utbildningsutskottet inte är något lokaliseringsutskott i vanlig mening. Och jag kan förstå att utbildningsutskottet har haft svårt att välja ut de orter där utbildningen skall läggas ned. Jag vet inte om det är den svårigheten som har lett utskottet till att göra det s. k. Alexanderhugget och i stället för att lägga ned två skolor hugga bort grunden för sjöbefälsutbildning på fyra orter.

Jag säger detta därför att när nu sjöbefälsskolorna inordnas i den nya högskolan sker det i Göteborg på ett smidigt sätt, eftersom man sedan länge har förberett samgåendet med Chalmers tekniska högskola. En liknande naturlig sammansmältning hade kunnat ske i Stockholm med Tekniska högskolan. I Malmö skulle denna samordning lika naturligt ha kunnat ske med Lunds universitet och dess tekniska högskola. Däremot tror jag att det blir svårare att få till stånd en liknande naturlig samordning i Kalmar och Härnösand.

Enligt min mening är därför utskottets förslag skenbart lokaliseringsvänligt. Med Göteborg, Kalmar och Härnösand som orter med sjöbefälsskolor blir det i verkligheten så att eleverna i första hand söker sig till Göteborg, där samarbetet med Chalmers tekniska högskola och närheten till varvsindustrin ger de bästa utvecklingsmöjligheterna. Jag tycker att eleverna på ett orättmätigt sätt kommer i kläm med utskottets förslag i lokaliseringsfrågan. De unga sjömännen åsamkas extra kostnader genom att de får flytta och skaffa sig eget hushåll på annan ort än den där de har sina familjer.

Det är bevisligen så att ca 25 % av Sveriges sjöfolk bor inom Malmö

sjöbefälsskolas upptagningsområde. Stockholm och Göteborg har vardera lika stor del, och resterande 25 % är spridda runt om i landet.

En annan uppgift som bestyrker att Sydsverige är en sjöfartsbygd liksom västkusten och Stockholmsområdet är att bara Göteborgs och Bohus län, Malmöhus län och Stockholms län har över 2 800 sjömän som betalt sjömansskatt – Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län har över 5 000 sjömän som betalt sjömansskatt. Övriga län har betydligt lägre antal bosatta sjömän. Uppgifterna är från 1976 års taxering.

Jag beklagar att dessa uppgifter – som måste vara kända för utskottet – inte har varit vägledande för utskottets förslag till lokalisering av sjöbefälsskolorna. Jag förstår emellertid, herr talman, att det är meningslöst att mot ett enigt utskott ställa något yrkande i lokaliseringsfrågan. Det skulle ändå falla, trots de starka argument som föreligger för att bibehålla sjöbefälsutbildningen i Malmö i nuvarande omfattning.

Däremot anser jag det självklart att när universitets- och högskoleämbetet framöver prövar utbildningen vid sjöbefälsskolorna, så blir resultatet att det även i fortsättningen kommer att anordnas kurser i Malmö för sjöadministratörer från utvecklingsländer, tankoperativa kurser samt kurser för drifttekniker och driftingenjörer.

OLLE AULIN (m):

Herr talman! Jag har den uppfattningen att skolor skall vara lokaliserade på orter där det finns

1. ett bra elevunderlag,
2. möjligheter att rekrytera och behålla goda lärarkrafter,
3. goda möjligheter att samarbeta med annan näraliggande utbildning och forskning,
4. ett omfattande kunnande inom det aktuella utbildningsområdet,
5. goda materiella och lokalmässiga förhållanden och förutsättningar för utbildningen.

Alla dessa förutsättningar är tillgodosedda vad gäller sjöbefälsutbildningen i Malmö.

Jag vill erinra om vad Eric Jönsson sade beträffande fördelningen över landet av dem som betalade sjömansskatt. Av totalt ca 25 000 var ca 6 500 bosatta i Skåne, därav i Malmöhus län ca 5 700. I Göteborgs och Bohus län är det 6 900, i Stockholms län ungefär 2 800, i Kalmar län 1 050 och i Västernorrlands län ca 400. Det är siffror som talar.

Det förekommer i Malmö ett kontinuerligt samarbete med Lunds universitet. Vid sjöbefälsskolan i Malmö finns en specialutbildning i olycksförebyggande och havsmiljöskyddande åtgärder, en utbildning som genomförts i samförstånd med IMCO och SIDA. Utbildningen har nära anknytning till sjöbefälsutbildningen i övrigt. Jag är tacksam för den positiva markering som utskottet har gjort när det gäller möjligheten till fortsatt utbildning i Malmö på det området.

Herr talman! Går man av regionpolitiska skäl ifrån de kriterier för lokalisering av utbildning, som jag tidigare har redogjort för, är det till nackdel

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

för rekrytering till och genomförande av utbildningen.

Jag anser att sjöbefälsskolan i Malmö bör bibehållas, och jag skulle i och för sig därför vilja yrka bifall till motionen 1978/79:1918. Men eftersom det gäller att välja vilken sjöbefälsskola man inte skall acceptera om man accepterar Malmö och jag inte har underlag för att välja mellan de andra – det har jag inte kunnat skaffa mig – har jag inte möjlighet att yrka på det sättet. Jag vet att Georg Danell kommer att ta upp en diskussion om möjligheten att yrka återremiss för att det skall göras en kompletterande utredning av lokaliseringen av sjöbefälsskolorna. Ett sådant yrkande är jag beredd att stödja.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag kan försäkra kammarens ledamöter att utbildningsutskottet verkligen har arbetat hårt med denna fråga. Propositionen kom i höstas, och vi har under den långa tiden sedan dess haft många sammanträffanden med människor som är intresserade av de här utbildningsfrågorna och gjort allt vi kunnat för att komma fram till en rimlig lösning.

Det är alldeles uppenbart, herr talman, att sjöbefälsutbildningen i Sverige i dag är överdimensionerad. Med hänsyn till utvecklingen inom handelsflottan utbildar vi för arbetslöshet om vi inte drar ner utbildningen. Jag vill gärna erkänna att mitt namn finns med på en motion som begär fyra sjöbefälsskolor, men arbetet i utbildningsutskottet har lärt mig att t. o. m. det är för mycket – det är nödvändigt att dra ner till tre skolor. Exakt hur stora de skall vara och hur de olika utbildningslinjerna skall dimensioneras är det inte möjligt att säga i dag, utan det ingår i ett av de utredningsuppdrag universitets- och högskoleämbetet kommer att få. Över huvud taget är väldigt mycket av den kommande sjöbefälsutbildningen remitterat till UHÄ.

När utbildningsutskottet på en väsentlig punkt har ändrat i propositionens förslag genom att nämna vilka orter som skall ha utbildningen – i propositionen ville man hålla frågan öppen ytterligare en tid – är skälet det att vi bedömer det som hederligt mot de orter som får förändrade utbildningar att de får veta detta i tid. Den nya utbildningen skall starta budgetåret 1980/81. Om vi väntar med lokaliseringsbeslutet till nästa vår betyder det att orterna icke kommer att ha rimlig tid för planering. Därför har utbildningsutskottet föreslagit riksdagen att redan nu bestämma hur organisationen beträffande orterna skall se ut.

Herr talman! När jag säger att den nautiska utbildningen, sjöbefälsutbildningen, är överdimensionerad menar jag att det är andra utbildningar som i dag förekommer vid sjöbefälsskolorna som kommer att utvecklas, nämligen utbildningen av drifttekniker och driftingenjörer. Det är utbildning av de människor som finns i de stora maskinrummen på landbacken, värmecentraler osv. Utskottet säger nu att de två orter som förlorar den nautiska utbildningen i stället skall få ökade insatser för utbildningen av drifttekniker och driftingenjörer. Jag är angelägen om att understryka att jag väl förstår hur man upplever den här situationen i Stockholm och Malmö. Men det är ändå så att det i Stockholms kommun och i Malmö-Lundområdet finns samman-

taget ungefär 70 000 utbildningsplatser inom högskoleväsendet, medan det på andra orter i landet finns mycket få. Det gör mindre ont för de stora universitetsorterna att genomföra en nödvändig minskning än det gör för de små platserna, där en neddragning kommer att få mycket allvarliga konsekvenser.

Sådana här resonemang har spelat en stor roll i utbildningsutskottets bedömningar, men detta har naturligtvis varit fallet också när det gäller rent utbildningsmässiga aspekter. Vi har kommit fram till att det finns ingenting som säger att sjöbefälsutbildning t. ex. i Härnösand skulle vara sämre än sjöbefälsutbildning i Malmö eller Stockholm.

Mot detta kan man säga, såsom man har gjort från Skånebanken, att det finns lokala krav: man vill ha utbildningen så nära sig som möjligt. Men om vi skulle arbeta utifrån sådana utgångspunkter på alla utbildningsområden, då skulle vi få göra stora förändringar i utbildningskartan i vårt land, och det kan vi inte göra. Det är ofrånkomligt att somliga studerande måste skaffa sig utbildning på annan ort än hemorten. Det går alltså inte att beakta argumentet att man skall förlägga sjöbefälsutbildningen till de orter där flest intresserade studerande finns.

Jag vill också understryka att vi när det gäller Malmö utgått från att där finns utbildningar som är speciella, bl. a. inom områden som gäller sjösäkerhet, åtgärder för att rena havet, osv. Vi räknar med att UHÄ skall möjliggöra att sådan utbildning även fortsättningsvis kan äga rum i Malmö, varvid denna knyts till den tekniska högskolan i Lund.

Herr talman! Jag har all respekt för den oro som somliga ledamöter av riksdagen känner just nu, men jag vill samtidigt framhålla att ett yrkande om återremiss, om det bifalles, inte kommer att leda till någonting. Utskottet är nämligen – och det är mycket väsentligt, herr talman – enhälligt. Alla olika intressen har funnits representerade i utbildningsutskottet under dess arbete, och vi har efter att ha gått denna långa mödans väg kommit fram till ett enhälligt utskottsbetänkande.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i detta betänkande. Om det framförs yrkanden om återremiss, så hemställer jag, her talman, om avslag på dessa yrkanden.

OLLE AULIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att det är svårt att genomföra stora förändringar i en gällande organisation för att förbättra närheten till utbildning för elever. Men det är å andra sidan inget argument för att man skall försämra en organisation där man har närlokaliserade utbildningsanstalter. Det framgår ju med önskvärd tydlighet att rekryteringsunderlaget för sjöbefälsutbildning finns i första hand inom Göteborgsområdet, därefter i Skåne och därefter i Stockholmsområdet. Detta förhållande är ett skäl för att inte förändra den närlokaliserade utbildningen och göra det sämre för eleverna.

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

STIG ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara tillägga att det naturligtvis vore allra enklast för utbildningsutskottet om vi hade kunnat säga att vi skall bibehålla alla utbildningsplatser. Då skulle utbildningsutskottet bli konung för en dag, som någon har sagt, och alla skulle tycka att det är bra. Men det skulle bli allvarliga konsekvenser efteråt.

Jag vill erinra herr talmannen och kammarens ledamöter om att det finns de som sysslar med detta som tycker att tre sjöbefälsskolor är alldeles för mycket och att man borde koncentrera utbildningen till en enda. Ett motionsyrkande med ett sådant innehåll har också framförts i riksdagen, men vi har yrkat avslag på detta.

Vi tvingas här i kammaren att då och då göra mycket besvärliga ställningstaganden. Detta är ett sådant, och utbildningsutskottet har enhälligt konstaterat att man inte kunnat komma fram till en lösning på annat sätt än det som nu föreslås.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! När jag begär ordet är det för att på uppdrag av vpk:s riksdagsgrupp yrka återremiss av det här ärendet.

Orsaken till att vi yrkar återremiss är den märkliga och helt oacceptabla behandling som ärendet undergått i utbildningsutskottet. Det är enligt vår mening fel att kammaren skall sitta och besluta på ett sådant beredningsunderlag som här presenteras. Hela underlagsmaterialet i detta ärende präglas av motsägelser och förvirring. Och det är utbildningsutskottets betänkande som skapar merparten av denna förvirring. Det går inte att fatta något vettigt beslut mot en så dålig bakgrund.

För det första har universitets- och högskoleämbetet en helt annan syn än både statsrådet och utskottet på denna utbildningsorganisation. Ytterst bottnar detta i vad som tydligtvis är i grunden skilda synsätt på utbildningens mål, yrkesfunktionen, utbildningens tidsenlighet och graden av anpassning till arbetsgivarintressena. Det är ju en orimlighet att begära att kammarens ledamöter utan närmare motivering i materialet och utan den minsta analys skall sopa undan landets ämbetsverk för universitets- och högskolefrågor och med slutna ögon och i raka led ställa sig bakom herr Wikström och herr Alemyr i utbildningsutskottet.

För det andra utgår både propositionen och utskottsbetänkandet från en mycket bestämd, från början förutsatt, premiss rörande sjöfartens utveckling. Den premissen går ut på att sjöfartens behov av specialpersonal och befäl kommer att minska.

Denna premiss är emellertid i proposition och utskottsmaterial inte på något sätt motiverad. Den är tagen för given utan minsta analys. Men hur kan man bara godta detta? Är det vår sak att förutsätta att vissa redarintressen vill fortsätta att sälja ut eller flagga ut fartyg till förfång för handelsflottan? Är det vår sak att i ett utbildningspolitiskt sammanhang utgå ifrån en helt annan premiss om sjöfarten och sjötransporternas utveckling än de långsiktiga bedömningar som redovisas i t. ex. Svensk Sjöfarts Tidning? Ponera att vi

inom några år måste organisera ett statligt rederi. Pondera att energiproblem och växande bilism framtvingar en utbyggnad av den från många synpunkter så fördelaktiga och underutnyttjade inrikes sjöfarten. Pondera att säkerhet och andra förhållanden i framtiden påkallar större krav och en annan bemanning. Är det så givet att vi skall acceptera ett alls icke underbyggt påstående av en minister och en utskottsman, vilka inte sysslar med trafikfrågor, och av ett utskott som över huvud taget inte tar upp ministrernas påstående till någon som helst egentlig analys på en enda rad i betänkandet? Jag menar att detta vore orimligt.

För det tredje: UHÄ har en annan syn på lokaliseringen av utbildningsenheterna än utskottet, och häri ligger väl den mest påtagliga egendomligheten i utskottets beteende. Statsrådet har i motsats till UHÄ velat begränsa antalet utbildningsorter. Han står som nämnts för en mer pessimistisk syn på sjöfartens utveckling, dock utan närmare motivering. Men han vill ändå att UHÄ skall få analysera vilka orter som skall ifrågakomma för förändring, och det är denna uppgift som utskottet av någon egendomlig anledning nu plötsligt vill gripa in i. Under mina år i riksdagen har jag många gånger fått höra av Stig Alemyr hur återhållsam riksdagen bör vara när det gäller att falla fackmyndigheter i ämbetet beträffande den här typen av lokaliseringsfrågor. Men nu bryter herr Alemyr utan vidare mot den behandlingsprincip som han tidigare har hävdad borde gälla, och han tränger sig mellan regeringen och UHÄ och förordar att man släpper Stockholm och Malmö för att ha kvar Kalmar och Härnösand. Vadan denna plötsliga beskäftighet? Varför plötsligt spela bort två större hamnstäder med upptagningsområden med mer än 1 miljon invånare vardera och med andra och tredje platsen när det gäller mantalsskrivna sjömän? Jo, förklaringen ligger ju i öppen dag. Herr Wiklund från Härnösand och herr Alemyr från Kalmar län vill naturligtvis ha kvar utbildningen i Härnösand och i Kalmar.

Nu är det förvisso ingen som missunnar Kalmar och Härnösand att ha sin utbildning. Men att som pris för detta helt sonika spela bort Stockholm och Malmö och mot UHÄ solidarisera sig med den folkpartistiske utbildningsministern är väl ändå i grövsta laget. Någon måtta får det väl ändå vara på hur man bedriver de bypolitiska intrigerna här i kammaren.

Även utskottets socialdemokrater borde nog ha varit återhållsammare när det gällt att koppla på den folkpartistiske ministrernas bedömning av den svenska sjöfartens framtida utveckling. Det må väl räcka med att socialdemokraterna kompromissar ihop sig med den folkpartistiske industriministern om att skära ned varvsjobben med 20 % efter 1980. Skall man nu kompromissa ihop sig med den folkpartistiske utbildningsministern för att få tillfälle att förorda Kalmar och Härnösand på bekostnad av Stockholm och Malmö? Jag vill varna för den sortens affärer. Korridorsarbete av det slaget med folkpartiet i den ena frågan efter den andra gagnar inte utan skadar på sikt svensk arbetarrörelse – detta mer som en anteckning i marginalen.

För det fjärde, herr talman, vill utskottet att kammaren skall ta ställning till frågans kostnadsaspekter – kostnadsargumentet skymtar egentligen som det tunga argumentet i bakgrunden – och detta utan minsta analys av kostnads-

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

problemet. Det ges ingen som helst jämförande bild av hur läget är beträffande lokaler och utrustning på de olika orterna. Nyinvesteringsbehov och avskrivningstider är omöjliga att få grepp om när man läser materialet. Frågan om tillgången på lärarpersonal vid ändrade lokaliseringmönster nämns inte. Samarbets- och samordningseffekterna i relation till andra delar av utbildningsväsendet tas inte upp till minsta analys – trots att de uppenbart har betydelse för en jämförelse mellan t. ex. Kalmar och Härnösand versus Stockholm och Malmö. F. ö. tycks inte de små notiser som kan utläsas i propositionen stämma med den information man får från utbildningsenheterna själva. Även på denna punkt råder en oklarhet och en förvirring som enligt vår mening inte medger ett riktigt beslut.

Därtill kommer att den fråga som utskottet utan analys åberopar till stöd för sitt ställningstagande – nämligen just kostnadsfrågan – kommer att stå på ett helt nytt sätt därest man verkligen accepterar tesen att utbildningen bör reduceras och koncentreras. Då kommer man förmodligen till helt andra slutsatser än utskottet.

Om verkligen den tesen skulle visa sig riktig att handelsflottan minskar, att behovet av sjöbefäl och annan driftpersonal minskar – då pekar det alltså på helt andra lösningar på sikt än den något märkliga hybrid utskottet vill koka ihop. Då kan det tänkas att man skall låta resurserna på fyra av de fem orterna skrivas av i lugn och ro och satsa på att ersätta den djupt otillfredsställande situationen för utbildningen i Göteborg med en framtida samlad, ultramodern utbildningsenhet, som i sådant fall kan ta hela sjöfartens driftpersonalutbildning om hand. Då skall man inte skapa kapitalförluster och onödigt desorganisation genom att göra koncentrationen i ett slags mellansteg från fem till tre utbildningsorter. Om den typen av framtidsperspektiv säger varken propositionen eller utskottet ett dugg. Och innan vi fått dessa förutsättningar på längre sikt klarlagda är det olämpligt att lägga ner enheter och delar av utbildningen och förändra organisationsformer bara för att kunna bedriva illa underbyggda bypolitiska bytesaffärer – för det är vad det hela är fråga om när vi klär av det höljet av granna ord och argument.

Herr talman! Kammaren behöver i den här frågan som i andra frågor ett beslutsunderlag av allsidig natur, som innefattar verkliga analyser av de verkliga problemen. Det har vi inte, och därför bör ärendet återremitteras.

BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att jag ansluter mig till det enhälliga förslag som föreligger i utskottsbetänkandet.

Sedan tycker jag att Jörn Svensson borde ha bättre argument än spydigheter om att Stig Alemyr och Bengt Wiklund i Härnösand har bedrivit bypolitik. Han brukar kunna använda sakliga argument, men de bär väl inte den här gången, och därför använder han sig av spydigheter.

Det är en rad motioner som vi har haft att behandla i utskottet i detta sammanhang. Jag menar att det föreligger ett lika starkt behov av att man behåller högskoleutbildning när det gäller de båda utbyggnadsorterna Kalmar och Härnösand. Det är inte bara Bengt Wiklund i Härnösand, och inte bara

socialdemokrater, utan också en rad andra politiker som har motionerat i denna fråga.

Herr talman! Jag har begärt ordet för att ta upp några speciella frågor kring detta viktiga problem som behöver klarläggas ytterligare med anledning av den diskussion som har uppstått. Det är nödvändigt inför det arbete som skall bedrivas av universitets- och högskoleämbetet, UHÄ, inför framläggandet av ett förslag om maskin- och driftteknikerutbildningen samt om maskin- och driftingenjörsutbildningen, vilket skall presenteras för ett förnyat slutligt avgörande här i riksdagen våren 1980.

I de många motioner som väckts i anslutning till propositionen har också frågan om samordnat resursutnyttjande och behovet av ökad teknikerutbildning – främst för arbetsmarknaden till lands – betonats. Jag avser att mot den bakgrunden beröra några synpunkter som framkommit i debatten om dessa frågor. För att ytterligare klargöra min syn på dessa vill jag först citera ett par avsnitt i regeringens proposition nr 71.

Där säger utbildningsministern på s. 6, i anslutning till de ökade säkerhetskrav som tidigare har berörts i denna debatt: "Därför följer t. ex. att maskinbefälsutbildningen – med vilken jag avser utbildning till maskintekniker och sjöingenjör – såsom jag senare kommer att förorda bör få en utformning som mer än hittills skiljer denna utbildning från driftutbildningen." Litet längre fram på samma sida fortsätter utbildningsministern: "De krav som dessa yrken ställer kommer däremot" – jag vill understryka ordet däremot – "att vara sådana att utbildningarna får anses syfta till skilda arbetsmarknader."

Något längre ned på samma sida drar utbildningsministern följande slutledning: "Detta leder till att utbildningarna inom sjö- och driftområdet måste planeras var för sig i fråga om studietidens längd, dimensionering, lokalisering och behov av resurser."

Detta kan verka vara en klar lösning i en viss riktning av de här utbildningarna. Men några sidor längre fram i propositionen gör utbildningsministern ett uttalande, som också är det som föranlett mitt inlägg här i dag. På s. 8 längst ned säger han:

"Utbildningarna till maskintekniker/sjöingenjör och drifttekniker/driftingenjör har, som jag nyss har nämnt, i många delar ett innehållsmässigt nära samband. Vissa kurser torde därför kunna ges samma innehåll så att samläsning kan komma till stånd. Det ankommer på UHÄ att utarbeta utbildningsplaner och på högskoleenheterna att inom ramen för dessa utforma lokala planer och kursplaner. Jag utgår från att berörda myndigheter kommer att ta till vara de möjligheter som finns till gemensamt utnyttjande av resurserna för utbildning på de olika linjerna."

De här av mig återgivna uttalandena i samma proposition har skapat en viss tveksamhet om vad utbildningsministern egentligen har avsett på denna punkt. Vi har också i utskottet missat att klarare ange, hur vi tycker att de här problemen bör lösas innan förslaget på grundval av UHÄ:s utredningsarbete läggs fram på våren 1980 som underlag för regeringens kommande proposition. Jag har i det här läget intet annat att göra än att till riksdagens protokoll

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

ange, hur jag sett på den här frågan och hur jag också tolkat att en majoritet i utskottet avsett att den bör prövas.

Man har i det förberedande utredningsarbetet förutsatt en utökning av antalet intagningsplatser till driftteknikerutbildningen. Man har också bedömt att antalet intagningsplatser till driftingenjörsutbildningen kan behöva ökas om fyra å fem år. De båda utredningar som jag åberopar – UTSJÖ och DRIFT 73 – har också påpekat likheten i målsättningarna för utbildningen av maskinteknisk personal för fartygsdrift och exempelvis för drift av energitekniska landanläggningar. Det är mot bakgrund av den uppgiften som utbildningsministerns av mig tidigare citerade uttalande i propositionen skapat en viss tvekan. Vad menar man? Man har i debatten frågat sig huruvida inte UHÄ, om man där finner det vara riktigt både ur pedagogisk synvinkel – exempelvis om det finns möjlighet till samläsning och samutnyttjande av laboratorieresurser – och från ekonomisk synpunkt, kunde pröva frågan om bättre samordning av de båda teknikerutbildningarna. Jag tycker personligen att det borde vara möjligt, och jag hoppas också att UHÄ bereds tillfälle att pröva denna tanke.

Organisatoriska samordningar borde vara möjliga att pröva innan förslaget kommer tillbaka till oss här i riksdagen våren 1980. Frågorna om ett effektivt samutnyttjande och utbildningsetappernas längd och innehåll bör enligt min mening få möjlighet att prövas hos den grupp inom UHÄ som skall arbeta med dessa frågor. Ett exempel på vad jag menar är att maskinteknikerna skall ha en utbildning omfattande 80 poäng. De har redan en lång förpraktiktid, som kan beräknas omfatta sammanlagt tre år, om man räknar de månader av sjöfartstjänst som ingår i denna förpraktik. Driftteknikerna får enligt detta förslag också en utbildning omfattande 80 poäng, men här uppstår en avsevärd skillnad. 40 av dessa 80 poäng är nämligen inledande praktikutbildning. Om man skall kunna nå avsedd effekt med samordning, måste denna fråga om utbildningsetappernas längd noggrant överses och prövas. De teoretiska kunskapskraven när det gäller dessa båda grundutbildningar är desamma, dvs. kunskaper motsvarande tvåårig drift- och underhållsteknisk linje i gymnasieskolan. UHÄ får möjligheter att göra den prövningen innan förslaget kommer tillbaka från UHÄ, och det berör ju inte frågan om lokaliseringen eller dimensioneringen av den nautiska utbildningen.

Både skolöverstyrelsen och UHÄ har också framhållit att ett slutligt bestämmande av utbildningsetappernas längd borde anstå till dess att arbetet med utbildningsplanerna har påbörjats, ett arbete som UHÄ nu skall starta. Jag finner det naturligt att UHÄ i sitt arbete bör få möjligheter att gå fram på den av mig anförda vägen. Jag menar mera konkret i denna fråga att utvecklingen av och de ökade kraven på säkerhetsfrågorna både till sjöss och på land inte kan motivera en sådan här olikhet i utbildningsetappernas längd.

Herr talman! Jag framhöll inledningsvis att jag ansluter mig till det enhälliga utskottsbetänkandet. Mitt inlägg här har rört detaljer i arbetet, det arbete som UHÄ har att utföra innan vi våren 1980 får det slutliga förslaget. Jag vill avslutningsvis uttala den förhoppningen att varken prestige eller

andra hinder skall föranleda att vi inte får ett förslag som ger bästa möjliga innehåll i den utbildning som berörs i detta utskottsforöslag. En neddragning av den nautiska utbildningen har vi i utskottet ansett vara riktig, och vi har anslutit oss till förslaget i propositionen. Men samhällets utveckling och förändring har gjort att jag har velat peka på risken för låsningar i det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller teknikerutbildningen. Det gäller att pröva både teknikerutbildningens dimensionering för framtiden och de vinster vi kan göra på att samutnyttja de dyra laboratorieutrustningar som erfordras och de goda lärarresurser som vi har både inom sjöbefälsutbildningen och inom de tekniska utbildningarna i vårt land.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Bengt Wiklund säger att jag inte har några sakargument. Det är alldeles riktigt. Men det har inte heller Bengt Wiklund eller utskottet. Problemet är just att sakunderlaget är så svagt att man på basis av det inte kan fatta något vettigt och rätt underbyggt beslut.

Den stora skillnaden mellan Bengt Wiklund och mig är att jag av det drar den slutsatsen att vi nu icke bör fatta något beslut av det slag som utskottet förslår. Men Bengt Wiklund drar av det utomordentligt dåliga sakunderlaget den slutsatsen att vi ändå bör fatta ett beslut. Det är en något märklig beslutsordning som han vill tillämpa. Ju svagare och sämre ett beslutsunderlag är desto ivrigare är Bengt Wiklund och utskottet att driva fram ett beslut – i detta fall i en lokaliseringsfråga, som ett utskott vanligen inte brukar lägga sig i.

Varför gör ni det? Var har ni era sakargument? Var finns er kostnadsanalys? Var finns underlaget? Var finns bedömningen av den trafikpolitiska målsättningen och av fördelningen av transportarbetet mellan olika trafikslag på det inrikes planet? Var finns er bedömning av sjöfartspolitiken? Ni har i ett antal bisatser bara rakt fram påstått saker och ting som inte är underbyggda och som dessutom i många fall ligger helt utanför utskottets kompetensområde. Det är denna dåliga sakbehandling som jag protesterar mot.

Om det då är så att man skulle få en bättre sakbehandling på ett fylligare underlag, ett rejält och objektvt underlag, och att det skulle visa – vilket det ju också mycket väl kan göra – att t. ex. Malmö eller Stockholm bör behandlas så som ni har påstått och velat göra gällande här, då skall jag inte vara någon envis lokalpatriot bara därför att jag råkar representera Malmö, utan då skall jag böja mig för de sakargumenten. Men vad som förvånar mig är att ni vill driva sådana lokalpolitiska synpunkter från er sida utan att ha några sakargument.

Jag upprepar: Om det verkligen är så, att det i framtiden skulle bli nödvändigt att väsentligt reducera den utbildning som det här är fråga om, måste vi ju först utreda saken för att få underlag för de olika alternativ som då kan komma i fråga. Då behöver det ju inte handla om tre orter, utan då kan det kanske för att vi skall få en rationell lösning vara fråga om att välja en rent av hårdare koncentration än nu. Men det kan också tänkas – och den möjligheten kvarstår – att ett fylligare underlag skulle ge vid handen att

utbildningens lokalisering och organisation bör behållas ungefär som den är nu, och då får vi ju ta det beslutet.

Det är emellertid just detta underlag som saknas, och det är därför som jag menar att ett återremissyrkande, när man nu har ett så utomordentligt magert underlag, är det enda logiska.

BENGT WIKLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Sakargumenten och underlaget är det inte min uppgift att ta fram, eftersom det inte är jag som är utskottets talesman, utan det är utskottets ordförande som är det.

Jag vände mig mot Jörn Svenssons spydigheter i hans första inlägg i debatten, där han sade att Bengt Wiklund och Stig Alemyr har bedrivit bypolitik. Det finns tillräckligt sakunderlag för det förslag som föreligger, nämligen att man skall reducera den nautiska utbildningen och lokalisera den till tre orter.

I övrigt skall jag inte gå in på den här debatten. Jörn Svensson kan ju få låna min sakargumentspärm, som ligger här i bänken, och läsa vad som står där, eftersom jag inte har tid att läsa upp alla de sakargument som föreligger.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Bengt Wiklund gör ingalunda sin sak bättre med det senaste inlägget, och han gör heller inte antalet obesvarade frågor i det här ärendet färre, utan snarare fler.

Han må ursäkta mig min lilla spydighet, men jag skall tala om vad som föranledde den, så att han får det förklarad för sig.

Om det är så, att ett sakunderlag som presenterats för riksdagens kammare bortser från och inte lämnar några som helst logiska förklaringar till eller analyser av de väsentliga frågorna, lämnas man i ett tillstånd av förvirring. Och om det trots denna situation är så, att utskottet ändå går in och tar ett mycket, mycket ovanligt initiativ – nämligen faller UHÄ i ämbetet när det gäller vissa utbildningslinjers lokalisering – sker ju inte det på grund av någon statistisk tillfällighet.

Jag skulle vilja fråga herr Wiklund rakt ut: Är det verkligen en ren slump att detta mycket ovanliga initiativ av utskottet på detta mycket svaga sakunderlag fullständigt saknar allt samband med det förhållandet att det där råkar sitta med två representanter för de valkretsar vilkas lokalisering enligt utskottets förslag i första hand skall skyddas? Är detta bara en ren tillfällighet?

Om man sysslar litet med statistisk teori, vet man att den typen av tillfälligheter förekommer ytterst sällan eller nästan aldrig, utan att man kan betrakta sambandet som i någon mån etablerat. – Med detta påstår jag inte att det har varit det *enda* argument som har gällt i utskottet – så illa tänker jag inte om utskottet – men jag vågar ändå påstå att ett samband har funnits mellan de lokalpatriotiska strävanden som här finns och det förslag som utskottet har lagt fram. Jag vill inte säga att det är något skamligt att kämpa för sin ort. Men vad jag tycker är felaktigt är att begära att kammaren på basis av de mycket

svaga motiveringar som här föreligger skall ställa upp för ett förslag av denna ovanliga typ, som alltså representerar ett ovanligt initiativ.

Jag ber än en gång Bengt Wiklund besvara frågan: Var finns de trafikpolitiska och de kostnadsmässiga analyser som här borde ligga som underlag? Var har ni dem?

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! I föreliggande betänkande föreslår ett enhälligt utskott bl. a. nedläggning av Stockholms sjöbefälsutbildning – ett förslag som ter sig som minst sagt anmärkningsvärt.

Att utbildningen vid sjöbefälsskolorna måste dras ner på grund av vårt lands minskade andel i den internationella sjöfarten – något som i sin tur är betingat bl. a. av utslagning av svenska rederier – är klart, och det är endast ett beklagansvärt faktum. Men att slå igen sjöfartens skolor på en ort, där sjöfarten i väsentligt högre grad än på de flesta andra håll gör sig gällande, och hänvisa utbildningssökande ungdomar till platser, på vilka det knappast finns eller inte på årtionden har funnits sjöfartsföretag, torde svårligen kunna logiskt motiveras ens om de regionalpolitiska aspekterna drivs till sin absoluta ytterlighet. Det tycks vara detta utskottet gjort i det här fallet, i den mån något sakligt underlag har förekommit.

Stockholm, där enligt utskottet sjöbefälsskolan skall läggas ned, är en plats där sjöfarten har en utomordentligt stor livaktighet. Några siffror är betydande.

Över två tredjedelar av det sammanlagda svenska tonnaget är hemmahörande i Stockholm. Antalet registrerade skepp för handelssjöfart framgår av Svensk Skeppslista 1978 och var för Stockholm 433, Göteborg 332, Malmö 49, Kalmar 13 och Härnösand 2 – det gäller i det sista fallet små fartyg.

Motsvarande tonnage var för Stockholm 4,1, Göteborg 1,3, Malmö 0,4, Kalmar 0,004 – allt räknat i miljoner bruttoton. Stockholm har alltså mer än dubbelt så stor sjöfartsnäring som alla andra sjöbefälsskoleorter tillsammans, medan den är mer än tre gånger så stor som Göteborgs räknat i bruttoton. Om man även räknar in fritidssjöfarten, herr talman, så är Stockholmsregionens försprång än mer överväldigande.

Vidare har sjöbefälsskolan i Stockholm näst Göteborg det största permanenta elevantalet. De flesta av Stockholms skolans elever har växt upp, är mantalsskrivna och har sina hemorter i Stockholm eller dess närmaste omgivning.

Vid skolan examineras årligen, om all nautisk och maskinteknisk utbildning medräknas, ett större antal examinander än vid alla de andra sjöbefälsskolorna tillsammans. Dessa kommer från skilda håll inom regionen.

Herr talman! Det förefaller mot denna bakgrund närmast absurt att lägga ned sjöbefälsskolan i Stockholm. I betänkandet redovisas motioner med förslag om olika förläggningssorter för sjöbefälsutbildningen i anslutning till propositionen. Av naturliga skäl har någon motion från Stockholmsbänken om bibehållande av sjöbefälsutbildningen här icke väckts dels därför att någon nedläggning av sjöbefälsskolan i Stockholm inte föreslås i propositionen.

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

nen, dels därför att ingen har kunnat föreställa sig att en ort i landet, där sjöfarten är så utomordentligt livaktig, över huvud taget skulle komma under diskussion för nedläggning av sjöbefälsutbildning.

Till detta kommer, herr talman, en principiell synpunkt på utbildningsutskottets hantering av ärendet. Jag vill betyga att i näringsutskottet där jag verkar har vi, i samband med olika industrilokaliseringar, att ta ställning till hundratals och åter hundratals förslag om att den eller den verksamheten skall förläggas till den och den orten. Näringsutskottet intar den fasta principiella hållning som alla andra utskott har gjort i nästan samtliga fall, att utskott i ett parlament inte skall sitta och peka ut orter på det här sättet. Det är en skyldighet och en uppgift som faller på regeringen eller på det ansvariga ämbetsverket. Jag har mycket svårt, herr talman, att begripa utskottets inkompetensförklaring av UHÄ. De argument som utskottsordföranden anfört för att göra avsteg från denna praxis finner jag inte särskilt starka. Vi har i näringsutskottet många gånger haft skäl som varit ännu starkare, men vi har ändå hållit den principiellt rena linjen att inte utpeka orter i sådana här sammanhang.

Herr talman! Mot bakgrund av vad jag nyss sade om att någon motion inte kunde väckas och att ingen kunde drömma om att utgången skulle bli sådan att den drabbade Stockholm, har jag inte möjlighet att resa något yrkande. Jag har endast velat peka på svagheten i utskottets argumentering när det gäller nedläggningen av sjöbefälsskolan i Stockholm. Jag understryker vad Gunnar Biörck i Värmdö har anfört i sitt särskilda yttrande beträffande rekommendationen till UHÄ att förlägga utbildningsplatser för drifttekniker och driftingenjörer, utan minskning av kapaciteten i Örebro och Västerås, till de orter där sjöbefälsutbildningen nu läggs ner. Jag vill understryka nödvändigheten av att det inte bara blir en rekommendation utan att det – om det föreliggande förslaget går igenom – blir verklighet.

Jag vill slutligen säga att jag finner yrkandet på återremiss mycket väl motiverat.

STIG ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! För att undvika alla missförstånd vill jag erinra bl. a. Bengt Sjönell om att det är riksdagen som enligt gällande regler skall fatta beslut om lokalisering av allmänna utbildningslinjer i högskoleväsendet.

GEORG DANELL (m):

Herr talman! Jag avser att begära återremiss av det här ärendet av flera skäl.

Man har i en fråga som är ganska central för sjöfartspolitiska sammanhang valt att göra endast utbildningspolitiska och regionalpolitiska bedömningar i det betänkande som riksdagen skall ta ställning till. Man har gjort det trots att det får ganska långtgående konsekvenser för sjöfartsnäringen. Det finns flera punkter som visar det.

Rekryteringsfrågan är naturligtvis en av utgångspunkterna för att vi skall få en vettig sjöfartsutbildning. Vi vet samtidigt att rekryteringen är mycket

lokalt betingad runt alla de skolor vi nu talar om. Därför är det underligt att man bara talar om dessa skolor som om vilka skolor som helst, trots att vi vet att vissa av dem bara är hälften så stora som andra. Läger man ner en stor skola för detta naturligtvis med sig att rekryteringen kommer att försämrats avsevärt. Den risken finns, men den har man inte bedömt. Utskottet har inte ägnat den frågan minsta tanke.

Vi vet inte hur stor utbildningen kommer att bli. Även det borde vara ett memento för utbildningsutskottet innan man säger att en skola som är dubbelt så stor som en annan skall läggas ner. Antalet platser totalt borde rimligtvis vara ganska intressant när man planerar utbildningen, och det jämte rekryteringsfrågorna borde påverka vilken skola man skall välja.

Vidare finns det en del positiva tecken inom sjöfartsutbildningen och sjöfartsnäringen. Svensk sjöfart är berömd utomlands för att fungera mycket bra och för att ha tillgång till ett mycket stort kunnande. Sjöfartsutbildningen har på de allra senaste åren alltmer använts internationellt. Vi säljer helt enkelt vårt kunnande i stora avtal med fjärran länder för att hjälpa dem att bygga upp sina handelsflottor när vi nu har begränsade möjligheter att bygga upp vår egen. Detta är ytterligare ett skäl till att man bör vara försiktig och tänka genom sakförhållandena noga innan man kommer med sådana förslag som utbildningsutskottet nu har gjort.

Vidare kan nämnas att utbildningen av sjöfartsadministratörer för utvecklingsländer, som nämns i utskottsbetänkandet, förmodligen förutsätter att man även har någon annan form av sjöbefälsutbildning. Det går inte bara att ta bort det ena och tro att det andra kan leva kvar i en egen liten värld nere i Malmö.

Jag menar alltså att det finns många skäl som talar mot det förslag som utbildningsutskottet har lagt. Icke minst viktigt är att regeringen i höst kommer att förelägga riksdagen ett sjöfartspolitiskt program, som verkligen bestämmer hur den framtida sjöfarten skall se ut i vårt land. Skall riksdagen trots detta nu ta ställning till vilka orter som skall ha denna utbildningsverksamhet och därmed bestämma även kapaciteten i utbildningen? Jag menar att det är felaktigt. Jag kan inte se några skäl till att man skall bestämma sig nu. Regeringen har föreslagit att UHÄ skall grubbla vidare på den här frågan och återkomma till regeringen, som sedan skall ta upp ärendet i budgetpropositionen om ett år. Det finns således inga skäl för att nu binda hela den fortsatta uppläggningsen av denna utbildning vid ett antal orter.

Det finns en rad oklarheter i betänkandet. Utskottet säger t. ex. att på de orter där man nu tar bort sjöbefälsutbildningen skall det bli utbildning av drifttekniker. Samtidigt säger utskottet att man från Örebro och Västerås, som i dag har driftteknikerutbildning, inte skall få ta någonting till de andra städerna. Jag förväntar mig att man heller inte vågar ta något från Göteborg, Kalmar och Härnösand till Stockholm eller Malmö när det gäller driftteknikerutbildningen, för då har man ju helt plötsligt motverkat det beslut som man i dag vill ta.

Det kan vara intressant att veta att ökningen av driftteknikerutbildningen uppgår till ungefär 60 platser, att jämföra med de – såsom det ser ut i dag –

Onsdagen den
21 mars 1979

*Utbildning av sjö-
befäl samt drift-
och underhålls-
teknisk personal*

ungefär 500 platser som Stockholm och Malmö förlorar.

Jag har alltså, herr talman, inte velat göra detta till en lokaliserings- och regionalpolitisk debatt. Jag företräder inte någon speciell skola. Den valkrets som jag kommer ifrån överlever säkert, även om den blir av med ytterligare en utbildningsinstitution. Har vi överlevt utflyttningen av 10 000 andra arbetsplatser, så klarar vi säkert också denna utflyttning. Jag talar alltså för sjöfartsnäringens bästa, och jag tycker att det är förvånansvärt att utbildningsutskottet i ett enda stycke i betänkandet tar ställning i denna viktiga fråga utan att ha haft någon kontakt med trafikutskottet, utan att ens ha gett oss i trafikutskottet en chans att yttra oss i frågan. Utbildningsutskottet har inte ens låtit företrädare för kommunikationsdepartementet komma till utskottets sammanträde för att tala om vad departementet anser.

Eftersom det har varit ett intimt samarbete mellan utbildningsdepartementet och kommunikationsdepartementet tidigare, och jag förutsätter att det även har varit det i slutändan inför denna proposition, är det överraskande att man icke alls har brytt sig om de sjöfartspolitiska aspekterna i denna för näringen mycket viktiga fråga. Det är en hårt pressad näring, vilket har fått många konsekvenser som denna kammare snart kommer att få möta. Att då ta ett sådant här litet populistiskt, regionalpolitiskt betingat beslut i kammaren är djupt olyckligt.

Jag vill understryka, herr talman, att jag icke talar *mot* några orter – jag talar *för* sjöfartsnäringen. Då står dess utbildning i centrum. Därför yrkar jag på återremiss av detta betänkande för att möjliggöra en annan behandling av ärendet och bl. a. ge trafikutskottet chansen att yttra sig i denna mycket viktiga fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

ANDRE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande det av Jörn Svensson och Georg Danell under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Jag erinrar om att det i 4 kap. 9 § riksdagsordningen föreskrives följande: "Ärende, i vilket utskott har avgivit betänkande, skall från kammaren återförvisas till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till yrkande om det."

Propositioner gavs först på bifall till det av Jörn Svensson och Georg Danell under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning samt vidare på avslag om återremissyrkandet, och förklarades att mindre än en tredjedel av de röstande hade besvarat den först framställda propositionen med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår det av Jörn Svensson och Georg Danell under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av den i utbildningsutskottets betänkande nr 24 upptagna frågan till utskottet för ytterligare beredning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Erhåller nej minst en tredjedel av de avgivna rösterna har kammaren bifallit återförvisningsyrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades att mer än två tredjedelar av de röstande hade besvarat den först framställda frågan med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Då Georg Danell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 236
Nej - 63
Avstår - 11

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:28 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Lokaliseringen av delegationen för samordning av havsresursverksamheten

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 17 (industridepartementet) under punkten A 3 (s. 17 f.) föreslagit riksdagen att till Kommittéer m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Vid beräkningen av anslagets storlek hade hänsyn tagits bl. a. till medelsbehovet för delegationen för samordning av havsresursverksamheten.

Lokaliseringen av delegationen för samordning av havsresursverksamheten

Onsdagen den
21 mars 1979

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1978/79:1487 av Torsten Gustafsson (c) och Per-Axel Nilsson (s),
1978/79:1503 av Bernt Nilsson m. fl. (s) och
1978/79:2002 av Anders Dahlgren m. fl. (c).

*Lokaliseringen av
delegationen för
samordning av
havsresursverksam-
heten*

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Kommittéer m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

2. beträffande departementstillhörighet för delegationen för samordning av havsresursverksamheten att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2002,

3. beträffande lokalisering av delegationen för samordning av havsresursverksamheten att riksdagen skulle

a) avslå motionerna 1978/79:1487 (Gotland) och 1978/79:1503 (Kalmar),

b) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om delegationens lokalisering till ort utanför Stockholmsregionen.

Reservation hade avgivits beträffande lokalisering av delegationen för samordning av havsresursverksamheten av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Hugo Bergdahl (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1487 (Gotland) och 1978/79:1503 (Kalmar).

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av Fritz Börjesson (c).

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! Regeringen har i budgetpropositionens bilaga 17, p. A 3 för industridepartementet äskat 20 milj. kr. för kommittéer m. m. Denna summa skulle även täcka medelsbehovet för delegationen för havsresursforskning. Regeringen utgår från att delegationen skulle placeras i Stockholm i nära anknäytning till departementet.

Utskottet har haft att behandla två motioner om annan placering, dels i Kalmar, dels på Gotland. Utskottet tillstyrker kommittéanslaget på 20 milj. kr. men föreslår att riksdagen skall ge regeringen till känna att delegationen bör lokaliseras utanför Stockholm. Dock anger man inte någon ort.

Jag har lämnat ett särskilt yttrande, i vilket jag förutsätter att regeringen noga prövar möjligheten att förlägga den nya myndigheten till Kalmar. Skälen härför är uppenbara. De togs upp i höstas när riksdagen diskuterade och fattade beslut om denna delegation.

Kalmar är den ort som bör stå närmast i tur när det gäller att placera ut nya myndigheter. Många skäl talar för en sådan geografisk placering. Det finns anledning att räkna med att denna delegation från att i starten ha varit en förbindelselänk mellan departement och statliga verk kommer att utvecklas

till att få bedriva en omfattande verksamhet när det gäller att lösa de stora havsresursfrågorna.

Kalmar län har jämfört med det övriga landet det minsta antalet statliga tjänster. När det gäller att ersätta den snart verkställda nedläggningen av F 12 är resultatet magert hittills.

En mängd aktiviteter på sjöresursområdet finns redan anknutna till Kalmar län. Moderaterna och folkpartisterna i utskottet har reserverat sig för att delegationen ovillkorligen skall ligga i Stockholm. Jag har svårt att förstå en sådan inställning. Möjligen kan jag förstå folkpartiets representant, som ju har att försvara regeringens proposition. Men jag kan inte inse varför moderaterna i utskottet så starkt understryker att delegationen under alla omständigheter bör ligga i Stockholm.

Riksdagen fattade hösten 1978 beslut om vilka uppgifter delegationen skulle ha. De skall bl. a. vara att verka för samordning när det gäller att utnyttja, skydda och utforska havet. Vidare skall myndigheters, organisationers och näringslivets verksamhet vad gäller havsresurserna främjas.

Reservanterna säger visserligen, att om delegationens inriktning ändras kan man eventuellt tänka sig att den flyttar från Stockholm. Att först föreslå att delegationen placeras i Stockholm och sedan säga att om dess verksamhet utökas så kan man tänka sig att förlägga delegationen till någon annan ort, kan ju inte vara någon bra planering.

Herr talman! Trots att jag inte är fullt nöjd med utskottets förslag i näringsutskottets betänkande nr 28, så vill jag ändå yrka bifall till detsamma.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Fritz Börjesson har ju redogjort för havsresursdelegationens arbetsuppgifter. I regeringens proposition föreslås att delegationen skall knytas till kanslihuset av de skäl som Fritz Börjesson har anfört. Delegationen skall ha en samordnande uppgift och skall vara med vid planeringen av havsresursverksamheten.

Vi anser att delegationen, som kommer att bestå av en chef, en handläggare och ett biträde, med de arbetsuppgifter som föreligger lämpligen bör förläggas till Stockholm i direkt anslutning till regeringskansliet och departementen. Därför har vi i den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet vid punkten 3 stött regeringens förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Om man granskar vad som sagts och skrivits i debatten om havsresursdelegationens lokalisering, finner man att ingen satt delegationens arbetsuppgifter i fråga. Alltså kan man konstatera att när man skall bedöma vilken plats som är lämplig att placera delegationen på, kan man gå ut ifrån de

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

*Lokaliseringen av
delegationen för
samordning av
havsresursverksam-
heten*

Onsdagen den
21 mars 1979

*Lokaliseringen av
delegationen för
samordning av
havsresursverksam-
heten*

arbetsuppgifter som den skall ha. De arbetsuppgifterna har föreslagits först av den arbetsgrupp som utarbetade förslag till delegationens organisation, sedan av vederbörande statsråd i den proposition som tidigare antagits av riksdagen.

Det gäller ett mycket litet organ – vilket också Sven Andersson nyss sade – vars huvudsakliga uppgifter skall vara att administrativt samordna olika intressenters verksamhet när det gäller havsforskning. Jag vill särskilt betona den administrativa delen av delegationens arbetsuppgifter. Delegationen skall ju nämligen inte själv utföra några aktiviteter i havsområdet eller själv ha några resurser för sådant arbete. Att delegationen kommit till beror ju på att det finns ett stort behov av att samordna den stora mängd av aktiviteter som finns rörande denna forskning.

Organisationskommittén för havsresursfrågor, vars utredning föregått dagens ärende, föreslog också att delegationens organisation skulle kompletteras med en regional verksamhet, som skulle knytas till några länsstyrelser. Den delen av förslaget antogs dock inte, då regeringen menade att den skulle bli alltför kostsam. I regeringens förslag, dvs. propositionen 1977/78:167, talar föredraganden tvärtom för att delegationen bör byggas upp kring centrala funktioner, just med syfte att främja samordningsarbetet. Det torde vara helt klart att de centrala funktioner och den samordning som där åsyftas till stor del är sådant som utförs i departementen. Av samma anledning har inte heller organisationskommittén föreslagit någon annan lokaliseringsort än Stockholm, trots att av de fem ledamöterna i kommittén tre stycken var riksdagsmän från västkusten.

De argument som framförts i motionerna och som nu utskottet anslutit sig till är inte relevanta när det gäller att bedöma var delegationen skall förläggas. Vad spelar det för roll att Kalmar län har en lång kuststräcka eller att Gotland ligger mitt i Östersjön, när det man har att bedöma är var en handfull administrativa samordnare av centrala funktioner skall arbeta. Det borde tvärtom vara uppenbart att delegationens kansli måste ligga i huvudstaden för att över huvud taget kunna fungera.

Herr talman! Jag är själv varm anhängare av regionalpolitiska åtgärder. Jag kommer ju från ett län och en kommun med stort behov av detta. Men jag menar, att man skall inte driva det in absurdum. Jag är inte beredd att föreslå att all nytillkommande statlig verksamhet skall lokaliseras t. ex. till Bohuslän. Regionalpolitiken är så viktig, att man inte får dribbla med den så att den mister tilltro och man därmed i stället motverkar dess syfte.

I det här fallet menar jag att principerna fått ta tabbe på förnuftet. Det är en god princip, som näringsutskottet här hänvisar till, nämligen att "nya statliga verksamheter bör sträva efter att finna andra lokaliseringslösningar än Stockholmsregionen", men jag menar alltså att i just detta fall är det fel att tillämpa denna princip. Skälen har jag redan redogjort för: delegationens arbetsuppgifter och konstruktion är sådana, att den helt enkelt inte blir arbetsduglig annat än i nära anslutning till departementen, som ju trots allt ändå fortfarande finns i Stockholm.

Det gäller också, som jag påpekade, endast ett mycket litet antal personer.

Onsdagen den
21 mars 1979

*Lokaliseringen av
delegationen för
samordning av
havsresursverksam-
heten*

De representanter från orter ute i landet som motionerat om att få delegationen förlagd ut till deras orter räknar givetvis med att denna delegation som de flesta andra institutioner skall växa, men så som den är uppbyggd, borde en sådan expansion i stället bestå i att man då följer arbetsgruppens ursprungliga förslag och placerar ut tjänster på olika länsstyrelser. Det är den för mig naturliga vägen att decentralisera just denna organisation. Och där vidhåller jag arbetsgruppens uppfattning: en sådan decentralisering och expansion bör ske i framtiden.

Jag var alltså en av ledamöterna i den arbetsgrupp som utredde delegationens organisationsform, och jag blev i det arbetet övertygad om att delegationen skall lokaliseras till Stockholm.

Det finns en reservation från utskottets moderata ledamöter fogad till utskottsbetänkandet. Jag finner emellertid ingen anledning att ansluta mig till den, även om den i sin något lakoniska utformning har rätt i sak. Det är dock en brasklapp tillfogad på slutet, som jag nog tycker var litet överflödig. Men för att ändå markera min bestämda uppfattning i den här frågan – en uppfattning som alltså grundas på att jag verkligen i utredningsarbetet försökt sätta mig in i frågan – vill jag meddela, herr talman, att jag kommer att lägga ned min röst vid den kommande voteringen. Det är min förhoppning att regeringen, när det blir aktuellt, ändå kommer att ompröva frågan igen och följa arbetsgruppens ursprungliga förslag om förläggning till Stockholm. Detta förslag har ju också vunnit stöd bl. a. i en del remissinstanser förutom bland nämnda minoritet i utskottet.

Eftersom jag är riksdagsman för Bohuslän vill jag emellertid i min tur bifoga en liten brasklapp: Om det slutgiltiga beslutet trots allt skulle bli, att delegationen skall placeras utanför Stockholm, då ser jag mig oförhindrad att plädera för en ort på västkusten, förslagsvis Lysekil eller Uddevalla. Det finns i så fall många goda skäl för det, bl. a. att vi har inte mindre än tre forskningsinstitutioner vad det gäller havsområdet i Lysekilsregionen. Men jag vill understryka, att detta inte är vad jag i första hand förordar, utan endast om man *inte* skulle gå på det enligt min mening riktiga alternativet, nämligen lokalisering till Stockholm.

Herr talman! I övrigt har jag inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1 o c h 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
21 mars 1979

*Statens elektriska
inspektion*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 28 punkten 3 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 216
Nej - 70
Avstår - 6

Punkterna 4-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

Statens elektriska inspektion

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag får konstatera att utskottet har funnit att de krav som vi framfört i motionen är befogade. Den prutning som statsrådet Huss gjort i budgetpropositionen beträffande anslagen till statens elektriska inspektion, i förhållande till anslagsäskandet från inspektionens sida, har underkänts också av utskottet.

Utskottet har nu - efter förra årets krav - övertygats om vikten av att stärka resurserna till elinspektionen. Detta kommer nu att ske genom att inspektionen tillåts överskrida den medelsberäkning som regeringen föreslagit.

Jag ser detta som ett tillnyktrande även från utskottets sida, och jag har förhoppningen att den fortsatta verksamheten också av nödvändiga skäl kommer att utökas. Det kommer att åligga inspektionerna att inkomma med krav på förstärkning av antalet tjänster för att därvid kunna fullgöra det inspektionsarbete som man nu av tidsskäl inte klarar.

Det finns mängder av elanläggningar i det här landet som skulle behöva ses över av enbart säkerhetsskäl. Om den här verksamheten kommer till stånd får det kommande året visa. Om så inte skulle bli fallet, finner jag anledning att återkomma med förnyade krav på resursförstärkningar.

Det ställningstagande som utskottet nu gjort innebär ett steg på den vägen, och det välkomnar jag. Jag avstår således från att yrka bifall till motionen då den i väsentliga delar har bifallits av utskottet.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Tommy Franzén ställde inte något yrkande. Jag vill dock framhålla att Tommy Franzén verkligen gjort en insats och medverkat till att vi fått bättre insyn i dessa förhållanden.

Utskottet har i år, men även tidigare, verkligen satt sig in i de problem som sammanhänger med inspektionen. Det är mycket viktigt att statens elektriska inspektion har tillräckliga resurser, så att man kan utföra den viktiga uppgift som man har.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9–19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 20 Föredrogs

Civilutskottets betänkanden

1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till lantmäteri- och kartväsendet jämte motioner

1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser anslag till planväsendet

1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till kommundepartementet m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 21 Anslag till länsstyrelserna m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till länsstyrelserna m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 18 (kommundepartementet) s. 11–88 hade föreslagits riksdagen att på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisa

1. till Länsstyrelserna ett förslagsanslag av 1 276 959 000 kr.,
2. till Lokala skattemyndigheterna ett förslagsanslag av 421 201 000 kr.,
3. till Civilbefälhavarna ett förslagsanslag av 7 186 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:559 av Sonja Fredgardh (c) och Stig Josefson (c),

1978/79:1061 av Eivor Marklund (vpk), vari föreslagits att riksdagen under Kommundepartementet B 1–3 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 9 000 000 kr. förhöjt belopp, avseende förstärkningar av länsstyrelsen i Norrbotten.

1978/79:1464 av Evert Svensson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställdts

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län förstärktes med tre handläggartjänster utöver vad regeringen föreslagit.
2. att riksdagen beslutade uppräknat anslaget med ett belopp som motsvarade kostnaden därav,

1978/79:1608 av Sven Eric Åkerfeldt (c) och Kerstin Andersson i Hjärtum (c), vari hemställdts att riksdagen till Länsstyrelserna för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 277 561 000 (+ 602 000) kr.,

1978/79:1630 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdts att riksdagen beslutade att till Länsstyrelserna för budgetåret 1979/80 under femtonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 140 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 1 279 099 000 kr.,

1978/79:2080 av Olle Eriksson (c) och Hans Alsén (s) samt

1978/79:2095 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdts att riksdagen under femtonde huvudtiteln anslag Länsstyrelserna för budgetåret 1979/80 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag.

Utskottet hemställde

1. beträffande förstärkning av länsstyrelsen i Norrbottens län att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1061, såvitt nu var i fråga,
2. beträffande ytterligare förstärkningar på naturvårdsenheterna att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1608, såvitt nu var i fråga, samt med anledning av regeringens förslag och motionerna 1978/79:1464, yrkandet 1, och 1978/79:2095, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande kulturminnesvårdens resursbehov att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2080,
4. beträffande beredskap mot snöoväder att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:559,
5. beträffande personalbehovet vid mervärdeskatteenheterna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1630, såvitt nu var i fråga,
6. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1608, såvitt nu var i fråga, samt med anledning av regeringens förslag, motionerna 1978/79:1464, yrkandet 2, 1630, 2095, de båda sistnämnda såvitt nu var i fråga, och med avslag på motionen 1978/79:1061, såvitt nu var i fråga, på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Länsstyrelserna anvisade ett förslagsanslag av 1 277 561 000 kr.,
7. att riksdagen på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisade

- a. till Lokala skattemyndigheterna ett förslagsanslag av 421 201 000 kr.,
- b. till Civilbefälhavarna ett förslagsanslag av 7 186 000 kr.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Reservationer hade avgivits

1. beträffande ytterligare förstärkningar på naturvårdsenheterna

a. av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2095 såvitt nu var i fråga samt med anledning av regeringens förslag och motionerna 1978/79:1464, yrkandet 1, och 1978/79:1608 såvitt nu var i fråga som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförde,

b. av Karl-Erik Strömberg (fp), Per-Erik Nisser (m), Karin Ahrland (fp) och Georg Danell (m) som (i anslutning till förberedande votering) ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till regeringens förslag skulle avslå motionerna 1978/79:1464, yrkandet 1, 1978/79:1608 och 1978/79:2095, de båda sistnämnda såvitt nu var i fråga,

2. beträffande personalbehovet vid mervärdeskatteenheterna av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1630 såvitt nu var i fråga som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförde,

3. beträffande anslag till länsstyrelserna

a. av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (samtliga s) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 1 a och 2 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:1608, 1630 och 2095, motionerna såvitt nu var i fråga samt med anledning av regeringens förslag, motionen 1978/79:1464, yrkandet 2, och med avslag på motionen 1978/79:1061 såvitt nu var i fråga på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Länsstyrelserna anvisade ett förslagsanslag av 1 282 099 000 kr.,

b. av Karl-Erik Strömberg (fp), Per-Erik Nisser (m), Karin Ahrland (fp) och Georg Danell (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 b och utskottets hemställan under 5 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:1061 såvitt nu var i fråga, 1464, yrkandet 2, 1608, 1630 och 2095, de tre sistnämnda såvitt nu var i fråga, på driftbudgeten under

Anslag till länsstyrelserna m. m.

Onsdagen den
21 mars 1979

Anslag till länsstyrelserna m. m.

femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Länsstyrelserna anvisade ett förslagsanslag av 1 276 959 000 kr.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Ett par reservationer från socialdemokraterna finns fogade vid det här betänkandet. Bägge reservationerna gäller en förstärkning av samhällets möjligheter till kontroll och utövandet av denna kontroll i olika avseenden. Å ena sidan gäller det naturvårdsenheterna och miljöskyddet, å andra sidan gäller det personalbehovet vid mervärdeskatteenheterna.

Vi anser att dessa krav är synnerligen rimliga. Vidare anser vi att det är rimligt att man försöker hålla de arbetstider som man satt sig före att följa. Jag avstår således från att närmare utveckla våra motiveringar, men jag vill med hänvisning till reservationerna och det särskilda yttrandet yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag har i motionen 1061 yrkat på ett förhöjt anslag till länsstyrelsen i Norrbotten och motiverat detta främst med de ökade krav på planering för sysselsättning som Norrbottens situation ställer. Av utskottets skrivning framgår att man finner motiv för detta yrkande, men att man ändå inte kan tillstyrka det. Vidare anger man möjligheten att överskrida anslag när det är påkallat. Det är givetvis en möjlighet. Men det innebär ändå en fortsättning av det förhållande som nu rått en tid på länsstyrelsen, nämligen att man klarat olika planeringsuppgifter med tillfälliga lösningar. Det är naturligtvis inte tillfredsställande.

Utskottet hänvisar vidare till att man kan finna lösningar på problemet efter behandlingen av de propositioner som rör regionalpolitiken. Jag noterar även detta som ett uttryck för att utskottet inser behovet av särskilda satsningar på planeringsarbetet i Norrbottens länsstyrelse. Jag kommer givetvis att följa behandlingen av frågan i de aktuella propositionerna, i synnerhet som utskottet använder den svävande formuleringen att denna fråga "möjligen även" kan behandlas i förslag om regionalpolitiken.

I propositionen 127 framhåller föredragande statsrådet att den fortsatta utvecklingen i Norrbotten måste följas med stor uppmärksamhet bl. a. inom länsplaneringen. Som jag har förstått saken, så saknas inte uppmärksamhet från länsstyrelsens sida. Tvärtom har man, med de resurser som stått till buds, lagt ned ett uppmärksammat arbete på att få fram underlag för den fortsatta planeringen av länets näringsliv. Man har dock hela tiden dragits med bristande resurser och därför starkt prioriterat frågan om att få tillsätta en person som ansvarar för långsiktig näringslivsutveckling vid den regional-ekonomiska enheten. Till detta krävs ekonomiska möjligheter som inte finns inom de anslagsramar som nu gäller. Eftersom det finns möjligheter att vid behov på nytt aktualisera frågan, så har jag för dagen inget yrkande. Med stöd från civilutskottet, med dess förståelse för det berättigade i kravet kan jag vid tillfälle upprepa detta.

KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag skall försöka vara lika snabb som min socialdemokratiska kollega.

Folkpartiet och moderaterna är också på det klara med att tillsynen i miljöskyddsärenden kräver stora insatser på naturvårdsenheterna och att man har behov av personal. Men vi tänker också på att tillgången på medel f. n. är begränsad och att budgetarbetet det här året har präglats av stor återhållsamhet. Av den anledningen har folkpartisterna och moderaterna i civilutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka de krav på ytterligare tjänster som har framförts i motioner från socialdemokraterna och centerpartiet. Vi yrkar därför bifall till reservationerna 1 b och 3 b.

Om vi vid voteringen här i kammaren inte skulle få gehör för den ståndpunkten kommer vi i valet mellan socialdemokraternas och centerpartiets förslag att stödja utskottets förslag, som innebär att fyra handläggartjänster utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen får inrättas. Vi gör det därför att det kräver mindre pengar från statskassan:

KJELL MATSSON (c):

Herr talman! Utskottet är införstått med att tjänster kan behövas på de bäge områden där det finns reservationer från socialdemokraternas sida.

Under de två år som regeringen Fälldin arbetade tillfördes miljötillsynen ytterligare ca 20 tjänster. I det här budgetförslaget föreslår kommunministern fyra nya tjänster. Men vi inom centern tillhör den majoritet som bildats i utskottet och som har ansett att ytterligare förbättring är motiverad trots att frågan om tillsynens huvudmannaskap är föremål för utredning. Det finns ju ett förslag framlagt från miljöskyddsutredningen som nu är ute på remiss till olika instanser. Det är då naturligt att man endera avvaktar med resursförstärkningar eller att man gör resursförstärkningar som man helt säkert kan räkna med är berättigade. Därför har vi stannat för en förstärkning med fyra tjänster utöver vad som hemställts om i propositionen.

När det sedan gäller förstärkning på mervärdeskatteenheterna, så har civilutskottet noterat att det föreslås i budgetpropositionen en förstärkning av antalet tjänster, att skatteutskottet enhälligt har föreslagit en översyn för att mera långsiktigt fastställa mervärdeskatteenheternas organisation och att det i budgetpropositionen anförts att organisationen och bemanningen av enheterna skall ses över samt att kommunministern avser att föreslå regeringen att vidta åtgärder för en sådan översyn.

Det gör att vi i det här avseendet inte vill ha någon ändring av tjänsternas antal i förhållande till vad som föreslagits i budgetpropositionen, och jag ber med hänvisning till vad jag nu anfört att få yrka bifall till utskottets hemställan.

PER OLOF HÅKANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort reflexion med anledning av fru Ahrlands inlägg. Får inte tillsyns- och kontrollsidan ett resurstillskott, så blir de andra länkarna i kedjan av miljöskydd tämligen verkningslösa. Det är nu enligt vår mening

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Anslag till länsstyrelserna m. m.

nödvändigt att gå från ord till handling och alltså ge ett något kraftigare resurstillskott än vad utskottet föreslår för att man skall klara tillsynen och kontrollen.

OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! I motionen 2080 har vi motionärer påpekat hur angeläget det är att det långsiktiga programarbete som påbörjats inom kulturminnesvården inte hämmas redan i inledningsskedet på grund av otillräckliga resurser.

Allt fler människor engagerar sig för bevarande av den äldre bebyggelsen och andra kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Ökade krav ställs samtidigt på insatser från samhällets sida.

Kraven kan gälla bevarandet av bebyggelse som omedelbart hotas men också bättre information och insyn i planeringen av vår miljö. Kraven kan även gälla hjälp och stöd till den som själv vill vårda och bevara kulturmiljöer.

I den här situationen är det viktigt att långsiktiga program för samhällets kulturvårdande insatser tas fram och att det sker i nära samverkan mellan stat och kommun.

Den fysiska riksplaneringen har redan haft stor betydelse genom att samarbete i nya former har kommit till stånd mellan staten och kommunerna och genom att kunskaper om landets kulturmiljöer har förbättrats väsentligt, inte minst på grund av ambitiösa satsningar från kommunernas sida. Det gäller nu att fortsätta på den inslagna vägen och att utforma konkreta program för att bevara och vårda den byggda och odlade miljöns kulturvärden som en betydelsefull resurs för en god livsmiljö i framtiden.

Ett fortsatt stöd till länsstyrelserna för planering inom kulturminnesvården bör ses i detta sammanhang.

De länsomfattande beskrivningarna och analyserna av kulturmiljöerna är en nödvändig grund för kommunernas planering, där kulturminnesvårdens intressen kan preciseras och vägas mot andra sektorerens intressen. Därmed skapas också grundläggande förutsättningar för att fördjupa och bredda kulturminnesvårdens insatser i nära och öppen kontakt med allmänheten.

Då det inte klart framgick av årets budgetproposition hur stora länsstyrelsernas resurser för kulturminnesvårdens fortsatta utbyggnad skulle bli i ett ansträngt budgetläge, spred sig naturligt nog en oro hos ämbetsverk och länsstyrelser. När nu civilutskottet har behandlat den här frågan med anledning av motionen 2080 och i kontakt med berört departement erfarit att regeringen avser att även nästa budgetår avsätta 1,4 milj. kr. för ändamålet, har vi motionärer fått den försäkran och det klarläggande som var erforderligt för att vi skall anse oss ha en garanti för en fortsatt utveckling av de viktiga delar av den statliga kulturminnesvården som decentraliserats till länsstyrelserna. Därför, herr talman, kan jag yrka bifall till civilutskottets hemställan i dess helhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 a av Per Bergman m. fl. samt 3:o) reservationen nr 1 b av Karl-Erik Strömberg m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Per Olof Håkansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Karin Ahrland begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 2 antar reservationen nr 1 a av Per Bergman m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 b av Karl-Erik Strömberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Ahrland begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 74
Avstår - 66

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 a av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Håkansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 141

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Anslag till länsstyrelserna m. m.

Onsdagen den
21 mars 1979

*Anslag till krono-
fogdemyndigheter-
na*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Olof Håkansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Håkansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 141

Mom. 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 22 Anslag till kronofogdemyndigheterna

Föredrogs civilutskottets betänkande 1978/79:25 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till kronofogdemyndigheterna jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 18 litt. B 3 (kommundepartementet) s. 11-88 hade föreslagits riksdagen att på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Kronofogdemyndigheterna anvisa ett förslagsanslag av 337 124 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:1605 av Alf Wennerfors (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla att tjänster vid kronofogdemyndigheter med överkapacitet snarast omfördelades till de mest arbetsstyngda kronofogdemyndigheterna i Stockholms län, samt

1978/79:2093 av Joakim Ollén (m) och Rune Rydén (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande omfördelning av tjänster att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1605,

2. beträffande införande av REX-systemet (redovisningssystem för exekutionsväsendet) vid kronofogdemyndigheterna i Göteborgs och Bohus

län att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2093, yrkandet 1,

3. beträffande medelsberäkning avseende REX-systemet för viss del av Stockholms län att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2093, yrkandet 2,

4. beträffande avbrytande av försöksverksamheten med REX-systemet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2093, yrkandet 3,

5. beträffande nytt förslag till ADB-system inom exekutionsväsendet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2093, yrkandet 4,

6. beträffande vissa övergripande målsättningsfrågor att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. att riksdagen på driftbudgeten under femtonde huvudtiteln till Kronofogdemyndigheterna för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 337 124 000 kr.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag har faktiskt hört sägas att det i folkmun kan förekomma råd av följande slag i de här trakterna: "Vill du komma undan skatt, flytta då till Sollentuna, Huddinge, Haninge eller till någon annan förort till Stockholm."

Mot sådant reagerar vi starkt – skattesmitare har vi inte någonting till övers för.

Men, bästa kolleger, våra riksdagsbeslut har fått sådana här konsekvenser. Med öppna ögon har vi fattat sådana beslut. Vi har satsat rejält med pengar för att få en effektivare taxeringsmyndighet, men vi har blundat för kraven på ökade resurser till kronofogdemyndigheterna, som skall driva in pengarna.

Jag påpekade detta i en motion till förra årets riksmöte. Det gjordes uppvaktningar, och det upprättades skrivelser. Civilutskottet presterade en s. k. positiv skrivning, och jag skall be att få citera ur betänkanudet:

"Utskottet delar motionärens uppfattning att kronofogdemyndigheterna i Stockholms län är arbetstyngda. Utskottet erinrar om vad i propositionen förordats om att den överkapacitet som finns inom vissa distrikt får dras in successivt när vissa tjänster blir lediga. Enligt vad utskottet erfarit kommer man inom regeringskansliet att göra upp en plan för hur de indragna tjänsterna ånyo skall tillföras den exekutiva verksamheten. Utskottet förutsätter därvid att tjänsterna kommer att tilldelas distrikt med speciellt stor arbetsbörda. Dessa distrikt finns bl. a. inom Stockholms län."

Riksdagen beslöt i enlighet med civilutskottets förslag. Vad har hänt sedan dess? Knappt ingenting! Några få tjänster har tillkommit. Den kanske mest arbetstyngda kronofogdemyndigheten i landet, nämligen den i Sollentuna, har visserligen med anledning av det pågående dataprojektet fått en tillfällig förstärkning genom några kontorister. Men på den exekutiva sidan har man inte fått någon förstärkning under 1970-talet. Nu skall man också veta att antalet allmänna mål under åren 1975–1978 ökade med nära 30 %. Antalet enskilda mål ökade med 41 % under samma period. Balansen i kronor var vid årsskiftet 100 milj. kr. I Huddinge var balansen vid årsskiftet 130 milj. kr.

Arbetsmängden har alltså ökat år från år, men antalet befattningshavare har inte ökat. Det är inte så märkligt att duktiga och plikttrogna medarbetare tröttnar, och det är inte så underligt om indrivningsresultatet blir så dåligt. Antag att kronofogdemyndigheterna i Stockholms län skulle ha samma resurser som man har ute i landet. Då skulle faktiskt ytterligare 50 milj. kr. i skatteintäkter kunna tillföras statsverket. Det är märkligt att man på exempelvis budgetdepartementet kan blunda för detta stora inkomstbortfall för statsverket.

Men hur skulle då detta lösas enligt civilutskottet och förra årets riksmöte? Jo, vi skulle omfördela tjänsterna inom landet. Och det är en mycket klok tanke. Det finns distrikt som har överkapacitet. Tjänster kan flyttas till distrikt där belastningen har ökat. Men hur har det gått? Ja, det kunde väl bara gå på ett sätt, om man tar i beaktande det sätt på vilket regeringen har utformat anvisningarna. Jag skall be att få citera:

”Indragning av stationering kan ske när där placerad tjänst blir ledig under förutsättning att stationeringens arbetsvolym inte ens ger tillfredsställande arbetsunderlag för en deltidstjänst och indragningen inte medför att invånarna i en viktig del av stationeringens verksamhetsområde får avsevärt försämrad service.”

Hur skall ”deltidstjänst” i detta fall tolkas? Hur många timmar skall en deltidstjänst omfatta för att få dras in? Vad menas med ”invånarna i en viktig del av stationeringens verksamhetsområde”? Jag måste fråga: Finns det oviktiga delar? Vad menas med ”avsevärt försämrad service”?

Jag tycker detta är otillåtet luddigt. Man förstår att det kan bli svårt att omfördela tjänster. Den motion som jag på nytt väckte till innevarande riksmöte trodde jag skulle få utskottet att ta ett rejält grepp om frågan. Civilutskottet har under årens lopp givit uttryck för såväl handlingskraft som viss självständighet gentemot kanslihuset. Här fanns det en möjlighet att verkligen göra någonting. Utskottet har ju på olika sätt – genom motionen, uppvaktningar och studiebesök – fått klart för sig att regeringens omfördelningsprinciper inte är värda särskilt mycket.

Herr talman! När jag yrkar bifall till motionen är jag klar över utgången, och därför kommer jag inte att begära någon rösträkning. Men den saken är klar – den här frågan måste drivas vidare.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det är fördelar nog med att bo inom Stockholmsregionen utan att man dessutom skall få fördelen av att slippa betala skatt, vilket Alf Wennerfors ville göra gällande.

Civilutskottet har ägnat den här frågan en hel del arbete, eftersom vi har haft att behandla motioner om ett utökat datorstöd för kronofogdemyndigheten. Ett sådant datorstöd kommer att införas under 1979 i hela Stockholms län. I samband med diskussionerna om detta har det varit delade meningar i fråga om systemets utformning, men utskottet konstaterar att det är nödvändigt att gå vidare med att ge detta datorstöd för verksamheten.

Mot bakgrund av de erfarenheter som vi gjort i samband med våra

diskussioner har utskottet föreslagit att riksdagen skall ge regeringen till känna att man måste sträva efter att åstadkomma en bättre samordning mellan olika delar av förvaltningen. Vi har exempelvis kunnat konstatera att man på exekutionssidan belastas med en hel del arbete som skulle ha kunnat undvikas – bl. a. därför att det ibland rör sig om ärenden där det är helt utsiktslöst att försöka driva in några pengar – om man på ett tidigare stadium hade haft en bättre kontakt med taxeringsmyndigheten. I stället för att tillsätta ytterligare tjänster för att kunna arbeta med ärenden av det här slaget skall man självfallet försöka finna orsakerna till att de uppstår och göra organisatoriska förändringar, vilket utskottet också har framhållit.

Utskottet föreslår således ett utökat datorstöd, åtgärder för att åstadkomma bättre kontakt mellan myndigheter så att helt onödigt arbete undviks samt viss omfördelning av tjänster. När det gäller omfördelningen av tjänster måste en sådan givetvis ske med en viss försiktighet, eftersom det från de områden där tjänster skall dras in finns ett krav på att tjänsterna skall bibehållas, så att inte avståndet mellan den enskilde medborgaren och indrivningsväsendets tjänstemän blir ännu större. Resultatet skulle kanske också indrivningsmässigt bli sämre inom dessa områden.

Jag konstaterar vidare att Alf Wennerfors i sin motion inte framför något yrkande om att vi skall anvisa pengar för nya tjänster inom indrivningsväsendet i Stockholmsregionen, utan motionsyrkandet rör enbart en snabbare omfördelning av tjänster. Jag tror emellertid inte att det är den enda väg man skall gå, utan jag tror att man framför allt bör slå in på den väg som utskottet har pekat på i sitt betänkande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Jag måste notera att t. o. m. utskottets ordförande Kjell Mattsson säger att omfördelningen skall ske med en viss försiktighet. Detta är alltså viktigare, Kjell Mattsson, än att vi får ordning på arbetsläget hos kronofogdemyndigheterna i Stockholms län.

Om utskottets talesman och ordförande har den uppfattningen, då förstår jag ännu mycket bättre att det aldrig kommer att gå att lösa problemet på det här sättet.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Alf Wennerfors biter sig fast vid en enda punkt. Om Alf Wennerfors verkligen ville få snurr på det här ärendet, då skulle han till skillnad från vad som gällt i samband med andra yrkanden från moderata samlingspartiet begära mera pengar till kronofogdemyndigheten i Stockholm. Det har han inte gjort, och då har jag pekat på de andra vägar som finns att gå och som säkerligen leder till ett snabbare resultat. Jag utgår från att de synpunkter som civilutskottet har framfört i tillkännagivandet till regeringen blir behandlade i den översyn som regeringen med anledning därav kommer att göra. På det sättet tror jag att vi kan komma fram till ett snabbare resultat än om vi bara räknar med omfördelning av tjänster.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag har faktiskt trott att det låg någonting i uttalandet att vi skulle omfördela tjänster. Jag trodde verkligen att vi inte skulle behöva tillföra myndigheterna friska pengar. Men jag förstår nu ännu bättre att det inte bara är i kanslihuset som man har uppfattningen att denna skrivning inte är någonting som vi behöver ta hänsyn till, eftersom t. o. m. utskottets ordförande har redovisat samma uppfattning. Jag förstår också att det enda som kan lösa problemet är att vi kommer överens om att tillföra kronofogdemyndigheterna i Stockholms län friska pengar.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det kan väl inte vara så särskilt svårt att förstå, Alf Wennerfors, att innan man plockar bort någon tjänst från ett område – det kanske rör sig om en ensamtjänst på exekutionssidan – så måste behovet av indrivningstjänstemän inom det området ha gått ner väldigt starkt. Den situationen måste ju föreligga, innan man gör ett område helt rent från tjänstemän genom att dra in ett kontor och förlägga verksamheten till ett annat område. Att de här hänsynen måste tas gör ju att omfördelningsverksamheten inte kan gå med någon särskilt stor hastighet.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1605 av Alf Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 2-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 23 På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 24 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle jordbruksutskottets betänkande nr 19 och socialutskottets betänkande nr 25 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 25 Anmäldes och bordlades

Skrivelse och proposition

1978/79:129 med överlämnande av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning

1978/79:162 om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m. m.

§ 26 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2219 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*
med anledning av propositionen 1978/79:99 om en ny trafikpolitik

1978/79:2220 av *Nils Hjorth m. fl.*

1978/79:2221 av *Elvy Olsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för
energipolitiken

1978/79:2222 av *Staffan Burenstam Linder* och *Gunnar Biörck* i Värmdö
med anledning av propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande
forskning och forskarutbildning

1978/79:2223 av *Alf Lövenborg* och *Rolf Hagel*

med anledning av propositionen 1978/79:126 om medel för tidigareläggning-
ar av vissa investeringar inom SSAB Svenskt Stål AB, m. m.

1978/79:2224 av *Alf Lövenborg* och *Rolf Hagel*

med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja
sysselsättningen i Norrbotten

1978/79:2225 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

med anledning av propositionen 1978/79:135 om ändring i lagen (1973:370)
om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

§ 27 **Meddelande om frågor**

Meddelades att följande frågor framstälts

den 21 mars

1978/79:446 av *Bonnie Bernström* (fp) till utbildningsministern om journalist-
utbildningen:

Journalistutbildningen skall vara en integrerad teoretisk och praktisk
utbildning. Detta uttalade ansvarig departementschef 1967. Departements-
chefens uttalande i propositionen 1976/77:59 s. 183 bekräftar att detta bör
vara inriktningen även i fortsättningen. Riksdagens beslut våren 1977 om
journalistutbildningen ändrade icke heller denna inriktning på utbildning-
en.

De prutningar i budgeten som universitetsstyrelsen har gjort för journalist-
utbildningen i Stockholm har varit av sådan omfattning att den praktiska
undervisningen har blivit allvarligt nedskuren.

Nr 109

Onsdagen den
21 mars 1979

Mot bakgrund av detta vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka är skälen till att riksdagens beslut om den integrerade, teoretiska och praktiska undervisningen i journalistutbildningen har ändrats?

1978/79:447 av *Bonnie Bernström* (fp) till statsrådet Marianne Wahlberg om ökad jämställdhet i arbetsgivarverkets personalpolitiska delegation:

Statens arbetsgivarverks personalpolitiska delegation har nyligen tillsatts med 21 män och inte en enda kvinna.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga statsrådet Marianne Wahlberg:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att öka jämställdheten i statens arbetsgivarverks personalpolitiska delegation?

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 18.36.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

1978/79:109

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Onsdagen den 21 mars

Ahrlund, Karin (fp) 163
Alemyr, Stig (s) 140, 142, 150
Andersson, Sven i Örebro (fp) 155, 158
Aulin, Olle (m) 139, 141
Björck, Anders (m) 106, 109, 110, 115, 118
Börjesson, Fritz (c) 154
Dancell, Georg (m) 150
Elmstedt, Claes (c) 135, 136
Eriksson, Olle (c) 164
Fagerlund, Bengt (s) 67, 72, 73
Fränkel, Ingegärd (fp) 130
Fransson, Arne (c) 74
Franzén, Tommy (vpk) 50, 63, 65, 158
Hagel, Rolf (apk) 4
Håkansson, Per Olof (s) 162, 164
Jansson, Paul (s) 15, 17
Johansson, Erik i Simrishamn (s) 31, 40, 41, 46, 48, 63, 66
Johansson, Tage (s) 126, 127
Johansson, Tyra (s) 155
Jonsson, Elver (fp) 56, 64, 66, 70, 73
Jönsson, Eric (s) 138
Lindahl, Torkel (fp) 110, 116, 117
Lundgren, Bo (m) 125, 126, 127
Lövenborg, Alf (apk) 79
Marklund, Eivor (vpk) 162
Mattsson, Kjell (c) 163, 168, 170
Molin, Björn (fp) 118, 120
Nilsson, Jan-Ivan (c) 36, 41, 42, 47, 49
Nordin, Sven-Erik (c) 112, 117, 118, 119
Norrby, Karl-Eric (c) 129
Nyhage, Hans (m) 134, 136
Olsson, Johan (c) 83
Rämgård, Rolf (c) 16, 17
Segerstedt, Martin (s) 78
Sjönell, Bengt (c) 149
Svensson, Evert (s) 131
Svensson, Jörn (vpk) 142, 147, 148
Svensson, Olle (s) 103, 108, 109, 116, 120, 121
Svensson, Sten (m) 76
Wennerfors, Alf (m) 42, 47, 50, 71, 73, 167, 169, 170
Wiklund, Bengt (s) 144, 148

